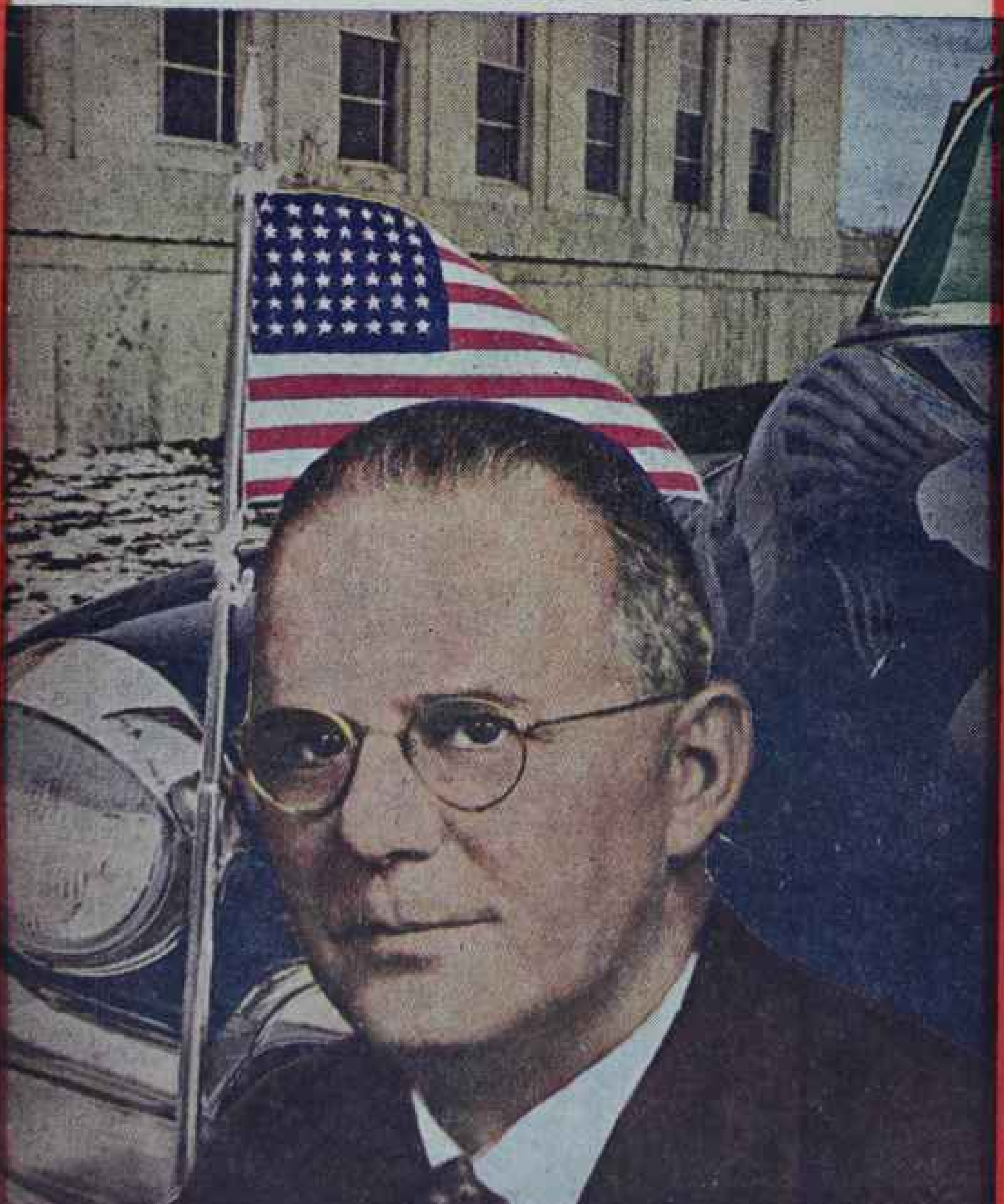
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Abonenizi Yeni Yılda Yenilediniz mi?

Aboneler Hem her sayıyı-ne olursa olsun-alırlar hem daha çabuk alırlar!

Kapak Baskısı : Rüzgârlı Matbaa Denizciler Cad. - ANKARA

Kapak Klişesi : Kenan Dinçman Klişe Fab. - İSTANBUL

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 3, Cilt: IX, Sayı: 140

Rüzgarlı Sok. ***Ovehan***
Kat: *3, Daire: 7*
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)

Fiatı: 60 Kuruş

Neşriyat Müşaviri :
Metin TOKER

İmtiyaz Sahibi ve yazı İşlerini fiilen İdare eden Mesûl Müdür:
Yusuf Ziya ADEMHAN

Umumi *Neşriyat Müdürü*
Hamdi AVCIOĞLU

•

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN

ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

•

Klişe :
Desen Klişe ATELYESİ

*

Müessese Müdürü :
Mübin TOKER

*

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

İlan Şartları :

4 renkli arka kapalı (Tam Sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Rüzgarlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih : 10.1.1957

Kapak resmimiz :

Fletcher Warren

İşi ağırlaşan Adam

Kendi Aramızda

Kıbrıs hakkında

Kısa bir müddet önceye kadar Kıbrısın taksimi hakkında fikir beyan edenler her taraftan hücuma uğruyor adeta vatan haini addediliyorlardı. Son hadiseler bize gösterdi ki iktidar bunu bulunmaz bir fırsat bilerek dört elle bu projeye sarıldı. Başbakanın son beyanatı bunu teyit etmektedir. Bu suretle AKİS, dâvasında haklı olduğunu bir kere daha ispat etmiş, oluyor. Cengiz Elçi - İstanbul

*

Kıbrıs meselesi, neden Yunanlılarla aramızda paylaşılacak diğer kozlarla beraber -Batı Trakya, Adalar v.s. - nazarı dikkate alınmaz? Rakiplerimiz haksız oldukları dâvaları dahi kazanma yolundadırlar; biz ise haklı olduğumuz dâvaları kaybetmek üzereyiz. Osmanlı devletinin hayatı boyunca birçok misallerine rastladığımız Türk milletinin bu siyasi kaderi -Atatürk devri müstesna- hiç değişmiyecek midir? Vakur Hediye - Ankara

•

Dış hâdiseler hakkında

AKİS'in 138 inci sayısında "Devlet Adamının İtibarlısı" Pandit Nehrunun Amerikada gördüğü itibar ballandıra ballandıra anlatılmakta.. Hem de "Zafer"in o meşhur alkışçı edasıyla.. Yazının hemen ilk satırları, dost devlet liderlerine memleketimizi ziyaretleri sırasında gösterilen itibarın aynı mecmuada tenkit edilişini insana acı acı hatırlatıyor. Mr. Nehru Amerika için kıymetlidir de, Sir Nuri Said veya Majeste Faysal Türkiye için kıymetli değil midir? Renkli adamın renkli kızı, Mamie için itibarlı bir misafirdir de, kraliçelerin kraliçesi Süreyya Türkiye için itibarlı değil midir?
A. Nail Güreli - Erzincan

•

Harici siyasetimiz ve dahili rejimimizin bugünkü dünya görüşüne göre sağlam temellere dayanmadığını ve vatanımızın geleceğini düşünerek AKİS'in uzak görüşlü ve azimli neşriyatını tasvip etmemeye imkân yoktur. Fakat ne yazık ki basınımızda sadece AKİS bu azimli ve uzak görüşlü yoldadır. Asıl acı olan taraf, uzak. görüşlülüğün ve azmin verdiği kuvvetle neşriyat yapan mecmuaların taraf tutmakla suçlandırılmasıdır. Fakat hürriyet meş'alesinin kimlerin damında yandığını zaman gösterecektir.
T. Faik Günen - Trabzon

•

Kalkınma hakkında

AKİS'in 138 inci sayısında Cemiyet sayfasının ikinci sütununu süsleyen, İşletmeler Bakanı Samet Ağaoğlunun sayın eşi Neriman Ağaoğlunun güler yüzlü, mesut görünüşlü portresi altında benim geçen hafta radyodan dinleyemediğini bir konuşması bahis mevzuu ediliyordu. Yazınızdan anladığıma göre sayın Neriman Ağaoglu bu konuşmasında memleketimizde pek az sıkıntı bulunduğunu, mesut bir gelişme içinde olduğumuzu, mevcut ufak tefek darlıklarla çok küçük bir zümrenin eseri sayılmak lâzım geldiğini söyledikten sonra ev kadınlarına kocaları tarafından kendilerine verilen parayı sarfederken israftan kaçınmalarını, hasis davranmalarını tavsiye etmiş.. Her fikre hürmet etmeyi prensip sayan bir Türk kadın olarak bu konuşmayı hüsnüniyetle yapılmış kabul ettim. Yalnız zihnime bir sual takıldı: Acaba hakikat bu muydu? Keşki öyle olsa da biz Türk kadınları sayın Neriman Ağaoğlunun ömrünün sonuna kadar bir Bakan eşi olarak yaşamasına dua etsek.
Sayan Tarancı - İzmir

AKİS'in 138 inci sayısında bahis mevzuu edilen Sayın Neriman Ağaoğlu'nun tasarruf öğütlerini radyodan dinledim. Bir memur hanımı olarak da -işaret ettiğiniz gibi- cidden çok istifade ettim. Ettim ama, tasarruf şöyle dursun, kendim de terzilik yaparak kocama yardıma çabaladığım halde, günlük ihtiyaçlarımızı zorla karşılıyabiliyoruz. Sayın Neriman Ağaoğlunun bu hal karşısında verecek nasihatları olmadığını sanıyorum. Kendilerince de malûmdur ki, her kadın bir Samet Ağaoğlu ile evli değildir. Bu sebeble tavsiyeler, tasarrufu temine kâfi gelmemektedir.
Şükran Aydın • İstanbul

139 sayılı AKİS'de Turgut Sungurun mektubunu okudum. Kendisine haline şükretmesini tavsiye ederim. Ya bizim Bismil köyünde olduğu gibi akaryakıt tevsii kararından bir hane başına sadece 300 gram gazyağı almış olsalardı ne yaparlardı? Ben Bismil köyünde 4 gün kaldım. Bereket bir akrabamın evvelden 2 kiloluk bir stoku mevcuttu da "Hoş geldin" demeye gelen misafirleri mütevazi bir aydınlıkta oturtabildik. Ya bundan sonra geceleri karanlıkta hayvanları nasıl yemliyecekler diye sormayın. İçyağı lâmbaları sağ olsun!. Kendileri de ocakta yanan ateşin aydınlığı ile iktifa ederler, olur biter. Ha, ya çay tiryakilerinden ne haber? Bizimkiler ellerinde mevcut pek az çaydan azami derecede istifadeye çalışıyorlar. Çaylarına tarçın denen ve gayet nefis bir koku veren bir ota karıştırıyor ve "Yarın Allah kerim" diyorlar. Ankara Radyosunun Köylü Saatini da dinlemiyorlar. Zira burada elektrik yok. Radyolar pille çalışıyor. Pili arayan çok ama, bulan yok.. A. Oruç • Ankara

•

Mecmua hakkında

Mecmuanın sonunda bir hamle yapamaz mısınız? Geçmiş bir haftanın iç ve dış spor olaylarından koskoca iki sayfaya neler sığdırılmaz kil Halbuki gayet mahdut sözde spor haberlerini, iç sayfalardaki üslûbunuzla şişire şişire sütunları dolduruyor ve ilkin spor, sonra daha kötüsü, bilumum havadislerinizin ciddiyeti ve sıhhati hususunda okuyucuyu arzulamadığı bir şüpheye sevkediyorsunuz. .
Vamık Kural - Kayseri

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Nakli mekân

Bu haftanın ortasında, dünyanın ve memleketin bir sürü karışık işi içinde zihinler bir noktaya takılmaktan geri kalmadı. On günden beri hükümet Ankarada değildi. Anayasaya göre Türkiye Cumhuriyetinin başkenti Ankaraydı. Büyük Meclis Ankaradaydı. Kabine toplantılarının Ankarada yapılması gerekirdi. Ama hükümet gene de Ankarada değildi, ziya hükümetin kudretli başkanı karargâhını İstanbulda kurmuştu. Hakikaten geçen haftanın başından bu haftanın sonlarına kadar kesif siyasî faaliyet İstanbulda cereyan etti. Başbakan Adnan Menderes Başbakanlıktan-ziyade Babıâlide çalışmayı tercih eder görünüyordu. Hükümet işlerinin görülmekte devam ettiğinden zerrece şüphe yoktu; hükümet başkanının mesaisi bunun deliliydi. Ama madem ki Anayasa Türkiyenin başkenti olarak Ankarayı tâyin etmişti, bu faaliyetin Ankarada sarfedilmesi gerekirdi. New York da Amerikanın en büyük ve en canlı şehriydi ama, icra organının başında bulunan hiç kimse şimdiye kadar işleri Washington'dan başka yerden tedvire kalkmamıştı.

Hâdisenin bazı basit zihinlerce küçümsenmesi kabildi. "Çalışılsın da, nerede çalışılırsa çalışılsın" diye düşünülebilirdi. Ancak mesele o kadar sade değildi. Hükümet Başkanının İstanbul a gitmesi ve memleket işlerini oradan idareye tevessülü bir ekip çalışmasını imkânsız kılıyordu. Halbuki hükümetin bir ekip olduğu, müşterek mesuliyete sahip bulunduğu herkesin malûmuydu. Bir kabine toplantısının yapıldığını uzun zamandanberi duymuyorduk. Zaten bu toplantıların hafta içinde bir muayyen tarihi bulunmaması büyük eksikilikti. Buna Başbakanlığın, muvakkaten dahi olsa Babıâliye nakli eklenince işin mahzuru artıyordu. Ele alınan meselelerden Kıbrıs dâvası bir Dış politika meselesiydi. Buna rağmen bütün temaslar Dış İşleri Bakan vekilinden uzakta ve belki de ondan habersiz cereyan ediyordu. Kabine üyelerinden bir çoğu hükümet Başkanıyla doğrudan doğruya temas halinde olmaktan çıkmıştı. Kolektif çalışmanın zevahirine bile rağbet edilmiyordu. Hâdise, o zaviyeden bakıldığında basit olmaktan uzaklaşıyordu. Hükümet başkanının hükümet mekanizmasından ayrı yerde siyâsî faaliyet göstermesi, bizden başka yerde âdet değildi. Bizde de bu âdet yeni yeni kendini belli ediyordu. Ama, mahsurlar ortadaydı.

Adnan Menderesin fiziki veya ruhi sebeblerden dolayı İstanbulu tercih etmesi mümkündü. Çok yorgun olduğunu da kabul etmemek imkânsızdı. Ne var ki böyle hallerde hükümet Başkanının, meselâ İngiltere Başbakanının yaptığı gibi kısa bir istirahat alması, fakat hükümet işlerinin normal çerçeve içinde devamı elbette ki şayanı temenniydi, üstelik Anayasanın ruhunun emrettiği de, aslında buydu.

Kıbrıs

Türk tezi

Geçen haftanın ortasından bu haftanın başlarına kadar, siyasi faaliyet bakımından Türkiyenin en hararetli veri İstanbuldaki vilâyet binasıydı. 'Bilhassa valinin odası, hakikaten kesif çalışmaya sahne oluyordu. Elde başlıca iki mesele vardı. Bunların birincisi, imar faaliyetiydi. İkincisi Kıbrıs işiydi. İmar faaliyeti, mevsim dolayısıyla bir "spektaküler faaliyet" haline gelmişti. İstanbul halkının bile alâkası, o noktadan ayrılnuştı. Fakat Kıbrısı üzerine nazarları çekmekte devam ediyordu.

Bütün bu hafta boyunca gazeteler dört adamın isminden bahsettiler. Bunlar Muharrem Nuri Birgi ile Nihad Erim ve Fazıl Küçük ile Faiz Kaymaktı. Fakat hepsinin üstünde Adnan Menderesin kuvvetli şahsiyetinin izi seziliyordu. Geçen haftanın; sonunda, Nihad Erimin Ankaradan İstanbula gelmesiyle faaliyet resmen açılmış oldu. C.H.P. iktidarının son Başbakan muavini ve Ulus'un eski "siyasî müdür"ü hayli zamandan beri Adnan Menderesin emri altında Dış politika müşaviri olarak çalışıyordu. Nihad Erim, İstanbula hareketine tekaddüm eden haftalar boyunca Dış İşleri Bakanlığında, dosyalar üzerinde tetkiklerde bulunmuştu. Bilhassa İngiltere. Müstemlekeler Bakanının Türkiyeye gelmesinden Sonra Başbakanın Nihad Erimle istişareleri sıklaşmıştı. İngilizlerin açıkladıkları Anayasa tasarısına karsı Türkiyenin görüsünü hazırlamak vazifesi, bir siyasî müşavir sıfatıyla Nihad Erime verilmişti. C.H.P. iktidarının son Başbakan muavini bilhassa Radcliffe raporunu tetkik etmiş, Anayasa tasarısının maddeleri üzerinde durmuş, Adnan Menderesin talimatı ve direktifleriyle cevabımızın taslağım tesbit etmişti, İstanbulda son rötuşlar yapıldı. Türkiye Adanın taksimini artık bir hal çaresi sayıyordu. Fakat Adanın taksimi -gerçi Adnan Menderes bundan, Fark Oteldeki basın toplantısında "İngiliz teklifi" diye bahsetmişti ama, aslında böyle bir teklif mevcut değildi; bu, Başbakanın bir dil sürçmesi olmalıydı- Avam Kamarasında sarfedilmiş bir sözden ibaretti ve hiçbir hukukî kıymeti yoktu. Bu bakımdan Türkiyenin taksimi bir ciddi teklif haline getirmesi lâzımdı.

Babıâli'den bir görünüş
Karınca yuvasına döndü

Bundan başka Radcliffe raporu esaslarına göre hazırlanmış Anayasa tasarısını tatminkâr bulmuyorduk. Cumhuriyet Hükümetinin kanaatince tasarı Adadaki Türk ekalliyetin haklarını kafi teminat altına almıyordu. Nihad Erim en çok veto müessesesi üzerinde durdu. Gerçi Anayasa Türk ekalliyetle ilgili kararların Kıbrıs Meclisinden mevcut altı Türk milletvekilinin en az dördünün muvafakatıyla çıkabileceğini derpiş etmişti. Ama bunun ciddi bir teminat olmadığı ortadaydı. Tek teminat, Türk ekalliyetin haklarım doğrudan doğruya veya dolayısıyla alâkadar edebilecek

KÜFREDECEĞİMİZ YERDE..

Kıbrıs üzerinde söz sahibiyiz. Pek haklı olarak. Kıbrıs İçin İngilizlerin hazırladığı Anayasayı beğenmiyor, Ada halkının yüzde 18'iot teşkil eden Türk ekalliyetin haklarının daha sağlam teminat altına alınmasını istiyoruz. Tamamiyle haklıyız. Şimdi bu reddettiğimiz Anayasanın esası olan Radcliffe raporunun 48. maddesine bir göz atalım:

Bu (Radyo ile *yayın), Kıbrıs için kullanılacak su ve elektrik kadar normal bir dahili servistir ve böylece muhtar hükümet meseleleri arasına girmesi gerekir. Diğer taraftan Adanın veAda halkının müstakbel saadeti için Radyonun parti ve siyaset kavgalarının ihtilâfından ve herşeyin fevkinde, bir cemaat pahasına diğerini tercih etmek temayülünden uzak ve masun tutulması çak mühimdir.... Elzem olan şeyler: Muvazene, vakitlerin taksimi, tarafsız takdim, isin esasındaki sistemin doğruluğuna istinad eder. Bunun* içindir *ki Radyoyu sadece muhtar hükümeti ilgilendiren normal mevzuattan addetmenin ve böylelikle otin Kavanin Meclisindeki seçilmiş milletvekillerinin ekseriyetine karşı sorumlu bir Bakanın kontroluna bırakmanın azınlıkta olan cemaatlere münasip bir himaye vesilesi olacağım tahmin etmiyorum.*

işte, Batı görüşü budur. İngiliz Lord hu Radyoyu İngilizler için istemiyor. Hayır! İngilterede mesele çoktan halledilmiştir. İngiliz Lord bu Radyoyu nihayet bir İngiliz müstemlekesi olan Kıbrıs halkı için İstiyor, Adadaki yüzde 18 nisbetinde bulunan bir ekalliyetin haklarının korunması için istiyor, onların "müstakbel saadeti" için istiyor. İstiyor ve medeni bir cemiyet alarak Kıbrıslıları buna layık buluyor.

Geliniz bir de bizim Devlet radyolarımızı açınız ve haber bültenlerini, radyo gazetesini, köy postasını, Meclis saatini dinleyiniz. Yarın, Kıbrıs mevzuundaki yüzde yüz haklı dileklerimizi müdafaa için Batı âleminin karşısına çıktığımız ve çok çetin olacağında setrene şüphe bulunmayan mücadelemize haşladığımızda bırakınız düşmanlarımızı, dostlarımız memleket içinde nisbeti belki yarı yarıyadan bile çok Muhalefetin haklarının Türk Radyolarında nasıl korunduğunu göz önünde tutmayacaklar mıdır? Bu bir avantaj naıdır, yoksa bir handikap mı; lütfen söyler misiniz? 1954'den bu yana Demokrasi sahasında geriye doğru görülmemiş süratle attığımız adımlar yüzünden mensubu bulunduğumuz Batı âleminde artık bize laalettayin bir Şark memleketi olarak bakıldığım yürekleri paralanarak söyleyen başmuharrirlere, başmakale sütunlarına "miras yolu'*ndan çok daha az asil. yollardan yerleşmiş kimseler vasıtasıyla küfrettirmek kolaydır. Ama, "Ta sizin Radyolarınız ne haldedir?" diye soracaklara ne cevap verebileceğimizi acaba düşündük mü?

•

İkinci Dünya Harbinden sonra Batı âleminde İtibarımız neden arttı? Neden 1947'de "Turuman doktrinl"ne Türkiye de dahil edildi, neden 1948'de Marshall yardımı elini bize itina ile uzattı, neden 1949'da Avrupa Konseyine alınd.k, neden 1952'de Atlantik Paktının kapıları önümüzde aç'ldı? Zira çok partili rejime geçmiştik, Batının hayat tarzını benimsemiş, onun kervanına katılmıştık, oradaki gibi bir cemiyet kurma yoluna girmiştik. Bütün bunlardan dolayıdır ki artık bize laalettayin bir Şark memleketi nazarıyla bakmaktan vaz geçmişlerdi. İlişiklerimiz olduğunu onlar da biliyorlardı; ama iyi yoldaydık, İyi yolda olduğumuzu her şeyden çok 1950 seçimleriyle dünyaya kabul ettirmiştik. Halbuki simdi? Simdi, hele 1954'den bu yana.. Hakkımızda Batmn beslediği fikir ve kanaat girişeceğimiz teşebbüslerde bize destek olabilir mi ?

Evet, bunları söyleyen Başmuharrirlere küfrettirilecek adam dalma bulunur, bunlar o Başmuharrirlerin tepelerine şimşekler yağdırmakla kalmayıp "bu söylediklerin suçtur, asarız, keseriz" gibi tehditler de savururlar. Hatta farzediniz, o tehditler yerine de getirildi. Sonra?

Meselelerimizi halletmiş olur muyuz? 48. madde hakkında fikir söylememiz kolaylaşır mı? Bir küçücük mukayeseyi, İngiliz müstemlekesi Kıbrısın Radyosu için düşünülen statü ile Devlet radyolarımızın statüsü arasındaki mukayeseyi zihinlerden silip atabilir miyiz? Siz asıl, bize ondan haber veriniz.

AKİS

her türlü kararda Türk, milletvekillerinin hayır demek hakkının bulunmalıydı. Bundan başka hükümetin teşekkül tarzı da Yunanlılara fazla avantaj tanıyordu. Nihayet pek çok şeyin Vali elile halledilmesi; istikbalde Türk ekalliyetin aleyhinde istismar vasıtası olabilirdi. Kısacası Cumhuriyet Hükümeti Türk ekalliyetin haklarının daha sarih şekilde ve ne bugün, ne yarın zararımıza işleyemiyecek bir kesinlikle teminat altına alınmasını istiyordu.

Çalışmalarda Kıbrıs Türk cemaatı liderlerinin fazla rolü olmadı. Onlar daha ziyade Türkiyenin görüşünü Adadaki ırkdaşlarımıza anlatmak vazifesini benimsediler.

Ethem Menderes

İsmi kaybolan bakan

Günaltayın sesi

Cumhuriyet Hükümetinin yıllardan beri takip ettiği politika, bizim için kazançlı tek hal çaresi olarak taksimi bırakmıştı. Bu yüzden taksim fikri, umumiyetle Muhalefet tarafından müsait karşılandı. İhtiyatkâr C.H.P. durum açıklanmadan herhangi bir esaslı beyanat yapmamayı tercih etti. Partinin tasvibi, İnönünün Meclisteki el çırpmasından ibaret kaldı. Buna mukabil Hür. P. Dr. İbrahim Ökteminin treni kaçırmaktan korkan bir adamın telâşı içinde gazetecilere söylediği sözler yüzünden garip vaziyete düştü. Gerçi bu telâş, Dış politikadan fazla anlamadığı ve hadiseleri ' bilmediği halde partisinin illâ Dış politika sözcüsü olmak için direnen Genel Sekreterin şahsî telâşıydı ve beyanatın acele yapılmasının sebebi başka bir Hür. Partilinin konuşmasını önlemek gayretiydi. Ama bunun, doğrudan doğruya partiyi müşkül mevkide bıraktığı hakikatti. C.M.P. ise maalesef Dış politikada pek yavan ve zayıftı.

Taksimin aleyhinde sesini ilk yükselten Cemil Said Barlas oldu. Fakat C.H.P. iktidarının eski Bakanı fikrini, pek görülmeyen Son Havadis gazetesinde başmakale olarak neşrettiğinden itiraz akis yapmadı. Onu gene C.H.P. İktidarının son Başbakanı Şemseddin Günaltayın, talihsizlik, Son Havadisten de az görülen Tan gazetesine beyanatı takip etti. Menderesin selefi de, taksime aleyhtardı. Gerek Barlas, gerek Günaltay son

derece haklı olarak taksimin müşkilatı üzerinde duruyorlardı. Adada Türk ekalliyet, bir tek kasaba hariç, hiç bir yerde toplu ve ekseriyette değildi. Üstelik ziraat arazisinin büyük kısmını elinde tutuyordu. Böyle bir vaziyette taksim nasıl yapılabilirdi?

Görüş doğruydu. Ancak ne yapılmalıydı? Cumhuriyet Hükümetinin son üç senelik politikası başka bir "lehimizde hal çaresi" bırakmamıştı. Son üç seneyi bazan aşırı sessizlik, bazan aşırı taleplerle geçirmeseydik belki dünya umumî efkârına başka istikamet verebilir, bilhassa Amerikalılara değişik temayüller ilham edebilirdik. Ama öyle bir noktaya gelmiştik ki, taksimden başka lehimizde hiç bir hal çaresini kabul ettiremezdik. İngiltere ise, Adadan gidiciydi. Üstelik taksimi kabul ettirebileceğimiz dahi garanti sayılamazdı.

Menderesin selefi, âdeti veçhile pek hayali bir teklifte bulundu. Kibrisin Yunan halkı Batı Trakyanın ve Oniki Adanın Türk halkıyla değiştirilsin, Kıbrıs da bize verilsin! Fikri alkışlayan tek adam, Barlas oldu. Fakat bunun tahakkuk edebileceğini sanmak için aşırı iyimser olmak lâzımdı. Böyle bir tedbirin yanında, taksim bile daha kolaydı. Koca kitleler nasıl transfer olabilirdi ve bunu kabul ettirmenin imkânı mı vardı?

Bir açıklama bekleniyor

İngiltereye yapacağımız tekliflerin, bu haftanın sonunda veya en geç önümüzdeki haftanın başında hükümet tarafından Büyük Meclise açıklanması bekleniliyordu. Açıklamanın bir umumi müzakereye yol açması mümkündü. O takdirde C.H.P. nin ve C.M.P. nin hükümeti mazideki tutumundan dolayı şiddetle tenkid etmeleri, fakat başka çare görmediklerinden taksimi desteklemeleri akla en yakın gelen ihtimaldi. Buna mukabil Hür. P. nin fikrinin ne olacağı meçhuldü. Zira partinin başında Otoriteye aleyhtar bir zihniyet bulunduğundan, orada, herkes aklına geleni söylüyordu.

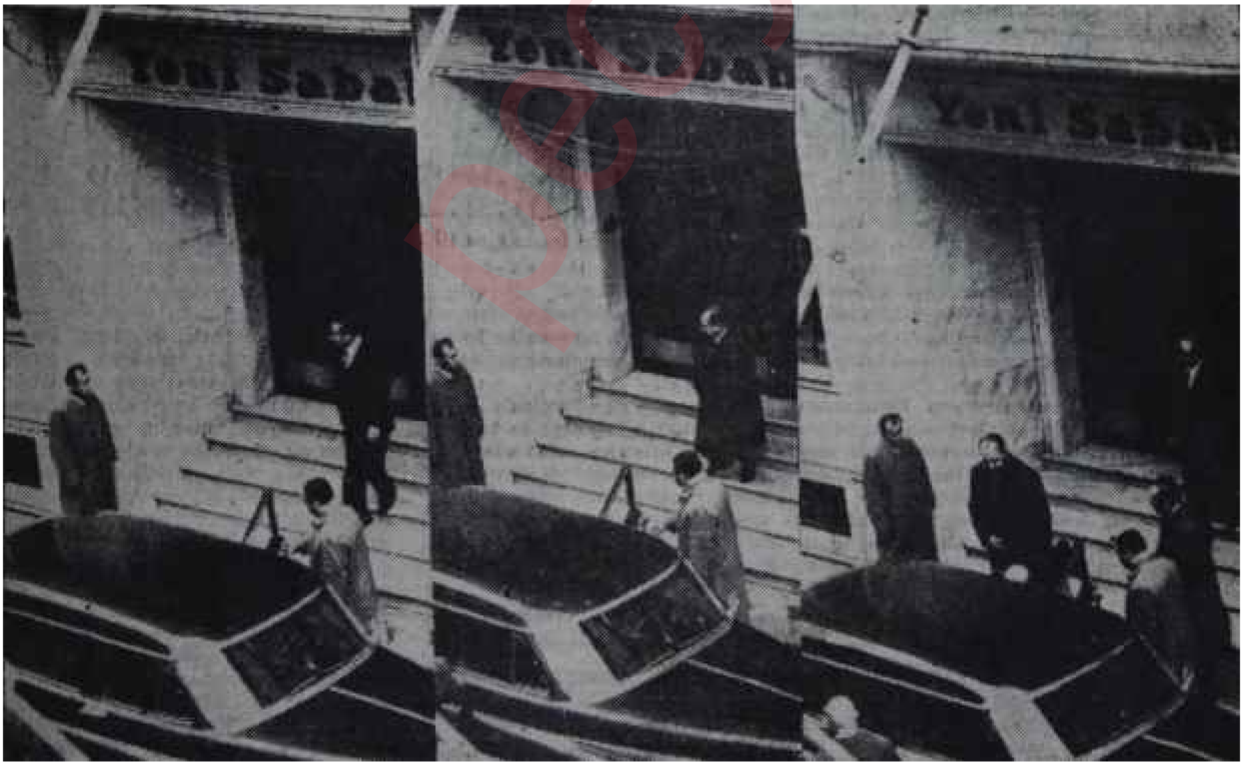
Hükümet

Şenlenen sokak

Geçen haftanın ortasında birgün İstanbulda, Cağaloğlundaki Halkevi sokağı pek şenlendi. Şenlik A. 0073 plâka numarası taşıyan siyah bir Cadillac'ın sokağa girmesiyle başladı. Sokakta Cumhuriyet gazetesi vardı. Fakat otomobil onun önünde durmadı. Biraz daha ilerledi ve Yeni Sabahın binasına yanaştı. Araba, Baş bakan Adnan Menderesin İstanbuldayken kullandığı resmi otomobildi -o plâkayı vaktile Bayan Peker kullanırdı- ve bahis mevzuu gün Cadillac pek doluydu.

Adnan Menderes ile yeni ideal arkadaşları, gazetede hayli zaman kaldılar. Toplantıda bulunanlar Emin Kalafat. Hasan Polatkan ve Nihad Erimdi. Ev sahibi ise Sefa Kılıçlıoğluydu. Birçok memleket meselesi vukufla ele alındı, kıymetli fikirler söylenildi. Başbakan, araları açık bulunan Hasan Polatkan ile Sefa Kılıçlıoğlunu dost hale getirmek istiyordu. Nitekim Sefa Kılıçlıoğlu "hatır için" dostluğunu Maliye Bakanına bağışladı. Yemekten sonra gazetenin sahibi misafirlerini kapıya kadar uğurladı. Bilhassa Menderes - Kılıçlıoğlu - Erim arasında cereyan eden görüş teatisi çok istifadeli olmuştu. Zaten bu neviden istişareler uzun zamandan beri devam ediyordu. Temaslardan Menderesin büyük mikyasta faydalandığı her şekilde görülüyordu. Sefa Kılıçlıoglu ve Nihad Erim, hususi müşavirleri olarak hükümet Başkanım bilgilerinden, tecrübelerinden ve tahlillerinden istifade ettiriyorlardı. İhtimal ki o gün Adnan Menderesin otomobiline binerken neşesi o yüzdendi. Ama Başbakanın yüzü, daha ziyade kıs kıs gülen bir adamın yüzüydü.

Buna mukabil ev sahibi de temastan memnun kalmıştı. Gazeteci olmadığı halde Yeni Sabahı alınca Babıâliye yeni bir hava ve canlılık getirmeye muvaffak olan Sefa Kılıçlıoglu, formasyonu icabı büyük mevki sahipleriyle artık oturup konuşabilmekten, onlarla arkadaşlık etmekten pek hoşlanıyordu. Bu, senelerin biriktirdiği bir çok duyguyu hakikaten tatmin ediyordu.

Menderes ve arkadaşları Yeni Sabah'tan ayrılıyorlar

*İlk inen: Menderes, ikincisi: **Kalafat,** Merdivendeki: Kılıçlıoğlu, Hazıroldaki: Polatkan, Eğğilmiş çıplak baş: **Erim***

Törenler

Çocuğun yaşı

Bu haftanın başında, bir yıldönümü pek silik şekilde kutlandı. Bu, D.P. nin kuruluş yıldönümüydü. Bütün tören Ankarada, Cumhurbaşkanı Celâl Bayarın da bulunduğu bir baloya inhisar etti. Tesadüfen o gün kurucular ayrı yerlerdeydiler. Adnan Menderes İstanbuldaydı, Refik Koraltan ise Mersinde "ısrar üzerine" devamlı konuşmalar yapmakla meşguldü. Tabii bir dördüncü Kurucu daha vardı, ama Fuad Köprülü ile arkadaşlarının yolları çoktan ve bir daha birleşmemecesine ayrılmıştı.

D.P. nin resmen kurulduğu 7 Ocak 1946 tarihini hatırlayanların, türlü hislerle dolmamaları imkânsızdı. Ankarada Sümer sokağındaki küçük bir evde ilk günlerini yaşayan parti 1946 seçimlerine orada girmiş 1950'nin zaferine ise Kocatepedeki ikinci binasında kavuşmuştu. Fakat aradan geçen 11 senenin sonunda, ilk günlerin aşina çehrelerinden pek azı hâlâ parti liderlerinin etrafındaydı. Refik Şevket İnce, ölümünden evvel eski arkadaşlarını beğenmediği yollarında yalnız bırakmıştı. Ekrem Hayri Üstündağ ve Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu elleriyle kurdukları partilerinden atılmışlardı. Kenan Öner daha iktidardan önce çekilmişti. Mareşal Fevzi Çakmak bir D. P. 11 olarak hayata gözlerini yummamıştı. Bunlar, tanınmış isimlerdi.

Ancak asıl tenhalık, isimleri bilinmeyen binlerle ve binlerle 1946 Demokratının partilerinin içinde bıraktıkları boşluktan ileri geliyordu. O tarihlerde Adnan Menderes ve arkadaşları D.P. yi onlarla idare ederlerdi: Gerçi Genel Başkan bugün de ideal arkadaşlarına sahipti ama, bunlar onlar değildi. 11 sene, inanılmaz değişiklikler yapmıştı. Nitekim partinin, organında o gün "kurtuluşumuzun tarihçesi"ni Burhan Belge yazdı.

Rivayet muhtelif

Yıldönümünün bu sene başka bir hususiyeti daha oldu. D.P. nin yaşı olarak herkes ortaya başka bir rakam attı. Zaferin birinci sayfasında "D.P. 11 yaşında" deniliyor, içerde 12 yaşından bahsediliyordu. Hakimiyet gazetesi ise partiye bağlılığını yaşı 13'e çıkarmakla göstermek, istemişti. Hakikaten onun manşetinde D.P. nin 13'uncü yaşı kutlanıyordu. Rivayet muhtelifti. Çocuğun yaşını tam olarak öğrenmek için ebesine sormaktan başka yapacak bir şey yoktu.

Ama ebesi Ankarada bulunamadı, İsmet İnönü İstanbula gitmişti.

D. P.

Kopan kıyamet

Geçen haftanın sonundaki *gün,* partilerinin muteber organı Zafer gazetesi, hem de birinci sayfasında büyük manşetlerle bir ismi ilân ettiğinde, bir çok Demokratın hali hakikaten görülecek şeydi. İsim Zafer gazetesi, hem de birinci sayfabir isim değildi. Aynı isim aynı sütunlarda sık sık geçmişti. Ama bu sefer!. Ah, ama bu sefer!. Ağızlardan "ne günlere kaldık, yarabbi" lafından başka lâf çıkmıyordu. Manşetler Adnan Menderes Hükümetinin Kıbrıs Anayasasını hazırlamak işini, mütehassıs sıfatıyla Prof. Nihad Erime havale ettiğini bildiriyordu. Başka kimse bulunamamış miydi? Memlekette, sayıları namütenahi olmasa da, bir çok, hem kıymetli Anayasa mütehassisi, Profesörü vardı. Onların hiç birinin fikrinin alınmasına lüzum hissedilmemiş -veya kendilerine itimad olunmamış-, Lord Radcliffe'e karşı Prof. Nihad Erim çıkarılmıştı. O Prof. Nihad Erim ki bilgisizliği seneler ve seneler gene ay- Bakanıyken dahi Grubun karşısına çıktığında Grup arkadaşlarına hakiki kudretin kendi ellerinde bulunduğunu söyler "Beni murakabe edeceksiniz, beğenmediğiniz takdirde düşüreceksiniz; bu hakkınızı kullanmazsanız hak elinizden uçar" derdi. Başka Demokratlar, dudaklarında hakikaten hazin bir bükülüş "Muhalefete Dış politika hakkında bilgi vermediğimizi ne hakla söylüyorlar; artık işlerimizi bile Nihad Erim'lere gördürüyoruz" diyordu. Bundaki ıstırap verici istihzayı farketmemek imkânsızdı.

D.P. artık "eleman" bulamaz hale mi gelmişti? Bütçe Komisyonuna raportör diye 1950 senesinde Zonguldaktan C.H.P. adayı olarak milletvekili seçilen Sebati Ataman transfer edilmişti. Server Somuncuoğlu "iktisadî bilgilerimden şu D.P. yi faydalandırayım" diye İktidar koluna takıl-

D.P. nin muhalefetteki merkezi
Eski çamlar bardak oldu

nı Zafer'de iddia olunmuştu. Demokratlar Genel Başkanlarının meşhur "Hafıza-i beşer nisyan ile malûldür" prensibini biliyorlar, İktidarın birçok garip hareketini o prensibe bağlıyorlardı. Ama nisyanın bu kadarı!. Geçen haftanın sonunda herşey gösteriyordu ki, hafıza-i beşer'deki nisyan kudreti mübalâğa edilmiştir. Zira Grupta alayıvâla ile düşürülen Sabık Bakanların tekrar aynı mevkilere getirilmesinin hüznü kaybolmadan Demokratların can damarına vurulan bu ikinci darbe, inanılmaz bir aksülâmel yaptı. Ağızlarda acı sözler dolaşıyordu. Kimi, kabahatin gene Demokratlarda olduğunu, partileri içinde murakabe unsurunu kendi kendilerine yol ettiklerini söylüyordu. Ah, niçin vaktiyle Fethi' Çelikbaşlar ve Onun gibi düşünenler dinlenmemişti. Fethi Çelikbaş, Menderesin kudretli mıştı. Şimdi de Nihad Erim Başbakanın Dış İşleri Müşaviri olmuştu. Bunlara baktıktan sonra Bütçe Komisyonundaki müzakereler sırasında Hüseyin Balık'ın bir sözünü hatırlamamak imkânsızdı. Komisyonda başta Feridun Ergin olmak üzere muhalifler bilgili, kitaplara ve ilme dayanan tenkidler yapmışlardı. İktidar hatiplerinin savunmaları ise ekseriya yuvarlak lâflardan ibaret kalmıştı. Fakat D.P. ye mensup bir milletvekili iki kitap, bir müellif adı sarfetti mi -hatta yanlış telaffuz ederek olsa bile- partili arkadaşları hararetle alkışlıyorlardı. Hüseyin Balık onlara bakmış bakmış ve şöyle demişti:

"— Bir Demokrat, ilim zannedilen bir cümle söyledi mi, hala aramızda böyleleri kalmış diye çocuklar gibi seviniyorsunuz arkadaşlar.. Görünüz,

ne hale geldiniz!"

Bu müşahede, ters taraftan, geçen haftanın sonunda bir defa daha hak kazanıyordu. Adnan Menderesin Dış İşleri Müşaviri herkes olabilirdi. Ama Nihad Erim! Demokratlar, hakikaten pes dediler. O Nihad Erim ki maazallah Zafer koleksiyonlarını karıştırmaya kalkışacakların mutlaka dudakları uçuklardı.

İşbirliğinin ilânı

Halbuki Kıbrıs meselesi uzun zamandan beri -Mahkemeler Nihad Erime 100 bin lira ceza takdir ettiğinden beri- devam eden bir işbirliğinin aleniyete vurulmasından ibaretti. Bu işbirliği, lüzumundan fazla garip tarafları bulunduğundan, şimdiye kadar resmen açıklanmamıştı. Ama, işte Kıbrıs meselesi mükemmel bir fırsattı. Bu bir "memleket işi"

Mümtaz Faik Fenik
Yerler değişti, üstadım!

değil miydi; böyle islerde herkes herkesin yardımını istemez, herkes herkese yardım etmez miydi ?, Bir defa bu kabul ettirildikten sonra Nihai Erimin durumu kolaylaşıyordu. Senelerce "İktidardan vazife kabul etmem" diye direnmiş, ümitlerini Muhalefete bağlamıştı. 1954 seçimlerinin akabindeki havadan ürkerek tornistan edince Muhalefet tarafından da bekliyecek bir şeyi kalmamıştı. Halbuki genç üstadın içinde ateşler gürül gürül yanıyordu. Küçük öç almalardan pek hoşlanan sevimli Adnan Menderesin kolları ise kendisine açıktı. Ne var ki bir fırsat kollamak lâzımdı. Kıbrıs, bunu sağladı. Zevahir kurtulmuş oluyordu. Dışarlara seyahat imkanları, konferanslara katılmak vazifeleri, umumi hayata tekrar girmenin yolları böylece ufukta beliriyordu. Edmond Rostand'm Cyrano'suna "iç çekmeden buseye bir adım vardır" dedirttiği gibi müşavirlikten memuriyete de bir adım vardı. Kıbrıs işi memleket işiydi de Türkiyeyi orada veya burada temsil memleket işi değil miydi, Mecliste D.P. etiketi altında çalışmak gâvura mı hizmetti, nihayet Bakanlık sadece "Kırmızı plâka sefası" mıydı?

Bu sırada İktidara yakın çevreler, müstehzi bir edayla "Çok Partili Dış Politika"nın başladığını ilân ediyorlar "Ne beğenmiyorsunuz, yahu?" diye eğleniyorlardı. Ama, başlayan "Çok Partili Dış politika" değildi. Devam eden "İdeal Arkadaşları Dış Politikası" idi. Anlaşılan Menderes meselâ İnönüye, meselâ Karaosmanoğluya, meselâ Bölükbaşıya bu muhterem zevat da hidayete erince Dış Politika hakkında malûmat verecekti.

Gülen iki adam

Ama Ankarada asıl gülen iki adam olmalıydı. 1950 ile 1954 arasında bir ara partilerarası münasebet iyiliğe yüz tutmuştu. Başbakan Adnan Menderes 'bir basın toplantısı tertiplemiş, toplantıya Ulusun siyasî müdürü ve yazarı olarak Nihad Erimi de çağırmıştı. Profesör, teklifi reddetmişti. Bunun üzerine C.H.P. de akla gelen kim varsa hepsi, genç üstada yapmamasını, etmemesini, toplantıya katılmasını adeta yalvarmışlardı. Nihad Erim gitmemişti. Sonra, Parti Meclisinde, hareketini izah için bir tirad yapmıştı. Ama ne tirad! O, Nihad Erim, Başbakan da olsa Adnan Menderesle asla karşı karşıya gelmeyi kabul etmezdi, edemezdi, etmiyecekti! Genç üstad daha neler, ne büyük lâflar etmişti. Sonra, kapıda o zamanki Parti Meclisi azalarından Emin Soysalla karşılaşmış ve sormuştu:

"___ Emin, nasıl konuştum?"

Emin Soysal cevap vermişti:

İstanbul Havası

İstanbul geçen hafta, İstanbul havasını pek andıran bir "tatbikat" ile karşılaştı. Yılbaşında Belediye Tramvay ve Havagazına zam yaptığını ilân etti, dört gün sonra bu zamların Başbakan Adnan Menderes tarafından verilen emirle kaldırıldığını bildirdi. İşin daha komik tarafı vardı: Zamların vatandaşlarımız tarafından iyi karşılanmadığı müşahede edilmişti. Vay canına! Ne müşahede kudreti.. Ne müşahede kudreti ve ne tahayyül yoksulluğu.. Zira zamların iyi karşılanmayacağını anlamak için, doğrusu dört günlük bir tecrübeye de hiç lüzum yoktu. Tatbikat baştan aşağı bir laubalilik örneğidir ve insana zannettirir ki İstanbul Türkiye Cumhuriyetinin bir şehri değil, Suudi Arabistanın bir vahasıdır.

Evvelâ, bir zam niçin yapılır ? Alâkalı idare isi tetkik etmiştir, hesabını kitabını önüne sermiştir, maliyet unsurunu bir tarafa, amme hizmeti görmekte olduğu hakikatini öteki tarafa koymuştur. Bu idarenin, İstanbul halkının zamana maruz kalmaktan hoşlanacağını sanacak kadar safdil olmadığı göz önünde tutulursa, şu neticeye varılır: Eğer işin iyi yapılması için zam elzemse, zamsız iş görülemiyecekse zamma karar verilir. Buna Başbakan niçin karışsın? Başbakan hesap mütehassısı mıdır? Ama bir Başbakanın ne zaman karışmak hakkı bulunur: Hesapla ortaya çıkan açığı hükümet kasasından kapatır, o zaman zammı istemediğini bildirir. Elini öper, başımıza koyarız. Böyle bir tedbirden bahsedildiğini, duymadık.

Yok, zam bir zaruretin neticesi değilse, amine hizmetini zamsız da görmek İmkânı varsa, alakalılar sadece "Bu İstanbul halkı, memleketimizin içinde bulunduğu görülmemiş Kalkınma sayesinde refah içinde yüzüyor, tramvaya ve havagazına daha fazla para verirse, çok memnun kalır" diye düşünerek fiyatları arttırmışlarsa Başbakanın müdahalesi son derece yerindedir. Kendisi ancak tebrik edilebilir. Ama o takdirde de kulaklar Ur haber bekliyor: Bu münasebetsiz zam kararını verenler hakkında ne gibi bir tedbir alınmıştır? Bunlar, vazifeleri başında mı bırakılmışlardır, yoksa istifaya mecbur mu tutulmuşlardır? Zira, görülmemiş Kalkınma var diye zamma zaruret yokken zam yapılmışsa bu görülmemiş bir skandaldir. İstanbul halkının hizmeti böyle kimselerin eline nasıl bırakılabilir ? Allah her zaman hükümetin başına Adnan Menderes gibi bir Başbakan nasip etmez ki.. Ya, -pek muhtemel olduğu veçhile- meselâ 1958 seçimlerinde onu kaybediverirsek ?. Halbuki zam kararını alanlar hakkında da bir tedbire tevessül edildiğini duymadık. Üstadların kendiliklerinden istifaları da, tabiî beklenilir şey değildir.

Geriye bir üçüncü ihtimal kalıyor. İstanbulluya kayıp eşeğini dört gün arattıktan sonra buldurmak onu sevindirecek Ve bunu temin eden İstanbul milletvekili Adnan Menderese prestij sağlıyacaktır. Halk "Gördün mü Menderesi, bir emirle zammı kaldırıverdi" diyecek. Bunu söylediğinde de elbette şüphe yok. Ancak, bu taktikte İstanbul belediyesinin, onun çok sıfatlı Başkanının prestiji ne oluyor dersiniz?

" — Aslansın!"
Şimdi Emin Soysal kim bilir ne kadar gülüyordu.

İkinci gülen, Zaferin eski silâhşoru Mümtaz Faik Fenikti. Ulusun eski silâhşoru Nihad Erimi Başbakan Menderesle bir masada karşı karşıya tahayyül edince kahkahadan kırılacak hale geliyordu. Yalnız Zaferin eski silâhşörünün merak ettiği bir nokta vardı:

Acaba Ulusun eski silâhşörü Başbakana hâlâ "Bay Menderes" diye mi hitap ediyordu?

Satıhta dolaşanlar

Hâdise geçen haftanın içinde İzmirde, Kordon boyundaki küçük konaklardan birinde cereyan etti. Evin kapısında "Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu" ismi yazılıydı. Hür. P. Genel Başkanı bir defa daha İzmire gelmiş, Salihlideki çiftliğinin işleriyle uğraşmaya koyulmuştu. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu esas itibariyle çiftçilik yapıyor, boş vakit bulduğunda da partiyle meşgul oluyordu. Genel Başkan bu defa partiye ayıracak hiç vakit bulamamış olmalıydı ki her türlü siyasî faaliyetten uzak kalmış, ne günün mühim hâdiseleri mevzuunda fikirlerini söylemiş, ne de bilhassa, İzmir Hür. P. içindeki anlaşmazlığa parmak basmıştı. Keskin diller, Genel Başkanın Genel Sekreterden aldığı talimatın bu olduğunu söyliyerek birbirlerine göz kırpıyorlardı.

Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu sadece, küçük konağında bir akşam İzmir teşkilâtının ileri gelenlerini topladı ve onlarla görüştü. Konuşmalar sırasında il idare kurulundan bir zat Genel Başkam otorite mevzuundaki fikirlerinden dolayı, tenkit etti ve bir partinin otoriter olmayan lider tarafından idare edilebileceğini sordu. İdare Kurulu azası parti içindeki keşmekeşten acı bir dille şikâyet etti ve huzursuzluğun mevcut bulunduğuna dair neşriyatın doğru olduğunu söyledi. Partinin zayıf durumu herşeyden çok bunun neticesiydi.

Tenkidlere" karşı Genel Başkan öyle bir cevap verdi ki bir liderin hâdiseleri nasıl olup da bu kadar sathi gördüğünü yemekte hazır bulunanlar büyük şaşkınlık içinde kendi kendilerine sordular. Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluna göre bahis mevzuu neşriyat"birtakımdedikodumeraklıları"nın eseriydi. Genel Başkan şöyle devam etti:

"— Bizim aramızda herhangi bir ihtilâf yoktur ve olamaz. Yalnız Genel Sekreterin ağzında sigara ile konuşmasını çekemeyen bazı genç arkadaşlar kızıp, bunu mesele yapmak tadırlar. Böyle küçük dedikodulara kıymet vermek yersizdir".

Herkes hayret içindeydi. Demek M Genel Başkanın nazarında Hür. P. içindeki tek huzursuzluk 'sebebi Genel Sekreterin ağzındaki sigaraydı! İzmirliler birbirlerine baktılar. Acaba Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu lâtife mi ediyordu ? Ama hayır! Genel Başkan ciddiydi ve meseleleri hakikaten o 'zaviyeden görüyordu. Doğrusu istenilirse parti işleriyle hemen hiç, ciddi, şekilde meşgul olmadığından ve ipin ucunu kaçırmış bulunduğumdan hâdiselerin derininle inememesi tamamiyle hakkıydı.

Halbuki derdin başı, bir zaptürapt bulunmaması ve herkesin kendi başına bir ayrı parti olmasıydı. Aklına gelen teşkilâtta yazı yazıyordu. Teşkilâtın dosyaları çeşitli imzalarla alınmış "resmî yazı"larla doluydu. Gazetecilere de, canı sıkılan beyanat veriyordu. Hem de en mühim meselelerde.. Böylece ilk konuşan, partisinin o mevzudaki görüşünü açıklamış sayılıyordu. Tabiî bu, adeta bir yarışa yol açmıştı. Kazanan, ötekileri atlatıyordu. Genel Başkana gelince, onun hakkında zaman zaman, bu alâkasızlığı yüzünden "Partiye küstü" lâfı çıkıyordu. Üstelik partiye küsmek, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun bir tabiatıydı da.. D. P. de iken de zaman zaman küser ve çiftliğine Çekilip oturulu. Doğrusu istenilirse D. P. nin bu hale gelişinde, onun küsmelerinin rolü büyüktü. Küsecek yerde, vazifesini azimle ve metanetle yapmış, mücadele etmiş olsaydı D.P. tek şahıs hakimiyeti altına girmezdi. Elzem adam olduğu hissini D. P. de de, Hür. P. de de etrafına verememiş olduğundan küsünce fazla aranmıyordu da ve şimdi kedinin yokluğundan istifade eden fareler istedikleri gibi cirit atıyorlardı.

Ferruh Ağan
Aklı başında başkan

Demek ki Genel Başkan meselâ Urfa milletvekili Muzaffer Timurun partiye uğramamaya karar vermiş olmasını, Genel Sekreterin, ağzında sigara ile . konuşmasına kızmasının neticesi sayıyordu. Demek ki Muzaffer Timur gibi daha başka genç milletvekillerinin çalışmalara katılmaya istekli olmamalarını Genel Sekreterin ağzındaki sigaraya bağlıyordu. Demek ki bütün teşkilâttan yükselen şikâyetleri hep küçük alınganlıklara veriyordu.

İdarecileri tenkit

Geçen haftanın sonunda, partinin Ankara ili müteşebbis idare heyetinin faaliyete geçmesinin yıldönümü münasebetiyle İl Başkanı Ferruh Ağan, meselelere bir defa daha ve vukufu el koydu. İl Başkanının konuşmasından, yüreğinin yaralı olduğu seziliyordu Fakat o günkü konuşması gösterdi ki, Ferruh Ağan Hür. P. nin hakikaten muhtaç olduğu seviyede bir siyaset adamıdır.

İl Başkanı bir hukuki davayı teşrih etti. Dünya yeni bir hukuk sistemine teveccüh etmişti. Rejimleri dejenere eden ve zor kullanılmasını gerektiren bir şekilde iktidardan ayrılmaya, mecbur kalan partilerin Meclis mensuplarının mesuliyete tabi tutulması bu sistemin icabıydı. Teşrii vazifenin dahi murakabeye tabi tutulması lâzımdı. Anayasayı ihlâl eden kanunlar ısdar eden teşrii kuvvet mensupları Vekâlet vasıfları zail olunca hareketlerinin hesabını vermek zorunda kalmalıydılar. Ancak bu suretle mutlak ekseriyet tagallübüne set çekmek kabildi.

Ferruh Ağan, katı bir partili olarak değil, aklıselim sahibi, memleketini seven bir münevver diliyle konuştu. Bu bakımdan, bizzat kendi partisi tenkidlerinden masun kalmadı. İl Başkanı şöyle dedi:

"— İç ve dış meselelerde karar alınırken muhalefetin saf dışı bırakılması kadar, bu partilerin dâvalarını gür bir sesle ilândan tecerrüdle siyasi kadere rıza göstermelerini kabul edemeyiz. Böyle bir rızayı mütekabil hatalar silsilesi olarak vasıflandırmak lâzımdır. Yıkıcı tezahürlerden çekinen kimseler siyasi faaliyette yer almamalıdır. Her mücadelenin kendine mahsus gazileri ve şehidleri olacaktır. Bir fikir uğrunda verilen kurban nisbetinde canlılık kazanır".

Uzun zamandanberi bir Hür P. mensubunun ağzından, umumi meselelerimiz mevzuunda bu kadar güzel sözler çıkmamıştı. Partinin milletvekilleri inci saçmak için Bütçe müzakerelerinin Mecliste başlamasını bekliyorlardı. Halbuki Bütçe, müzakerelerinin dört bası mamur şekilde aksetmesine maddi imkân yoktu. Hür. P. bunu temin için Ankarada çıkarılacak Yeni Gün adlı bir gazetenin imtiyazını almıştır. Bir defa bunun Bütçeye yetiştirilmesi imkânsızdı; ikincisi, halkın upuzun konusmaları okuyacağını sanmak safdillikti. Üçüncüsü, senede 15 gün Meclis çalışması yapmak havai fişeği atmaktan zerrece farksızdı. Partnerin devamlı

faaliyette bulunan, Genel Başkanların idaresinde müstakar ve derli toptu manzara gösteren, mensuplarının birbirini atlatma yarışına çıkmadığı siyasi teşekküler olduğu hakikati gözden uzak tutulmamalıydı. Bunun gerçekleştirilmesinin ilk yolu ise Genel Başkanın, çiftliğinin akaryakıt işini şimdilik bir kenara bırakarak Ankaraya, vazifesinin başına gelmesi, partide lüzumlu otoriteyi kurması, çalışmalara bir İnsicam ve bir istikamet vermesi, başıboşluk manzarasını yok etmesiydi.

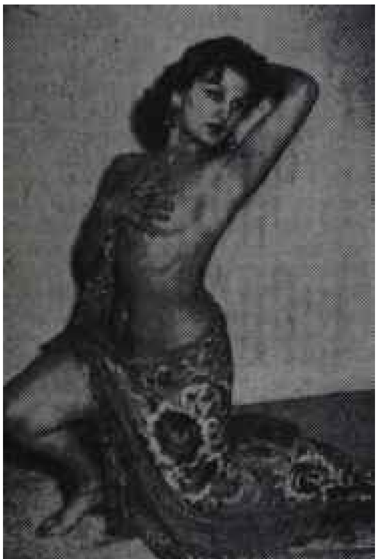
Teşkilâtın ikazları, hâlâ mı kaale alınmıyacaktır ?

Gençlik

Hedef : danslar

Bu haftanın en komik hâdisesini bir gençlik teşekkülü yarattı. Teşekkülün adı Millî Türk Talebe Birliğidir. Bunun başkam olan genç haftanın başında bir "basına beyanat" düşündü ve yaptı da. Mevzu Rock'n Roll ve Streap-tease idi. Genel Başkan Orhan Sakarya "Yüksek tahsil gençliğinin temsilcisi" olarak bu iki dansın yasak edilmesini istiyordu. Bu yolda ilgililere müracaat da etmişti. Bunlar gençliği dejenere eden danslardı! Gazeteler beyanatı yayınladılar. Üstelik, meselâ C.H.P. nin organı Ulus şöyle diyordu: "Bünyemiz için tehlike teşkil eden Streap-tease ve Rock'n Roll danslarının memleketimizde yayılması gençliği haklı olarak endişeye düşürmüş ve..." Ciddi gazetelerimizden Cumhuriyet ise derhal bir anket tertipledi: Bu danslar yasak edilmeli miydi, edilmemeli mi? Onların yanında çeşitli muharrirler gençlik için haftanın, hatta son günlerin bu en mühim ve hayati meselesi üzerinde fikirler beyan ettiler. Mesele enine boyuna bütün halta boyunca incelendi. Zaten basınımız bahis mevzuu dansları bilhassa son basın kanunu tadilâtından beri gündelik sermayesi haline getirmişti. Dansözler umumi efkarın en iyi tanıdığı simalar haline gelmişti, Özcan Tekgülün basın toplantısını Nananınki, Nananınkini Semiramisinki, Semiramisinkini İnci Birolunki takip ediyordu. Ee, dava böylesine ehemmiyet kazanmışken "Yüksek tahsil gençliğinin temsilcisi" elbette ki hareketsiz kalamazdı. Gençlik, göz göre göre dejenere edilemezdi ya... Gerçi hiç kimse bu dansları yapmaya, hatta seyretmeye kimseyi mecbur etmiyordu. Bir dansın kanun kuvvetiyle nasıl yasak edileceği, yapılan dansın Rock'n Roll mu, yoksa mambo mu olduğunu tesbit için kabarelere ehlivukuf heyetlerinin gönderilip gönderilmiyeceği henüz meçhuldü. Ama, her halde bunlar "gençlik ahlâkım ifsad eden" cereyanlardı. Papa nasıl bir zamanlar tangoyu afaroz etmişse, şimdi de gençlik hükümetin Streap-tease ile Rock'n Roll'u kara listeye almasını istiyordu.

Bu beyanatın gazetelerin mutena sütunlarında çıktığı gün Adalet Bakam Prof. Göktürk Bütçe komisyonunda şöyle diyordu:, "Basının son aylardaki verimli ve sakin çalışmaları son kanunların bir eseridir"!

Özcan Tekgül
Dansözler kraliçesi

Kapaktaki Büyük **Elçi**

Fletcher Warren

Bundan aylarca evvel upuzun boylu bir Teksaslı Centilmen, Türkiyeye ayak basıyordu. Centilmenin adı Fletcher Warren'di ve kelimenin tam manasıyla Teksaslıydı. Teksasta doğmuş, Teksas üniversitesinden mezun olmuştu. Türklyede bir adaşından açılan yeri alacak ve Amerika Birleşik Devletlerini Ankarada temsil edecekti. Şimdi, bilhassa Eisenhower doktrininden sonra Orta Doğuda bütün Amerikan elçilerine olduğu gibi Türkiyede de Ekselans Warren'in omuzlarına büyük bir yük yüklenmektedir. Bu bakımdan Büyük elçi, dikkat nazarlarını üzerine çekmektedir.

61 yaşındaki Fletcher Warren hariciye mesleğine bundan 35 yıl evvel girmiştir. Ekseri vazifelerini Orta ve Güney Amerikada almış, Amerikan politikasının bilhassa oralardaki gelişmesine yakından şahid olmuştur. Böylece genç hariciyeci meşhur "Big stick=ka--- sopa" politikasından "dolar" politikasına geçişi yerinden takip edebilmiştir. Fletcher Warren arada Washington'a dönmek şartıyla Havanada, Baranqullla'da, Budapeştede, Managuada, Rigada, Bogotada, Nikaraguada, Paraguayda ve Venezüellâda vazife görmüştür. 1950'de Dış İşleri Bakanlığının Güney Amerika işleri bürosu müdürlüğünü yapmış ve sonra Caracas'tan Ankaraya tâyin edilmiştir.

Fletcher Warren Türkiyede oldukça karışık ve bulunduğu Güney Amerika memleketlerine benzemeyen bir siyasî hava ile karşılaşmıştır. Bir defa rejim çok partili Ur rejimdir. Bütün aksaklıklarına, yürümesine karşı çıkarılan türlü güçlüklere, rağmen rejimin Türk milleti tarafından benimsenmesi, hakiki kuvvetini yapmaktadır. Bu bakımdan Güney Amerikada veya Orta Doğuda olduğu gibi şahısların dostluğunu kazanmak işleri yürütmek için tek cara değildir. Bilâkis, Amerikanın temsilcileri doğrudan doğruya milletin sempatisini elde etmek mevkiindedirler. Bunun yolu ise hâdiselere tam ve doğru teşhis koymaktan ibarettir. Büyük elçi, meselesi çok bir memlekette olduğuna hemen anlamıştır. Amerikanın Türkiyeye, bu meselelerini halletmek için elini uzatan bir dost olması Fletcher Warren'in vazifesini daha da ehemmiyetli kılmaktadır. İlk nazarda Türkiyenin meseleleri ekonomik gibi görünür. Büyük kitlenin zahiren, her yerde olduğu gibi bu meseleleri ön plânda tutması müşahidler için ekseriya yanıltıcı netice vermiştir. Türkiyenin, gökten altın yağan bir memleket de olsa, hakiki iç huzura rejim meseleleri halledildikten sonra kavuşabileceği hakikatli, küllerin arasından bulunup çıkarılması kolay olmayan bir hakikattir. Ama gayret esirgenmemelidir. Bilhassa 1945'den bu yana cereyan eden hadiselere, sebebleri ve neticeleriyle birlikte zekice bir teşhis konulursa meselelerin esasına daim ziyade kolaylıkla varılabilir. Zaten uzun, pek uzun yıllardan beri her Amerika Büyük Elçisinin Türkiyede bulduğu "milletten millete hakiki Amerikan dostluğu" Fletcher Warren'in bugünlerde bilhassa ehemmiyet kesbeden vazifesini kolaylaştıracak bir unsurdur .

Üstelik Büyük elçinin hayata Sağırlar Okulunda talebe müfettişliği ile atılmış olması, iç politikamızdaki sağırlar diyalogunu anlamasına çok yardım edecektir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Orta Doğu

Amerikanın hudutları

Geçen haftanın sonunda Cumartesi günü, öğle vakti, Washington'da beyaz Kongre binasının büyük salonunda toplanmış olan insanların bundan on yıl evveli hatırlamamaları imkânsızdı.' Hemen hemen tam on se-' ne önce, 12 Mart 1947'de Amerikan Senatosunun ve Temsilciler Meclisinin azaları gene böyle müşterek bir toplantı akdetmişlerdi. O toplantı, neticeleri itibariyle, Amerikan tarihinin mühim sayfalarından birini teşkil etmişti. Her şey, bu 6 Ocak 1967 toplantısının da tarihte aynı yeri alacağını gösteriyordu. 12 Mart 1947'de bir Cumhurbaşkanı konuşmuştu. 5 Ocak 1957'de de bir Cumhurbaşkanı konuşacaktı. On sene evvelki Cumhurbaşkanı -Harry Truman- 400 milyon dolarlık tahsisat istemişti. Bugünkü Cumhurbaşkanı -Dwight D. Eisenhower- gene 400 milyon dolarlık tahsisat istiyordu. Ama hâdiselerin birbirine asıl benzeyen tarafı, her iki Başkanın da Amerika Birleşik Devletlerinin hudutlarını Amerika kıtasından binlerce kilometre öteye nakletmek için milletin temsilcilerinden selâhiyet almak maksadıyla Kongrenin kürsüsüne çıkmış olmalarıydı. Harry Truman bu hudutları Avrupanın sonuna götürmüştü. Dwight D. Eisenhower bir adım daha attı ve Asyanın başını da Amerikan bayrağının himayesi altına soktu.

Başkanın plânı

Başkan Eisenhower, kürsüye geldiğinde, "Ruslar uzun zamandır Orta Doğuyu ele geçirmeye çalışıyorlar..." dedi.

Amerika, herhangi bir komünist veya komünist nüfuzu altında bulunan devletin silâhlı tecavüzü halinde, tecavüze uğrayan devletin talebi, üzerine, silahlı müdahalede bulunabilecekti. Böylece Rusyaya ve Orta Doğu memleketlerine, Birleşik Devletlerin bu stratejik bölgeye son derece ehemmiyet verdiği ihtar edilmiş oluyordu. Amerika, Rusyaya karşı hiçbir mütecavizane emel beslemiyordu. Fakat Rus tecavüzüne karşı lâzım gelen cevabı vermeye hazırdı. Başkan 3.200 kelimelik mesajında bilhassa bu noktayı gayet iyi belirtti: '"Sovyetler Birliğinin Orta Doğuda veya Dünyanın herhangi bir yerinde Amerikadan korkması için hiçbir sebeb yoktur. Yeter ki tecavüze ilk başlayan Rusya olmasın.."

Cumhurbaşkanı "tecavüze uğrayan memleketlerin talebi Üzerine..." sözü üzerinde de ısrarla durdu. Yani Rusya, faraza Suriyeye tecavüz etse. Suriya hükümeti de Amerikadan yardım istemese, Amerika Suriyenin komünist olmasına seyirci kalacaktı. Daha muhtemel bir durum, meselâ Suriyenin Ruslara toprakları üstünde askeri üsler tesisine müsaade etmesiydi. Amerika, böyle bir durumda, tek taraflı olarak hiçbir hareket te bulunamıyacaktı. Suriyenin komünist olmasına göz yumacaktı.

Bu ihtiyatkârlık, herhalde Amerikanın müstemlekeci olmadığını, her milletin hükümranlık haklarına hürmet gösterdiğini belirtmek endişesinden doğuyordu. Esasen daha şimdiden Mısır ve Suriye, Eisenhower planında emperyalist unsurları pertavsızla araştırmaya başlamışlardı. İşkilli milliyetçileri ürkütmemek gerekti. Diğer taraftan Amerika, bu bölgedeki prestijinin yüksek bulunduğuna, Suriye ve Mısır gibi memleketlerin Rus siyasetine âlet olmakla beraber, komünist düşmanı milliyetçiler okluğuna inanıyordu. Rusya ve Amerika arasında bir tercih yapmaları lâzım gelse, bu memleketler Amerikayı seçeceklerdi.

Bundan başka Amerika klâsik silâhlarına, askeri ve iktisadî yardıma güveniyordu. 5 yıllık pamuk rekoltesini Ruslara rehin etmiş, Kanal gelirini kendi eliyle kesmiş Mısır, tıpkı diğer Orta Doğu memleketleri gibi, iktisadî bakımdan vahim günler yaşıyordu. Yardım temini için Amerika bu sıralarda peyklerine yardım etmekle meşgul olan Rusyaya nazaran çok İyi durumdaydı.

400 milyon dolarlık yardım tahsisatı, komünizmi durdurmak yolunda cidden faydalı olacaktı. Nasıl Marshall plânı Avrupayı komünizmden kurtardıysa, Eisenhovver planı da Orta Doğudan komünizmi uzaklaştırabilirdi. Bu memleketlere yapılan dolar yardımına eklenecek ve millî haysiyeti kırmayacak bazı maddeler, yardımı alan devleti komünizm aleytarı bazı taahhütler altına girmeye sevkedebilirdi.

Amerikan doları
Komünizme karşı en müessir silâh

Bundan başka Amerika, talep edecek devletlerden askerî bilgisini ve silahını da esirgemiyordu. Bu, komünizmi durdurmak için herhalde dolardan daha az kuvvetli bir silâh değildi. Amerikan askerî teknisyenlerinin bulunduğu bölgelerde şimdiye kadar komünizmin yeşerebildiği görülmemişti.

Amerika, Birleşmiş Milletlerin otoritesine hürmet ettiğini göstermeye de ehemmiyet veriyordu. Mr H'ı Orta Doğuyu sulha kavuşturmakla vazifelendiren, aslında Amerikaydı. Fakat bu son teşebbüsü ile Amerika Birleşmiş Milletlerin yerini almıyor muydu? Eisenhower bu suale "Ha--

Eisenhower ve Dulles
"Ustam yapar, ben satarını"

yır" dedi. Birleşmiş Milletler Arap-İsrail mücadelesine son vermekle vazifelendirilmişti. Amerika bu bölgeye komünizmin sızmasını önlemeye çalışıyordu. Bu iki gaye *birbirinden farklıydı.*

Başkan Eisenhower, Amerikanın teşebbüsünün Birleşmiş Milletlerin otoritesini hiçe saymıyacağını" ilâve etti. Amerikan silâhlı kuvvetlerinin kullanılmasını gerektiren teşebbüsler Güvenlik Konseyinin otoritesine tâbi olacaktı. Bu, çok ustalıklı, çok diplomatça söylenmiş bir sözdü.

Eisenhower'in sözlerinden, Amerikanın Herhangi bir teşebbüse girişmesi için Güvenlik Konseyinin harekete geçmesini bekliyeceği anlaşılmamalıydı. Zira bu takdirde Rus vetosu. Birleşik Devletleri hareketsiz bırakacak, Eisenhower plânı ölü doğmuş olacaktı.

Güvenlik Konseyinin otoritesine tabi olmak, Amerikanın hareket serbestisini ortadan kaldırmıyordu. Zira Rusya, Amerikayı Güvenlik Konseyinde mütecaviz olarak ilân ettirmek istese, Amerikan vetosu Rus teşebbüsünü neticesiz bırakacaktı. Güvenlik Konseyinin Amerikayı desteklemesi halinde Ruslar vetolarını kullanırlarsa, bu durumda sadece Konseyin bir karar almasını önliyebileceklerdi. Amerikanın elleri serbest kalacaktı. Her halde, Amerika hem istediğini yapabilecek, hem Birleşmiş Milletler şartına hürmet etmiş olacaktı. Ruslar Macar hâdiselerinde Birleşmiş Milletler kararlarını hiçe saymışlardı. Birleşmiş Milletlere sadakatını göstermek fırsatım veren bu hukuki incelik, Amerikanın prestijini daha da arttırıyordu.

İşte Eisenhower plânı buydu.

Orta Doğunun dunumu

Bu sırada Asyanın başında hiçbir mesele henüz halledilmiş değildi. Mısırlı, Ürdünlü, Suriyeli fedailer, Ben-Gnrion'un "Artık iki sene rahatız" demesine rağmen, İsrailde tedhiş hareketlerine devam ediyorlardı. Irakta Nuri Said Paşa, Parlamento ve üniversitelerin kapalı bulunması sebebiyle şimdilik iktidarda duruyordu.

Suriyede Nasırdan daha fazla Nâsırcı bir hükümet İşbaşına gelmişti. Nasıra aleyhtar birçok milletvekilinin mevcut bulunduğu parlamentoda Nâsırcı ekseriyeti aritmetikten çok, Meclis binası civarında dolaşan genç subaylar sağlıyordu. Suriye, Mısır, ve Ürdün bir federasyonda birleşmeyi tasarlıyorlardı.

Suriyeden geçen hasar görmüş petrol borularının tamiri işi hâlâ sallantıdaydı. Kanalın temizlenmesine Mısırın uzun oyalamalarından sonra ancak yeni başlanabilmişti.

İşin daha fenası, Nasırın temsil ettiği Arap milliyetçiliği, İngiliz ve Fransız müdahalesinden kuvvet kazanmış olarak çıkıyordu. Arap memleketlerinde asıl politikayı yapan sokak, Irak dahil, Nasıra taraftar bulunuyordu. 700 senelik bir uykudan uyanan Arap milliyetçiliği, dış politikayı bir poker partisi şeklinde anlayan Nâsırın şahsında bir kahraman bulmuştu. Arap milliyetçiliği, aslında Batı müstemlekeciliğine karşı bir aksülâmeldi. Bu milliyetçilik mutlaka İngiliz ve Fransızların zararına gelişecekti. Hele İngiliz ve Fransızların Mısıra İsraillilerle beraber saldırmaları, Arapların zihninde bu memleketlerin Yahudi'lerin hâmisi oldukları kanaatini kuvvetlendirmişti. Arap milliyetçiliğinin ikinci tezahür şekli Yahudi düşmanlığıydı. Böylece Arap Birliği fikrinin babası Sir Anthdny Eden'inEton sıralarından beri beslediği rüyalar yıkılmış oluyordu, iki harp arasında tamamen, 1945'den bu yana da kısmen Orta Doğuya hakim olan İngilterenin bu bölgede 40 seneden beri inşa ettiği eser -sallantıda bir Nuri Said hariç-, iki ay içinde tamamiyle yıkılmıştı. Fransa ve İngiltere Orta Doğuda mahkûm edilmişlerdi. Bu iki müstemlekeci devletten açılan boşluğu kim dolduracakti?

İki rakip

İngiliz ve Fransızların Süveyşteki müdahalelerini mahkûm etmekte, Rusya ve Amerika aynı enerjiyi göstermişlerdi. Ruslar, İngiliz ve Fransızları gönüllü göndermekle tehdit ve İsrail devletinin mevcudiyetini inkâr etmişlerdi. Dünyada sadece müstemlekeleciliğin ve İsrailin mevcut olduğunu düşünen, komünizm tehlikesinden bihaber Arapların gönüllerini fethetmek için bu iki hareket kafiydi.

Araplara şirin görünmekte Amerika daha az istekli davranmamıştı. Yalnız bunun için Amerikanın, Rusyadan farklı olarak, dostu ve müttefiki bulunan İngiltere ve Fransayı mahkûm etmesi gerekiyordu. Eisenhower hükümeti, içinde bulunduğu müşkül durumdan çıkmak için Birleşmiş Milletlerin gerisine sığınmışti. Dünyanın Manhattan'da toplanan

Harry S. Tiruman
Tehlikeyi ilk gören

MONROE'DAN TRUMAN'A, TRUMAN'DAN EİSENHOWER 'E

Doğan AVCIOĞLU

Bundan 134 sene evvel, Monroe doktrininin arifesinde Başkan Adams, Alaskaya yerleşen Ruslara Amerika Kıt'asının Amerikalılara ait olduğunu, bu kıt'a üzerinde Ruslara yer bulunmadığını söylüyordu.

1956 sonunda Başkan Eisenhower Amerika kıt'sından 10 bin kilometre ötede bulunan Orta Doğunun Ruslârın eline düşmesine müsâade edilmiyeceğini bildiriyordu.

Benzetmeleri sevenler iki hâdise arasındaki tek farkın. Birleşik Devletlerin müdafaa zorunda olduğu coğrafî bölgenin genişlemesinden ibaret olduğunu iddia edeceklerdir. Evvelce Amerika kıt'asına Amerikalılardan başkası göz dikemez deniyordu. Bugün Ruslar şimdiye kadar ele geçirdikleri memleketlerden gayrî, bir tek karış toprak üzerinde bile hak iddia edemez denilmektedir.

Benzetme doğru olabilir. Fakat Monroe doktrininden Eisenhower doktrinine geçiş fiâtının, dünyaca pek pahalı ödendiği gözden kaçırılmamalıdır. Uzun müddet Amerika kıt'ası dışındaki meselelere aldırış etmeyen Birleşik Devletlerin Hitlere, Sam Amcanın Avrupa kavgası dışında kalacağı düşüncesini telkin ederek İkinci Dünya Harbine girişmek cesaretini verdiği unutulmamalıdır. Gene uzun seneler dünya meselelerinin dışında kalmanın neticesi olarak, 1945'den sonra Amerikanın Rus tehdidinin mahiyetini anlamadığım, Rus niyetlerini çok fazla iyimserlikle mütalâa ettiğini hatırdan çıkarmamalıdır. Ölümünden birkaç saat evvel Roosevelt Churchill'e gönderdiği mektupta "Stalin kolay kolay meram anlamayan bir adamdır, fakat sabredelim, mutlaka bir anlaşma yolu bulacağız" diyordu.

Roosevelt'in sadık şakirdleri Truman ve Byrnes iki sene, sabırla bu anlaşma yolunu aradılar, Truman 1947 de Türkiye ve Yunanistana yardıma karar verdiği zaman Ruslarla anlaşmak ümidini kaybetmişti. Bu, Atlantik Paktına doğru bir adımdı. Batı Avrupa Ruslara yasak bölge ilân edilmişti. Artık Amerika iki taraflı veya mahallî paktlarla komünist ilerlemesine bir hat çizme siyasetine devam edecekti. Bu bakımdan Orta Doğuda atacakları herhangi yanlış bir adımın Üçüncü Dünya Harbine sebeb olacağını Ruslara ihtar eden Eisenhower doktrini, Truman doktrininin bir devamı sayılabilir. .

Dünya böylece iki nüfuz sahasına bölünmüş oluyordu. Ruslar Macaristan'da istediklerini yapabilirlerdi. Amerika seyirci kalacaktı. Her İki, taraf nüfuz bölgeleri dışında silâhlı bir müdâhalede bulunmadıkça, sıcak harbe dönmeden soğuk harbe devam etmek mümkün olabir asırdan beri dünyanın ufaldığı kabul edilirse ve dünyanın ufaldığının geç farkına varılması dolayısıyla pahalıya mal olan hatalar işlendiği unutulursa Monroe, Truman ve Eisenhower doktrinleri aynı gayeyi ifade etmektedir: Bir bölgeyi dışarıya karşı müdafâa etmek.. Geçen asırda Amerikan kıtasını, şimdi ise Rus bloku dışında kalan bütün dünya memleketleri tecavüzden korumak gayesi üç doktrinin müşterek noktasıdır.

Maamafih bu gayeye varmak için üç doktrinin takip ettiği metodlar farklıdır. Monroe doktrini gayet basitti. Amerika kıt'ası dışında dünyanın ne hali varsa görsün deniyordu. Avrupa devletlerinin Amerika kıtasını müstemlekelestirmeğe teşebbüs etmemeleri, Birleşik Devletleri gayesini nasıl tahakkuk ettireceğini araştırmak zahmetinden kurtarmıştı.

Truman doktrini iktisadî ve askeri sahada Komünist Bloku dışında kalan memleketleri kuvvetlenlendirmeğe koyulmuştu. Askeri paktlar imzalanmasına, Rusyanın bir kordonla çevrilmesine ehemmiyet veriliyordu. Eisenhowerin Dış İşleri Bakanı Dulles, Bandung Konferansına kadar aynı paktsever siyaseti devam ettirdi. Geçen asrın nötralist Amerikası, paktlar dışında kalmak isteyen, Hindistan gibi memleketleri komünist taraftarlığıyla itham edecek kadar Monroe doktrinini unutmuştu. Maamafih Bandung Konferansından sonra, Birleşik Devletler birdenbire eski günleri hatırladı. Eisenhower, bir vakitler nötralistlerin şampiyonu olan Amerikanın bitaraf memleketlerin hislerini çok iyi anladığını söylüyordu. Eisenhower ve Dulles takip ettikleri metodların doğruluğundan birdenbire şüpheye düşmüşlerdi. Bu memleketleri Rusyanın eline düşmekten kurtarmak için paktlar imzası belki de en iyi çâre değildi. Askerî müdâhaleye lüzum kalmadan da Ruslar kaleyi içten fethedebilirlerdi. Meselâ Bağdat Paktı Türkiyeden Pakistana kadar uzayan bir hat çizmesine rağmen, Orta doğuya komünist nüfuzunun sızmasına mani olabilmiş miydi? Bu mülâhazalar Amerikayı bu memleketlerin gönüllerini fethetmeğe, oralarda milliyetçi hisleri desteklemeğe sevk etti. Esasen Ruslar da Batıya karşı aynı milliyetçi hisleri kullanmaya çalışmıyorlar mıydı? "Rekabet içinde bir arada yaşama" fikri böylece ortaya çıktı. Hindistan ve diğer genç memleketlerin taâhhüd altına girmekten kaçınmaları, anlayışla karşılanacaktı. Yeter ki bu memleketler komünistlerin eline düşmesin. Pakt imzalama ve silâhlandırma gayretleri ikinci plâna atılmıştı.

Fakat Amerikanın güler yüzüne, müsamahasına ve cömertçe saçtığı dolarlarına rağmen bitaraf memleketlerde komünist veya komünist taraftarı hükümetler iş başına gelirse Amerika ne yapacaktır? Ne Truman doktrini, ne de Eisenhower doktrini bu noktayı cevaplandırmamaktadır.

Yarin herşeye rağmen Suıiyede komünist bir hükümet işbaşına gelirse silâha mı başvurulacaktır, yoksa mukadderata boyun mu eğilecektir? Diplomasiyi iki bloku birbirine karşı oynamak sanan Nasır'ın ifratlarına, Rusyanın boynuna sarılır korkusuyla ilelebet sükûtla mı mukabele edilecektir? Aynı mülâhaza dünyânın öteki bölgeleri için de doğrudur. Diğer bir deyişle Trumâri doktrini gibi Eisenhower doktrini, de esas itibariyle "menfi" bir karakter taşımaktadır. Rus ifetlemesine "hayır" demek, silâhla karşı koyacağım söylemek hakikaten komünizmin gelişmesini durdurabilecek midir ? Doktrinin tek müsbet noktası olan mutad dolar yardımı, maddi menfaatleri takdirde Batılılardan çok daha başka ölçülere sahip olduğunu Kanal ve petrol gelirlerini gönüllü olarak kaybetmekle gösteren bu memleketler üzerinde beklenen tesiri yapacak mıdır?

Ruslara "dur" demek zaruridir, fakat kâfi değildir. Baş vurulan metodlar isteneni tahakkuk ettirmeğe muhtemelen kifayet etmiyecektir. Günümüzün şartları muvacehesinde modası geçmiş bir milliyetçiliğe sarılan memleketlere yeni bir fikir, bir ideoloji vermek gerekecektir.

Komünist düşmanlığı gibi müstemlekecilik düşmanlığı da sadece menfi bir fikirdir. Bir şeye kötü demek, yerine iyisini koymak mânâsına gelmemektedir. Batı siyasî rejimlerinin zevahirdeki tatbiki bu memleketlerde beklenen neticeyi vermemiştir. Kral Faruk zamanında Mısır serbest seçimlerin cereyan ettiği çok partili bir demokrasiydi... Amerika bu memleketlere asrın gerçeklerine uygun bir ideal getirmek zorunda kalacaktır. Günün realitelerinin ekseriya yalanladığı, XVIII. asır Batı sosyetesi için doğru idealleri bugünün genç devletlerimi şüpheci bir tebessümle karşıladıkları, hoşumuza gitsin gitmesin, bir vakıadır.

Komünist filokunun karşısında Amerika bütün maddî avantajlarına ve iyi niyetlerine rağmen müsbet bir ideoloji ile çıkamamaktadır. Bu durumda Amerika "Sulh içinde rekabet" yarışını, mutlaka kazanacağından emin olamıyacaktır. Kısa vâdede Eisenhower doktrini yerinde bir teşebbüstür. Fakat uzun vâdede Amerika herşeyden evvel dünyâ önüne yeni bir ideolojiyle çıktığı takdirde istikbalden tamamiyle emin olabilecektir.

temsilcileri, İngiltere ve Fransayı Mısırdan derhal çekilmeye zorlamışlardı. Sam Amcanın dolar ve petrol vermeme tehdidi de buna eklenince, İngiliz ve Fransızlar perişan olan prestijleriyle birlikte Mısır toprağını terketmek zorunda kalmışlardı. Amerikanın bu mevzuda Rusyaya karşı tek hareketi, Rus gönüllülerinin Orta Doğuda boy göstermelerine müsaade edemiyeceğini sertçe bildirmesi olmuştu.

Mr H'ın büyük yükü

Orta Doğunun mukadderatının tayini, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarskjoeld'ün ellerine bırakılmıştı. Mr H , 3 bin kişilik küçük ordusuyla ne yapabilirdi? Birleşmiş Milletlerin büyük devletler dışında, müstakil bir siyaset takip etmesi mümkün müydü?

Buna rağmen İngiliz, Fransız ve İsrail askerlerinin Kanal bölgesinden çekilmeleri ve statükonun kısmen iadesi işle böyle mümkün olmuştu. Fakat statükonun iadesi Orta Doğuyu sükûna kavuşturmaya kafi değildi. Esasen bu bölgede 1947'den beri devam eden huzursuzluktan statüko mesul değil miydi? Birleşmiş Milletler, İsrail devleti kurulduğundan bu yana, İngiltere, Fransa ve Amerikanın bunca gayret sarfıyla becerememediği çetin işin hakkından gelebilir miydi? Birleşmiş Milletlerin ancak büyük devletler bir mesele etrafında hemfikir olduğu hallerde müessir olduğu şimdiye kadarki tecrübelerle anlaşılmıştı. Bu teşkilâtın tek başına, müstakil bir siyaseti yürütebilmesi imkansızdı. Başlangıçta müşterek hareket eder gibi görünmelerine rağmen, Rusya ve Amerika şimdi Orta Doğu meseleleri dolayısıyla çarpışmak için karşı karşıya geliyorlardı. Rusya, eli kolu serbest. Nasırın arkasına gizlenmiş, siyasetini yürütüyordu. Bu hal karşısında Amerikanın hâla Birleşmiş Milletlerin gerisine saklanması, sol yanak tokatlandığı zaman sağ yanağı da uzatmak, kadar tuhaf olacaktı.

Orta Doğu gibi stratejik bir bölgede Rus nüfuzunun gittikçe yükselmesine müsaade edilemezdi. Ruslar, Çarlık zamanından beri besledikleri emellerine, Batıran gevşekliği yüzünden, şimdi mi erişeceklerdi. Batının petrol kaynaklarının üçte ikisi Orta Doğuda bulunuyordu. Bu bölgenin Rusların eline düşmesi, Doğu-Batı arasındaki kuvvet muvazenesini kökünden sarsabilirdi.

İşte Eisenhower plânı, bu mülâhazanın eseriydi. Amerika, Rus nüfuzunu Orta Doğudan kovmak, hiç değilse durdurmak için harekete geçiyordu. Amerika, Komünizmi yenmek için iki eski çareye başvuruyordu: Dolar ve silâh..

Bir politikanın devamı

Doğrusu istenilirse Eisenhovver doktrini, 1947 nin Truman doktrininin bir devamından başka şey değildi. 1947 senesi Doğu ile Batının birbirlerine resmen kılıç çektikleri yıldı. O zamana kadar Amerika Ruslarla uyuşulabileceği tezini gütmüştü. Ama Dış İşleri Bakam Byrnes'ün Birleşmiş Milletlerdeki, Almanya meselelerindeki, Uzak Doğudaki gayretleri bir netice vermeyince Trumanın gözleri açılmıştı. Sovyetleri.malik bulundukları tesir sahasından dışarı çıkarmamak lâzımdı. Bunun içinse Amerikanın, Rusya tarafından göz dikilen sahaların kendilerini müdafaa imkânım kuvvetlendirmesi lâzımdı.

Guy Mollet
Sahneden kulise

Geçen haftanın sonunda Başkan Eisenhower 3200 kelimelik mesajını okurken insanın hatırına gayrıihtiyari Trumanın mesajı geliyordu. Eski Başkan Türkiye ve Yunanistana askeri yardım yapılabilmesi için 400 mil yon dolar istemişti. Bu memleketler "kritik"bir vaziyetteydiler, kendilerini koruyabilmek için desteğe ihtiyaçları vardı. Truman Kongrenin hayretten açılan gözleri önünde bir başka rakam vermişti: 341 milyar dolar! Bu, Birleşik Amerikaya İkinci Dünya Harbinin patladığı meblağdı. Truman basit konuşmuştu: Eğer bir 341 milyar dolar daha ödemek istemiyorsanız, bu 400 milyon doları ve onu takiben istiyeceğim paraları verirsiniz. Hakikaten Başkan bunun bir başlangıç olduğunu bilhassa tasrih etmiş, ba zı memleketleri ismen zikretmişti. Polonya, Romanya, Bulgaristan Demir Perdenin arkasına gitmişlerdi. Şimdi âynı tehlike İtalya, Fransa ve Almanyayı tehdit ediyordu. Truman harpten ve asker kullanmaktan bahsetmemişti. Ama herkes anlamıştı ki 1947'de Rusya Türkiye' ve Yunanistana tecavüz ederse, Batı Avrupa memleketlerinin rejimlerini zor kullanarak devirmeye kalkışırsa Amerika Amerikan askerini kullanmaktan çekinmiyecektir.

Yalta ve Potsdamdaki cömertliklerinden sonra Amerikalılar nihayet Rus tehdidinin mevcudiyetini idrak etmişlerdi. Hakikaten Yunanistanı komünist tehdidinden tamamiyle kurtarmak için altı aylık bir zaman kâ-

Amerikan Kongresinin toplandığı bina
Karar oradan çıkacak

fi gelmişti. Dolar ve silâh, Yunanistanda kudretini göstermişti. Fakat komünistler sadece Yunanistanı tehdit etmiyorlardı. İktisaden de harap bir halde bulunan harp sonrası Batı Avrupasmda da, Amerika seyirci kaldığı takdirde, Doğu Avrupada olduğu gibi komünist hükümetler kolaylıkla işbaşına geçebilirlerdi. Fransada Thorez'in, İtalyada Togliatti'nın iş başına gelmesi, Avrupanm Batı dünyası tarafından kaybedilmesi demekti. Amerika "boy"larını geri çekmenin ne büyük bir- gaflet olacağını çok iyi anlamıştı. Truman dotrininin neticeleri olan Marshall plânı ve Atlantik Paktı bu idrakın eserleriydi. Batı Avrupa, Atlantik Paktından sonra Rusyaya "yasak bölge" ilân edilmişti. Marshall planıyla da komünizmin kaleyi içten fethetme şansı sıfıra indirilmişti. 1945'den bu yana İngiltereye 6 - milyar 900 milyon, Fransaya ise 5 milyar dolar yardım yapılmıştı.

Komünizmi durdurma siyaseti Uzak Doğuya da teşmil edilmişti. SEATO, Güney Doğu Asyada NATO'ya tekabül eden bir teşkilâttı. nihayet Eisenhower Formozayı da garanti etti.

Unutulan Orta Doğu

Fakat bu arada Orta Doğu ihmal edilmişti. Vakıa Amerika, Türkiye, İran ve Pakistan ile samimî dostluk bağları kurmuştu. Rusya bu memleketlerin üzerinden atlamadan Orta Doğuya giremezdi. Fakat son hâdiseler Rusların bu hattı başka yollarla aşabileceğini ortaya koymuştu. Rus tankları ve uçakları Rus prestiji ile birlikte Orta Doğuya ayak basmışlardı.

David Ben - Gurion
Pazarlığa hazırlık

Albay Nasır ve bir generali
Papuçları bırakıp kaçan sanki o değil!..

Bu neticede Batılılara düşen kabahat payı büyüktü. Zira bu stratejik bölgede süregeldi huzursuzluğu ortadan kaldırmak için en ufak bir gayret sarfedilmemişti.

İsrail - Arap mücadelesi 1947'den beri devam ediyordu. Birleşmiş Milletler iyi veya kötü bir sulh projesi hazırlamıştı. Fakat taraflardan hiçbiri Birleşmiş Milletlerin hal şeklini tatminkâr bulmuyordu. Hakiki bir kuvvetten mahrum bulunan Birleşmiş Milletler, kararlarının müteaddit defa ayaklar altına alınması karşısında sadece teessüflerini izhar etmekle iktifa ediyordu. Batılı büyük devletler, olup bitenler karşısında kıllarını bile kıpırdatmıyorlardı.

Orta Doğuda statükoyu ve kuvvetler muvazenesini muhafazaya matuf 1950 Üçler Anlaşmasına bizzat İngiltere, Fransa ve Amerika hürmet etmiyorlardı. Bu üç devlet de, kendi siyasetlerinin icaplarına göre Orta Doğu memleketlerini silâhlandırıyorlardı.

Başlangıçta bir Amerikan teşebbüsü olan, fakat sonradan İngilterenin sahip çıktığı Bağdat Paktı, Orta Doğudaki huzursuzluğun iyice açığa vurmasına sebeb olmuştu. Haklı veya haksız, Bağdat Paktı Araplara Batı emperyalizminin bir Aleti olarak gözükmüştü. Batı emperyalizmine ve Yahudilere karşı durabilmek için, Arap milliyetçiliği mümkün olduğu kadar silahlanmaktan başka birşey düşünmüyordu, Mısır, bu düşünceyledir ki, gelecek , uzun yılların pamuk mahsulünü Rus silâhlarıyla değişmişti. Batının aksülâmeli, inanılmıyacak kadar çocukça olmuştu: Rusyadan kucak dolusu silâh alan Nasıra, Assuan Barajının finansmanı vaadedilmişti. Nasır iki bloku birbirine karşı koz olarak oynuyordu. Amerikanın Assuan Barajının finansmanı vaadından birdenbire cayması ise, bilinen dununu doğurmuştur. .

1948 yılında İsrail Arap mücadelesini bir sulh muahedesine bağlamak hatasına düşen Batılılar, Orta Doğuda bugünkü güç durumun doğmasından, gözü dönmüş Nâsır'lar ve Seraç'lar kadar mesuldüler. 1948 yılında kolayca halledilebilecek meseleler, 1957'nin başında içinden çıkılamıyacak kadar çetrefilleşmişti.

Şimdi Amerika, durumun ciddiyeti karşısında, elinde dolar kesesi, arkasında ordusu Orta Doğu bölgesine geliyordu. İngiliz ve Fransızlardan açılan boşluğu doldurmaya karar vermişti.

Plânın akisleri

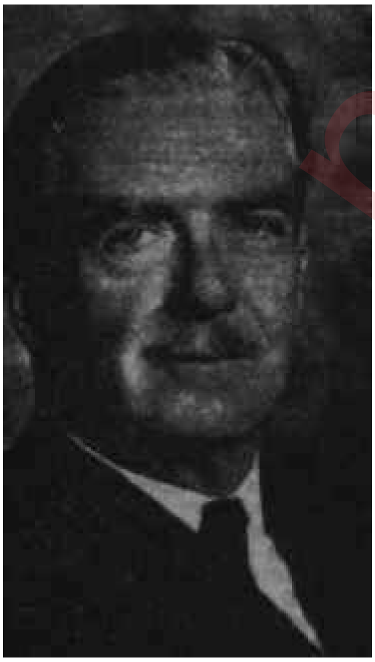
Bu hafta bütün dünya Eisenhower plânını inceledi. İlk hatıra gelen sual şuydu: Plan, bir harbe yol açabilir mi? Hemen herkes buna menfi cevap verdi. Rusların Amerikanın kararı karşısında doğrudan doğruya silâhlı bir müdahaleye girmesi beklenemezdi. Kremlin her paktın kuruluşunda tehdit etmiş, notalar, ültimatomlar vermiş, sonra kuzu gibi emrivakii kabul etmişti. Şartlar değişmediğine göre Rusya gene gürültü patırdı koparacak/ şimşekler savuracaktı. Fakat harbetmesini hiç kimse beklemiyordu. Zaten harp şöyle çıkabilirdi: Rusya, kendisine yakın bir Arap hükümetinden müdahale talebi

alır - Kadar hükümetinden aldığı gibi-, bunun üzerine o memlekete asker gönderir, Amerika da aynı memlekete kuvvet sevkeder, böylece çatışma başlar. Ama Rusya, Amerikanın gönüllü göndermeme ihtarına boyun eğmişti: O zaman yapmadığını şimdi yapması beklenemezdi.

Amerikada, Amerikaya yeni taahhütler yükleyen proje ve hükümetin şimdiye kadarki Orta Doğu politikası Fullbright ve Mansfield gibi gözde Demokrat temsilciler tarafından şiddetle tenkit edildi. Maamafih temsilcilerin Eisenhower plânını reddetmeye cesaret edemiyecekleri de muhakkaktı. Dünya siyasetinin bu kritik anında, Amerikan parlamentosunun Başkanla hemfikir olmadığını ilân etmesi, Rusların ekmeğine yağ sürerdi. Amerikan parlamentosunda bunu arzu eden tek şahıs mevcut değildi. Eisenhower, tenkitler ne kadar şiddetli olursa olsun, istediği askerî selâhiyetleri herhalde elde edecekti. Zaten Demokrat Trumanın yolunda değil miydi?

Eisenhower doktrini, muhtelif başşehirlerde, muhtelif şekilde karşılandı. Yalnız Orta Doğu memleketlerine iki yıl zarfında 400 milyon dolarlık iktisadi yardım projesi bütün dünyada - Rusya hariç - memnuniyet uyandırdı. Belki yardımın taksimi bahsinde anlaşmazlıklar başgösterecek, Amerikanın yardımı pazarlık mevzuu yaptığı ileri sürülecekti. Fakat ne olursa olsun, yardım fikri Londradan, Kahireden, Telavivden geçerek Yeni Delhiye kadar tasviple karşılanıyordu. Ama askerî selâhiyetler bakımından durum aynı değildi.

Amerikanın Orta Doğudaki yeni teşebbüsünü memnuniyetsizlikle karşılıyacak **ilk** adam Mr H idi. Ziya Birleşmiş Milletler Orta Doğudaki vazifesinde tamamiyle muvaffak olsaydı, Eisenhower plânı herhalde ortaya atılmıyacaktı. Eiserıhower, Birleşmiş Milletlerin tasvibi olmadan herhangi bir teşebbüse geçmiyeceğini söylemesine rağmen, planıyla Orta Doğuyu Rusların eline düşmekten koruyacak tek kuvvetin Amerika olduğunu göstermiş oluyordu.

Sir Anthony Eden

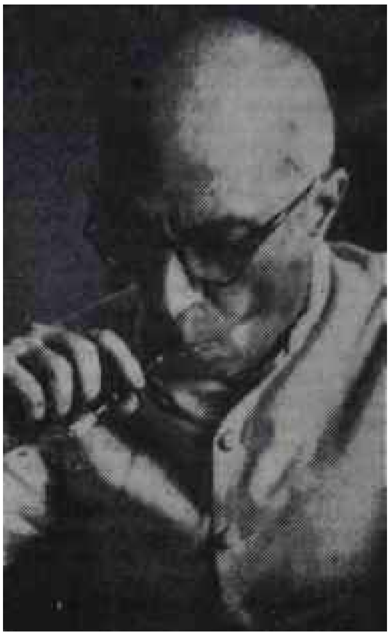
Övünmede arslan payı

Paris ve Londra, Amerikan müdahalesinden son derece memnun olmuş gibi davrandılar. Aylardan beri bir muvaffakiyetsizlikten diğerine koşan İngiltere ve Fransa, **Ike**'in plânını Amerikanın kendi tezlerini kabul ettiği şeklinde göstermek gayretindeydiler. Bu iki Avrupa devleti, Birleşmiş Milletlerin Orta Doğu meselesini kıvıramıyacağını, komünistlerin Orta Doğuyu ele geçirmesini ancak Amerikanın doğrudan doğruya müdahalesinin önliyebileceğini aylardan beri söyleyip durmuyorlar miydi"? Birleşmiş Milletlerin gölgesine saklanan Amerikayı aczile itham etmiyorlar mıydı? İşte nihayet Londra ve Paris, geç de olsa, Atlantik ötesindeki dostun gözlerini açmaya muvaffak olmuşlardı. Bu, diplomatik zaferler kıtlığında Sir Anthony Eden ve Guy Mollet için büyük bir muvaffakiyetti.

Maamafih Avrupalı siyasi şahsiyetler, hususî konuşmalarında endişelerini saklamakta fazla ihtiyat göstermediler. Zira onlar için esas mesele hâlâ Orta Doğudan Nâsırcılığın yok edilmesiydi. Eisenhower plânında ise Nasıra haddinin bildirileceğini, Nuri Saidin destekleneceğini gösteren en ufak bir emare bile yoktu. Arap kütleleri arkasında bulundukça, Nasırı nazarı itibara almamak nasıl mümkün olabilirdi? Zaten iki üstad da diktatör değil miydi?

İngiliz kabinesine mensup bir şahsiyet düşüncelerini saklamadı. Eğer Amerika Orta Doğuyu cidden sükûnete kavuşturmak istiyorsa, Bağdat Paktına girmeliydi! Halbuki Eisenhower, Bağdat Paktı çerçevesi içindeki müşterek bir çalışmaya, tek taraflı hareketi tercih etmişti. 'Paris ve Londra zahiri memnuniyet tezahürlerine rağmen, endişe içindeydiler ve bu endişelerinde haksız sayılamazlardı. Zira Amerikanın bütün yapabileceğinin, Arap halkını arkasından sürükleyen Nasırı biraz daha makul davranmaya zorlamaktan ibaret kalması çok muhtemeldi. Amerika bıı kritik durumda herhalde Bağdat Paktına girmek rizikosunu göze almayacaktı.

İsrail bu durumu çok iyi biliyor ve kıymetlendiriyordu. Amerikanın İsrailden ziyade Nâsırcılara taraftar davranacağı tecrübelerle öğrenilmişti. İsrailin tek dayanağı Fransaydı. Makûs talihine rağmen, yaşama azminden hiç bir şey kaybetmeyen İsrail, hayale kapamadan kopacak fırtınayı hasarsız atlatmaya hazırlanıyordu. Ben Gurion, askeri zaferlerinden vazgeçmek için İsrailin sulh içinde yaşamasının garanti edilmesini inatla istiyecekti. Diğer taraftan Krutçef Arap memleketlerine, birleştikleri tak dilde, Mısıra tecavüzüyle emperyalistlerin bir âleti olduğunu ispat eden İsraili kolayca yok edebileceklerini söylüyordu.

Jawaharlal Nehru

Nazarlar onun üstünde

Amerikan teşebbüsü karşısında Rusyamn aksülâmelini tayin etmek gayet kolaydı. İngiliz ve Fransızlardan boşalan Orta Doğuya Amerikan emperyalizminin mirasçı çıktığını iddia edeceklerdi. Nitekim Tass Ajansı, Eisenhower plânının Orta Doğuda Amerikan hakimiyetini tesis etmek gayesini güttüğünü bildirdi: Pravda, plânın Orta Doğuyu köleleştireceğini yazdı. Bütün bunlar petrol menfaatlarının neticesiydi! Maamafih bu taarruz Amerika için beklenmedik birşey değildi. plan hazırlanırken karşılaşılacak güçlükler, önceden nazarı itibara alınmıştı. Eisenhowerin en çok ehemmiyet verdiği nokta, plânın nötralistlerin şampiyonu Hindistan ve Nâsırcı Arap memleketleri tarafından nasıl karşılanacağıydı.

Hindistan, askerî bir müdahale fikrini hoş karşılamadı. İktisadi yardımla iktifa edilmesini uygun buldu. Orta Doğuda İngiliz ve Fransızlardan açılan boşluğun mutlaka doldurulması lâzım geldiğine inanmıyordu. Eğer bir boşluk husule gelecekse, Orta Doğu memleketleri, bizzat bu boşluğu doldurabilirlerdi. Hindistan, Orta Doğunun Rus nüfuzu altına düşmesini katiyen arzu etmiyordu. Fakat bu Nehru için Amerikanın Orta

Dokuya yerleşmesini haklı bulmaya kafi pir sebep olamazdı.

Suriye, Mısır ve Ürdün Nehru'nun fikrini benimsemişlerdi. -Bilhassa Suriye ve Ürdün Eisenhower plânını tenkitte pek ateşli davrandılar. Her türlü emperyalizm tezahürüne olan düşmanlıklarını şiddetli kelimelerle ifade ediyorlardı. Plân emperyalistlerin ve Yahudilerin hazırladığı bir tertipten ibaretti. Bazı Şam gazeteleri Pravda'dan parçalar naklettiler. Plânın gayesi, Amerikan emperyalizmini tesise çalışmaktı.

Suriye Meclisi Dış İşleri encümeni başkanı İhsan El Cabrî plânı sertçe tenkit ettikten sonra sözlerini "Rusyanın bize yaptığı iyiliği unutamıyacağız. Amerikanın tecavüze karşı aldığı iyi durum da aklımızdadır" diyerek bitirdi.

Mısır ise, Arap milliyetçiliğinin Orta doğuda açılan boşluğu şimdiden doldurduğunu ileri sürüyordu. Araplar tek başlarına bu bölgeyi müdafâa etmeye muktedirdiler. Daha birkaç ay önce mütecaviz İngiliz, Fransız ve Yahudilere hak ettikleri ders verilmemiş iniydi ? Rusya da herhangi bir harekete girişmeye cesaret edemiyecekti. Zira kendisini de aynı akıbetin beklediğini öğrenmişti!

İşin fenası, Arap kütleleri bu palavralara inanıyordu. Arapların kulakları sadece Kahire, Şam, Moskova ve Taşkent radyolarına açıktı. Başka dil anlamıyorlardı.

Halbuki Orta Doğuda herhangi bir makul hal tarzı, Nasır ve Nasırcılar aşırı iddialarından vazgeçmedikçe asla mümkün olamazdı. Amerika İsrail devletinin haritadan silinmesine nasıl müsamaha edebilirdi.

İngiliz ve Fransız tecavüzüne karşı durması sayesinde Arapların sevgisini kazanan Amerika, prestijini bir dakikada kaybedebilirdi. Kitlelerin kulağı ise, daha şimdiden Amerikan emperyalizmi teraneleriyle şişirilmeye başlanmıştı.

Başı dertte dev

Bu haftanın sonundaki manzara Amerikayı Orta Doğuda büyük güçlüklerin beklediğini gösteriyordu. Bu güçlükler herşeyden çok sabırla yenilebilecekti. Sabır, dolar ve silâhla desteklenince hakikî bir kuvvet oluyordu.

Cenevre Konferansından beri Amerikanın siyaseti Rusyayı ürkütmemekten ibaret kalmıştı. Hep barışı tesisten, barış içinde rekabetten, bahsedilmişti. Fakat bunlar sadece müphem lâflardı. Üstelik Amerika Truman doktrininden bu yana elinin altında, hep kendisine dost bir saha bulmuştu. İlk defa olarak Orta Doğuda parasını istemeyen kitlelerle karşılaşacaktı. Böylece Amerika Cenevre prensiplerinin ilk hakiki tatbikatını Orta Doğuda yapacaktı. Bu yüzden Dünya barışı, pek büyük ölçüde Washington'un bu işte göstereceği maharete bağlı kalıyordu.

Demir Perde

Yeni bir manevra

Moskova'da vazife gören yabancı muhabirler geçen hafta oldukça heyecanlı ve sıkıntılı günler yaşadılar. Zira Kremlinli liderlerden Krutçef ortalıkta görünmüyordu ve yabancı muhabirler üstadın nerede bulunduğuna dair bir satır olsun haber sızdıramıyorlardı. Fakat muhakkak olan birşey vardı: Krutçef Moskovada bulunmuyordu. Bu durum karşısında çaresiz kalan muhabirler, gazetelerine şu haberi uçurdular: "Krutçef kayboldu"..

Halbuki üstad bu sırada Budapeştede bulunuyordu. Krutçef'in Malenkof'la birlikte Budapeşte'de Avrupalı peyk memleketlerin -Yugoslavya ve Polonya hariç- temsilcileri arasında yapılan bir toplantıya başkanlık ettiği, Demir Perde gerisine has tam bir ketumiyetle dünya efkarından gizlenmişti.

Budapeşte toplantısının en dikkat çekici hususiyeti Yugoslav ve Polonya temsilcilerinin toplantıya katılmamış olmalarıydı. Bu hal, toplantının gayesinin liberalleşmekten vazgeçip tekrar Stalin metodlarına avdet etmek yolunda fikir birliğine varmak olduğu şeklindeki tefsirleri haklı göstermeye kâfi geliyordu. Bu görüşe hak kazandıran diğer bir unsur da, Stalin'in şakirdi olarak tanınan Malenkof'un toplantıda hazır bulunmasıydı.

Budapeşte toplantısında Rusyayı Krutçef ve Malenkof, Macaristanı Kadar ve Munich, Çekoslovakyayı Novotni ve Siroky, Bulgaristanı Zivkov, ve Damcanof, Romanyayı da DeJ ve Borila temsil etmişti. Toplantının en enteresan hâdisesi de kukla Kadar'ın Kızılordunun Macaristana yaptığı yardımdan dolayı Krutçef'e şükranlarını bildirmesiydi. Zaten Kadardan başka türlü bir hareket bekleyen de yoktu..

Chou En - lai
Kendi muhtacı himmet...

Budapeşte toplantısının zihinlerde uyandırdığı sual şuydu: Kremlin, XX. Kongrede başlayan yumuşama hareketinden tekrar sertliğe mi dönmeye karar vermişti ? Bunu önümüzdeki günlerde olup bitecek hâdiseler gösterecekti. Yalnız bu manevranın zannedildiği kadar kolayca yapılamıyacağı da muhakkaktı. Temelinden sarsılan bir peyk imparatorluğunu yeni baştan kurmak o kadar kolay bir iş değildi.

Çözülen İmparatorluk

Geçen haftanın başında Stalin'i gözden düşüren Rus Komünist Partisi Genel Sekreteri Krutçef, Kremlin'de yeni yıl dolayısıyla tertiplehen muazzam bir ziyafette hazır bulunan Asyalı diplomatlara hitaben şu sözleri söyledi : "Stalin, emperyalizme karşı büyük bir mücahitti. Büyük bir Marksistti. Emperyalistlere karşı savaşmaya gelince, hepimiz Stalinciyiz."

Krutçef, anlaşılan, bizzat önayak olduğu Stalin'i kötüleme siyasetinin peyk memleketlerde yarattığı aksülâmelden ürkmüştü. İmparatorluk elden gidiyordu. Biraz liberalleşmeyi Krutçef, bizzat istemişti. Fakat bu, Rus İmparatorluğunu tehlikeye atarsa, tekrar Stalin metodlarına dönmek için Para Genel Sekreterinin sırtında yumurta küfesi yoktu.

"Millî Komünizm" lâfı Krutçef'i son derece hiddetlendiriyordu: Kapitalistler bu tabire dört elle sarılmışlardı. Bu tabirin gerisine sığınarak sosyalist memleketlerin birlisini parçalamaya çalışıyorlardı. Şu can sıkıcı Tito da emperyalistlerin oyununa alet oluyordu. Rus İmparatorluğunun yıkılmasını arzu ediyormuş gibi davranıyordu.

Krutçef bir memleketi sosyalizme götüren yolların farklı olduğunu söylemişti, Fakat Tito bu sözü çok yanlış tefsir ediyordu. Bu hususî şartların yanında, Marksizm-Leninizmin bir memleket için her zaman mutebeber genel prensipleri mevcuttu. Vakıa Tito, Marksizm -Leninizme en sadık olarak kendisinden başkasını görmüyordu ama, bu büyük bir gafletti. Zirâ Marksizmin prensiplerini tefsire selâhiyetli tek otorite Kremlin idi. Şimdi Kremlin Marksizrm, dâğılan İmparatorluğu kurtaracak şekilde tefsire çalışıyordu.

Bir müddet evvel Macar hâdiselerini tasvip etmediği intibaını uyandıran Pekin Radyosu da bu davada Moskova'nın imdadına koşmuştu: Macaristanda baş kaldıran işçiler değildi Kapitalizm ile sosyalizm arasında bir mücadele bahis mevzuuydu, Rusya, sadece sosyalizmi müdafaa için

hareket etmişti, bu hareket bütün sosyalist memleketler tarafından tasvip edilmeliydi!

Chou En-lai, hem de bir Amerikan televizyonu önünde, bu tezi müdafaa etti. Macaristan hâdiselerinde Rusyayı tamamiyle tasvip etmediği, Nehru ve Batı ile flörte çalıştığı bilinen Kızıl Çin Başbakanı, anlaşılan Moskovaya hareket etmezden az önce, Krutcef'in imdadına koşuyor görünmeyi faydalı bulmuştu. Belki de Chou En-lai de aslında Tito gibi, Rusyanın başına koyu Stalincilerin gelmesinden korkuyordu. Maamafih Parti Merkez Komitesinin aylardır teklenen toplantısının arifesinde Chou'nun Moskovaya gelişi, peyklerden bir liberal siyaset takibine taraftar olanların islerini kolaylaştıracaktı. İmparatorluk elden gitmemek şartıyla peyklerdeki liberalleşmeye müsaade edilebilirdi. Fakat bu mümkün müydü?

Cezayirde yerlilere hücum eden Fransızlar

Vahşet yarışı

Cezayir

Yılanın başı

Geçen haftanın başında Cezayir Belediye Başkanları Federasyonu Başkam Amedee Froger'in-yaş 74- bir Cezayirli tedhişçi tarafından öldürülmesi, Cezayirli Fransızların barbarlıkla itham ettikleri yerli halktan daha az vahşi olmadıklarını gösterdi. Nümayişçiler önlerine çıkan yerliyi öldürüyorlardı. Cezayirli Arapları korumak vazifesi Fransız askerleri ve polis kuvvetlerine düştü. Bir Arabi öldürmek üzereyken yakalanan bir Cezayirli Fransızca. bu işi niçin yaptığını soran subay şu cevâbı aldı: "Bunlar yarının tedhişçileridir. Biz şimdiden bunları" Öldürmezsek, yarın onlar bizi öldüreceklerdir." Anlaşılan sayıları 1 milyonu bulan Cezayirli Fransızlar, yılanın başını küçükken ezmek lafını düstur edinmişlerdi. Bu hesaba göre, Cezayir meselesinin tek hal şekli 8 milyon Arabın ortadan kaldırılmasıydı.

Cezayiri bir yıldan beri silâh zoruyla sükûnete kavuşturmak iddiasından bir türlü vazgeçmeyen sosyalist Mollet hükümeti, 500 bin askerine rağmen ihtilalcilerin mukavemetini kırmaya muvaffak olamamıştı. Aynı denemeyi Macaristanda Ruslar da yapmıştı: Bir milletin azmini silahla kırmak mümkün değildi. Kuvvet, işi halledeceğine büsbütün zorlaştırıyordu.

Birleşmiş Milletlerde

Cezayiri meselesi önümüzdeki günlerde Birleşmiş Milletler gündeminde yer alacaktı. Fransa bu defa, meselenin Birleşmiş Milletlerde konuşulmasına itiraz etmiyeceğini söylüyordu. Cezayirli milliyetçiler hiç değilse seslerini işittirmek fırsatını bulacaklar, Fransa da dosyasını müdafaa edecekti. Fakat Fransa mağlubiyetinden emin olmalı ki, son dakikada fikrini değiştirdi, eski tezine döndü.

Cezayir bir iç meseleydi, sadece Fransayı ilgilendirirdi.

Cezayirin Fransız olarak kalmasına herkesten fazla taraftar bulunan Mendes-France gibi devlet adamları, takip edilen siyasetin Fransaya Cezayiri kaybettireceğini, nafile yere tekrarlayıp duruyorlardı.

Bolivya

Harika başkan

1956'nın son günlerinde Bolivya'nın Lapaz şehrinde büyük bir kargaşalık hüküm sürüyordu. Grev yapan büyük bir işçi kalabalığı isyan halindeydi. Polisin göz yaşı bombaları, ihtilalcileri yatıştırmaya kâfi gelmemişti. Memleket neredeyse grevcilerin eline düşmek üzereydi. Lapaz ayaklanmasının en hararetli bir anında, babacan tavırlı bir adamın etrafındakilerin mümanaatına rağmen birdenbire kalabalığın ortasına atıldığı görüldü. Bu adam sesinin bütün gücüyle, İhtilâlcilere giriştikleri hareketten vazgeçmelerini söyledi. İşçiler Cumhurbaşkanı Hernan Siles Zuazo'yu tanımakta güçlük çekmediler. Başkanın cesareti işçilerin çok hoşuna gitmişti. Nümayişten vazgeçtiler ve "Yaşasın Başkan!" diye bağırarak fabrikalarına döndüler.

Halbuki, İşçileri kızdıran, Cumhurbaşkanının aşırı enflâsyona bir son vermek için Amerikalı mütehassıslara hazırlatılan bir plânı tatbik mevkiine koyması olmuştu. Plâna muhalefet edeceğim bildiren işçi sendikalarını, Zuazo açlık grevi ile tehdit etmişti. Cumhurbaşkanı greve, grevle mukabele ediyordu. Maamafih açlık grevi tehdidinin işçiler üzerinde en ufak bir tesiri olmamıştı. Cumhurbaşkanının yemek yiyip yememesi kimsenin umurunda değildi. Şövalye ruhlu Bolivyalılar, ancak şövalyece hareketlere karşı hassastılar. Bu sebeple coşmuş bir kütlenin ortasına tek başına atılmaktan çekinmeyen Cumhurbaşkanının cesareti karşısında hissiz kalamazlardı. Başkan Zuazo, hiç değilse bir müddet daha rahatça Boliyyayı enflâsyondan kurtarmaya çalışabilecekti.

Fransa

Mona Lisa'ya suikast

Geçen hafta, Pariste meşhur Louvre müzesini gezen bir turist, Mona Lisa'nın önünde durdu ve cebinden çıkardığı bir taşı, tarihi tabloya fırlattı. Bereket taş dünyanın en esrarengiz gülüşüne sahip kadının yüzüne gelmedi; sadece dirseğinden hafifçe yaraladı.

Müze hademelerinin derhal yakalamaya muvaffak oldukları suikastçı - 42 yaşında bir Bolivyalı - , ilâhi Ja> conde'a niçin el kaldırdığını bir **tür**lü izah edemiyor, "Cebimde bir taş vardı, tabloyu seyrederken birdenbire aklıma taşı fırlatmak fikri geldi, sonra, malûm" diyordu.

Bu Mona Lisa'nın Louvre'daki ilk macerası değildi. 1 milyon dolar kıymetindeki bu tabloyu birkaç sene önce "Jaconde'a sevdalı olduğunu" söyleyen biri çalmaya kalkışmıştı. Güzel Mona Lisa, bu badireyi de ikincisi gibi ucuz atlatmıştı.

Fakat Jaconde'a en büyük hakaret, Birinci Dünya Harbinden sonra **bir** dadaist ressam tarafından yapılandır. Bu ressam ilâhi Jaconde'a bıyık takmıştı.

B A S I N

İlân

Milyonluk tiraja rağmen

Geçenlerde Amerikanın iki en büyük mecmuasının kapanmak sorunda kaldığı haberi dünyaya yayıldı. Bunların biri meşhur Collier's, öteki Woman's Home Companion idi. Mecmualar satmıyor muydu? Satmıyor mu?.. Birincisinin tirajı 4.165.000 idi, ikincisininki 4.225.000. Buna rağmen mecmualar kapanmak zorundaydı ve böylece 440 yazar ve idaresi ile 2300 işçi işsiz kalıyorlardı. Bunun sebebi her iki mecmuanın ilânlarında da bir azalış olmasıydı. Collier's 1951'de 1718 sayfa ilân neşretmişken bu miktar 1956da 1008 sayfaya düşmüştü. Öteki mecmuadaki azalış ise aynı zaman zarfında 401 sayfaydı. Bu suretle masrafları karşılamak imkânı ortadan kalkıyordu ve müesseseler tahammül edemiyecekleri sararlara girişmişlerdi. Misal, basında ilânın ehemmiyetini göstermeye yetebilir.

Hakikaten gazete ve mecmualar, bütün iktisadi kaidelerin aksine, maliyetlerinden ucuza satılan tek metadır. O kadar ki, bir nisbetten sonra, her fazla baskı biraz zarardır. Ne var ki fazla baskının faydası, ilân fiatlarının yüksek olmasını temin etmesidir. Yoksa bir mecmua» Collier's veya Woman's Home Companion gibi 4 milyon da satsa kâr etmesine imkân yoktur. Dünyanın her tarafında, hakiki manasıyla basın, çok az değişiklikle aynı kanuna tabidir. Bir gazeteyi veya bir mecmuayı öldürmek için onun ilanlarıyla oynamak kâfidir. Zira ilânlar kesilirse gazete veya mecmua basın mesleğinin icap ettirdiği fedakârlıkları, masrafları yapamaz, böylece halkın da alâkasını kaybeder ve dolayısıyla satılmaz hale gelir. Tabii ölçü, her memleket için ayrıdır. Fakat gelişmiş basınlarda ilanların rolünü küçümsemeye imkân yoktur. Klâsik bir tarifle iyi gazete, maliyetinden ucuza satılan gazetedir.

Bizdeki durum

Bizde, maliyetinden ucuza satılan gazete veya mecmua ya yoktur, ya da varsa pek azdır. Bunun bir sebebi gazete sahiplerinden ekserisinin tamahkârlığı, bir sebebi ilânların kâfi seviyede olmaması, bir -ve en mühim- sebebi de yarına olan emniyetsizliktir. Bizde, gazete sahiplerinin ekserisi gazetelerinden kazandıkları paraları başka sahalara yatırmayı tercih ederler, işlerini geliştirmeye, daha güzel, daha zengin gazete çıkarmaya yanaşmazlar. Bunda haklıdırlar da.. Gazete kâğıt demektir, gazete makine demektir, gazete mürekkep demektir. Bunlar ise, bugünkü rejim içinde hükümetin elinde toplanmıştır ve hükümet elinin cömert davranıp davranmamasında siyasî faktörün ehemmiyetli rol oynadığı hiç kimsenin meçhulü değildir. Bu vaziyet karşısında, hatta basın kanunlarında baskı, maddeleri bulunmasa bile büyük basının tam hürriyetinden bahsetmek kolay olmaz. Basın artık endüstri sahalarından biri haline girmiştir. Büyük sermaye ister. Büyük sermaye ise emniyetin hüküm sürdüğü sahalara akar. Bu bakımdan gazetesinden aldığı parayla apartman yaptıran patrona şaşmamak lâzımdır. Kapanmak sorunda kalan Collier's ve Woman's Home Companion'u kurtarmak için kaç paraya ihtiyaç vardır, bilir misiniz? 10 ilâ 20 milyon dolara! Rakam hakikaten akılları durduracak mahiyettedir. Böyle bir meblâğın emniyet vermeyen basın rejimleri cari olan memleketlerde gazetecilik sahasına gelmesini beklemek hatadır. Halbuki gazeteciliğin seviyesini yük-

Başmakalesiz Gazeteler

Metin TOKER

Basın Kanununda geçen yazın ortasında yapılan tadilât, bizde acaip bir gazete nev'i yarattı: Başmakalesiz gazete. Buna fikirsiz gazete de demek kabildir. Tâbirin mübalâğalı olduğunda zerrece şüphe yoktur. Başmakale neşretmeyen gazetelerde de, muhtelif sütunlarda, fikre elbette ki rastlanıyor. Fıkralar, makaleler, başlıklar, hatta havadislerin yazılış tarzı hâdiseler karşısında nasıl bir vaziyet alındığını hissettiriyor. Ama gene de bütün bunların, başmakale yerini tuttuğunu ileri sürmek son derece zordur.

Başmakale bugünkü gazetecilikte bir süs olmaktan uzaktır. Başmakale bir başmuharririn kelime canbazlığı, üslûp oyunları yaptığı yazı şekli olmaktan da çoktan çıkmıştır. Zaten gazete, aslında, biç bir zaman bir "edebi nevi" sayılmamıştır ve bizde ilk gazetecilerden büyük kısmının edebiyatçı olmaları sadece mahalli zaruretler neticesidir. Basın kendisine ilk vazife olarak haber vermeyi tâyin etmiş, sonra, gene gelişmesinin icabı olarak haber verdiği kitlelere aynı zamanda istikamet vermek vecibesini de yüklenmiştir. Bu müessesenin Demokrasilerde "Dördüncü Kuvvet" olmasının sebebi budur. Türk Basını, basın kanunundaki son tadilâttan bu yana işte bu vazifesini yapmamaktadır, İçinde bulunduğumuz şartlar muvacehesinde bunun, cephede bulunup ta -üstelik maaş da alan- silâhını kullanmayan bir askerin vaziyetinden zerrece farkı yoktur. Eğer insan gibi, haklarımıza ve hürriyetlerimize hakikaten sahip olarak, şerefimizden fedakârlık yapmaya mecbur kalmaksızın, zillet altında bulunmadan yaşamak arzumuzda samimi isek bu memleketin ve bu milletin bizden bir beklediği olduğunu hatırdan çıkaramayız. Bir toprağın üzerinde yaşayan namuslu insanlar en azından o topraklar üzerindeki şirretler, külhanbeyleri, sırtlarını kaba kuvvete dayamış sütun kabadayıları kadar cüret sahibi olmazsak onları yuvalarından asla tutup atamayız. Dünyanın her tarafında, korkudan azade yaşamak nimeti, çarpışmayla elde edilmiştir.

Başmakalesiz gazetelerin bazı "zayıf asap'ları bozduğu, onların sahiplerini çileden çıkardığı doğrudur. Bu bakımdan böyle gazetelerin faydalı olduğu iddiası ilk nazarda haklı görünebilir.Ama gaye, "zayıf asap" ları daha mı perişan ha le getirmektir, yoksa kitleleri, umumi efkârı doğru bildiğimiz istikamete mi yöneltmektir. Elbette ki bugün, bir Demokraside, basından beklenilen bu ikincisidir. O vazife ifa edilemediğindendir ki hâdiseler, nutuklar, Meclis müzakereleri, kanun tasarıları, projeler bir saman alevi kadar tesir yapıyor, sonra nisyanın karanlıkları içine süratle gömülüp gidiyor. Umumi efkâr olup bitenlerin dış yaldızım görmekle iktifa ediyor, derinliğe nüfuz edemiyor. Elbette ki zaman gözleri açıyor, elbette ki zihniyetlerin hakiki mahiyetleri er veya geç gün ışığına çıkıyor. Ama basının vazifesi bunu tacill etmek, itelemektir. Müessese "Dördüncü Kuvvet" vasfım o zaman kazanır; o zaman ilk üç kuvvete, onun suiistimallerine karşı ortaya çıkar ve kendisinden beklenilen faydayı verir. Bütün gazetelerimiz birbirine ne kadar benzedi, farkında mısınız? Bütün gazetelerimizin birden seviyeleri, başmakalenin kalkmasıyla beraber nasıl en alt katta buluşuverdi?..

Dünyanın en ileri basını olan İngiliz ve Amerikan basınında bir gündelik gazete bir değil, dört veya beş mevzuda başmakale yayınlıyor. Günün her sahadaki hâdiseleri hakkında görüşünü açıklıyor, bir kıymet hükmü veriyor, taleplerini bildiriyor. Bunlar umumi efkâra mal olunca kuvvet kazanıyorlar. Umumî efkâra istikamet verecekler vazifelerini yapmazlarsa umumi efkâra kim ne söyliyebilir ki?

Bravo Kalafat !

Devlet Bakanı Emin Kalafat Demokrat İzmir gazetesi aleyhinde dava açmak için İzmir C. Savcılığı tarafından talep edilen muvafakati vermemiştir. Bahis mevzuu olan yazı "Niçin 4 sayfa çıkmaktayız" başlığını taşımaktaydı. Yazıyı tetkik eden Emin Kalafat böyle bir yazı dolayısıyla bir hükümet mensubunun küçük düşeceği veya hakkında istihfaf uyanacağı, yahut hakarete uğrayacağı iddialarını yersiz bulmuştur. Hakikaten eğer bir Bakan, kelimeleri dikkatle seçilmiş bir tenkit yazısıyla küçük düşecekse vay onun Bakanlığına! Emin Kalafat polltikacıları hakkında yazılanların değil, kendi hareketlerinin küçültüp büyülteceğini düşünmüş ve gazeteci takip ettirmenin, hele hükümet mensupları için asla politik bir hareket sayılmıyacağını göz önünde tutmuştur. Bravo!

Ama bu, İzmir savcılığını acıklı bir duruma sokmuştur. Hakikaten savcılık, tamamiyle usulsüz olarak Demokrat İzmirin 12.10.956 tarihini taşıyan o nüshasında toplattırılmasını talep etmiş, 2. Sulh Ceza Hakimliğine vekaleten 1 Sulh Ceza Hakimliği de, gene tamamiyle usulsüz olarak bu yolda karar almıştı. Böylece gazete toplattırılmıştı. Şimdi, Emin Kalafat muvafakatname vermeyince mahkeme toplanma kararını kaldırmak zorunda kalmış ve gazeteleri iade etmiştir.

Ne var ki, iade edilen 12.10.1956 tarihli gazetedir. Bunları 12.1.1957 tarihinde satmak imkânı olur mu? Olmayacağı içindir ki kanun vazıı gazeteyi meselâ keresteden farklı tutmuş ve ihtiyati tedbir olanak ikincinin müsaderesine cevaz verdiği halde telâfisi gayrı kabil zarar iras ettiğinden birincisi hakkında böyle bir hüküm koymamıştır. Kanunda gazetelerin hükümden evvel toplattırılmasına imkân verecek hiçbir madde, ama hiçbir madde bulunmadığı halde sayın savcı böyle bir talepte nasıl bulunmuş, sayın hakim böyle bir kararı nasıl almıştır? Şimdi hâdisenin mesulleri bunun hesabını başka ve yüksek hakimler, önünde vereceklerdir. Zira Demokrat İzmir bir tazminat davası açmış bulunmaktadır.

Toplatma kararlarının sade usulsüzlüğü değil, aynı zamanda mantıksızlığı "Kalafat hâdisesi" nde açıkça ortaya çıkmıştır.

seltmek için tek yol budur. Tahsil mecburiyeti, şu veya bu.. Bunlar gülünç tahditlerdir. Gazeteci bu tahditler sonunda kalifiye olmaz. Gazeteleri ve mecmuaları müessese haline getirebiliyor musunuz? Türkiyede "seviyeli basın" o zaman gelişmek İmkânını bulabilecektir. Bugünkü İktidarın bu yola sapması ihtimali pek azdır. Ama önümüzdeki ilk İktidarın ilk işinin bu olacağı tahmin edilir.

Reklâmcılıkta politika

Fakat önümüzdeki İktidarın bir ikinci meselesi mutlaka ve mutlaka ilân meselesini siyasi tesirlerden kurtarmak olmalıdır. Hem resmî ilânı, hem hususisini.. Resmî ilân işi, senelerden beri umumî efkârın dikkat nazarlarım üzerinde toplamaktadır. Bu bakımdan onun hakkında söylenecek, . bilinmeyen pek az şey vardır. Buna mukabil hususî ilân, ustalıkla gözden kaçmasını bilmiştir. Hususi ilânın siyasi tesirlerden masun bulunmadığının pek çok delili olduğu gibi bu tesirlerin bir takım ilâncılık şirketleri vasıtasıyla kendisini hissettirdiği de meslekten olan hiç kimsenin meçhulü değildir. Bu şirketler, bir bukalemun ustalığıyla iki İktidarda "yeni İktidar"a uymak maharetini göstermiştir. Ama önümüzdeki ilk değişiklikte aynı ustalığı gösteremiyeceklerinden herkes emin olmalıdır. İstedikleri gazeteleri beslemek; istemediklerinin, İktidarca hoşa gitmeyenlerin musluklarım kapatmak elbette ki üzerinde ehemmiyetle durulacak bir meseledir ve basın hürriyetini gerçekleştirmek isteyen bir yeni zihniyetin bunu meselelerinin ön plânına alacağından şüphe edilmemelidir.

Bizdeki durum hakkında bir misal vermek pek basittir. İlân şirketleriyle -bunların ekserisi birbirine bağlıdır- arası iyi olmayan Cihad Baban Tercümanın başındayken bu gazeteye hususî ilânlar damlamıştır. Cihad Baban oradan ayrılır ayrılmaz musluklar alabildiğine açılmıştır. Bunun delili, gazetenin dünkü ve bugünkü sütunlarıdır. Aynı şekilde, hissi yerine siyasî sebeblerin rol oynadığı halleri de saymak mümkündür. Bazı şirket memurlarının bazı "İktidara sevimsiz" basın organlarına ilan gitmesini önlemek için -bunlar çok satsalar dahi- nasıl çırpındıkları bilinmektedir.

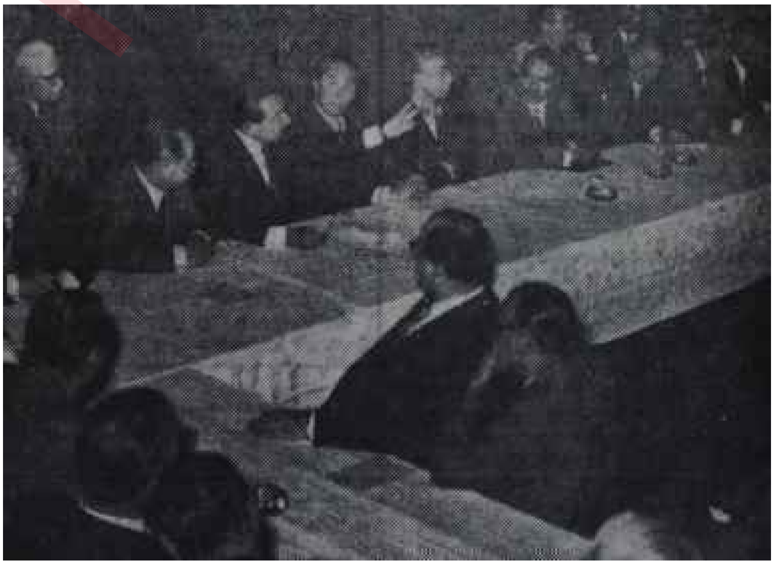
Bu hafta zarfında Muhalefet çevrelerinde meselenin münakaşası devam ediyordu. Bir İktidar değişikliğinde bu şirketlerin İktidar - Muhalefet farkım o defa yeni İktidar lehinde devanı ettirterek mevkilerini muhafaza imkânları elbette mevcuttur. Ama böyle bir ihtimal, önümüzdeki İktidarın eski İktidarların zihniyetini taşıması halinde gerçekleşebilir. Buna ise, bütün kuvvetleriyle mani olacak pek çok kimse vardır.

Basın, her sahada farklı muameleye son verildiği takdirde "müstakil" sıfatım hak edebilir.

Toplantılar

Sorulmayan sual

Geçen haftanın sonunda İstanbulda Park Otelin pavyon kısmında, üzerlerinde beyaz örtüler bulunan küçük masalar dizi halinde sıralanmıştı. Masaların başında oturanlar İstanbul basım mensuplarıydı. Başbakan gene, Gazete Sahipleri Sendikasının ricası üzerine bir basın toplantısı tertip etmeye rıza göstermişti. Fakat toplantının bir hususiyeti vardı: Bu sefer sadece gazete sahip

İstanbuldaki basın toplantısından görünüş

Türkiyede gazeteci mi kalmadı ?

ve başmuharrirleri **değil, yazı işleri** müdürleri, muharrir ve muhabirler de davetliydi. Nitekim saat 11 olduğunda, pavyonun hemen tamamiyle dolmuş bulunduğu görüldü. Başbakanın refakatinde Emin Kalafat vardı. Müteakiben heyete başka bankalar da katıldılar. Hükümet başkanının arkasında muhtelif sahalardaki müşavirleri yer almışlardı. Bunların arasında Dış İşleri müşavirinin yokluğu hissediliyordu. Gazeteciler tam kadroyla hazırdılar. İçlerinden iki tanesi bilhassa dikkati çekiyordu: Nadir Nadi ve Falih Rıfki Atay. Hüseyin Cahit Yalçın yoktu. İhtimal toplantı sadece İstanbul gazetecilerine mahsustu. Başbakan, yakınına İstanbulda D.P. tarafından çıkarılan Havadis gazetesinin başmuharriri Erzurum milletvekili Bahadır Dülgeri almıştı.

Toplantıyı Adnan Menderes açtı. Bildirdiğine göre bu basın toplantıları bundan böyle daha sık yapılacaktı. Sonra, kendisine sorulacak her suali cevaplandıracağını söyledi ve gazetecilerin suallerini bekledi. Sualler yazıldı. Başbakan bunlara cevaplar verdi. Yeni bir tek mevzu vardı: Seçimlerin öne alınması bahis mevzuu mudur? D.P. Genel Başkanı böyle bir ihtimalin bulunmadığını söyledi. Zaten bunu tahmin zor değildi. Başbakan konuşmasının en büyük kısmını meşhur Kalkınmaya ayırmıştı (Bk: İktisadi ve mali Sahada). Onun yanında Kıbrıs işi ve Orta Poftu vaziyeti de ele alındı ve Adnan Menderes bilinen fikirlerini tekrarladı. Teni hiç bir taraf yoktu.

Ertesi gün gazetelerde bu basın toplantısına ait haberleri okuyanlar kendi kendilerine düşünüyorlardı: Başbakana sorulması lâzım gelen bir tek sual vardı, o ise ele bile alınmamıştı. Sual şuydu: Menderes IV. hükümeti Mecliste okuduğu ve onun gerçekleştirileceği taahhüdüyle itimad aldığı programını tatbik etmek niyetinde midir ve tatbik edecekse buna ne zaman başlamayı düşünmektedir?

Milyonlarca okuyucunun, bu suali arayıp da bulamadığı zaman aklına gelen ilk fikir şu oldu: Galiba Türkiye'de gazeteci de kalmamıştı!

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Sarıyar Barajından **bir** görünüş
Dev eserlere etiket yakışır mı!

Kalkınma

Bütçe ve plân

Başbakan Adnan Menderes tarafından 1957 yılının ilk haftası içinde İstanbulda yapılan ilk basın toplantısı daha önceki basın toplantılarına, söylenenlerin ruhu bakımından, şaşılacak kadar çok benziyordu. Gerçi görünüşte bambaşka bazı fikirler ileri sürülmüştü. İktisadî plân ve program anlayışı bakımından Menderes'in sözleri, değil eski söylediklerine belki de dünyada hiçbir kimsenin söylediklerine benzemiyordu.

5 Ocak günü İstanbulda yapılan basın toplantısında gazetecilerden bi--i, yatırımlarımızın ödeme gücümüze uygun olup olmadıklarını, dışardan 300 milyon dolarlık kredi sağlanmadığı takdirde kalkınma teşebbüsünün gerçekleştirilip, gerçekleştirilmeyeceğini sordu.

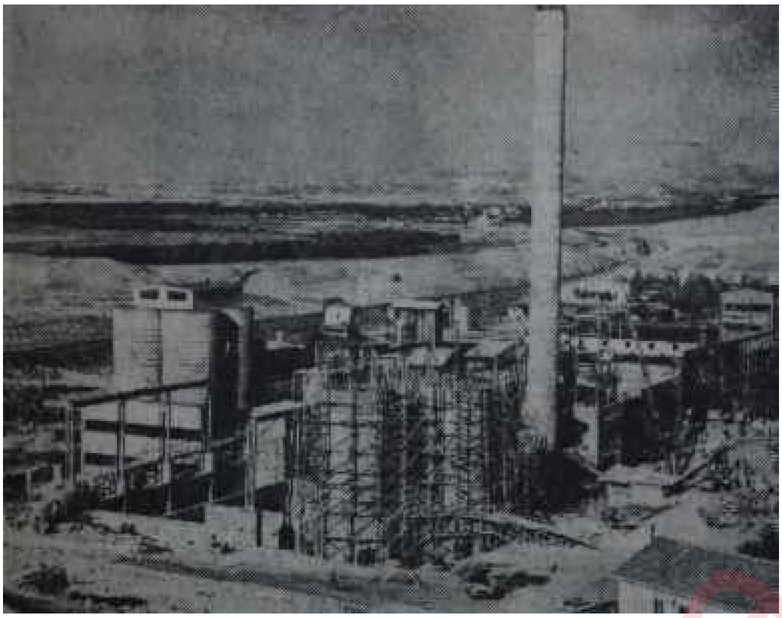
İktidar sözcüsü gazetede neşredilen şekli ile Başbakan Menderes bu soruyu cevaplandırmağa şöyle başladı:

"Bu sualiniz memleketin bütün yatırım ve kalkınma faaliyetlerini içine alan bir şümul arzetmektedir. Gene bu sual, iktisadî kalkınma plânı ve programları mevzuuna da temas etmektedir."

Bu cümlelerin ardından yedi yıllık iktisadî siyasetin esaslarının izahını bekleyenler muhaliflere yapılan bir hücuma şahit oldular:

"Hep bilindiği gibi Türkiyenin iktisadi kalkınma hareketlerinde plansız ve programsız hareket ettiği ve bu yüzden bütün bu teşebbüslerin iflâsla karşılaştığı, memleket imkânları ve ödeme gücünü aştığı için iktisadî bir felâketle karşı karşıya bulunduğumuz iddiaları o derece istismar edilegelmiş mevzulardır ki, bunlara, bugün memleketin arzettiği manzara karşısında, tamamiyle itibardan düşmüş sihir ye füsunundan istifade suretiyle menfi ve memleket aleyhine son derece kesif propagandalar yapıldığı maalesef hepimizin bildiği bir hakikattir. Ve gene maalesef bu propagandaların, münasebette bulunduğumuz memleketler üzerinde menfi tesirler yarattığı ve çok zararlı tesirler altında bıraktığı, yer yer ve zaman zaman madde yokluğu buhranları tevlit ettiği de bir vakıadır".

Bu cümlelerde birtakım "vakıalar" bahis mevzuu edilmektedir. Fakat onları Başbakanın göstermek istediği şekilde görmek imkânı yoktur. Türkiyenin plânsız, programsız kalkınma isteği yüzünden sıkıntıya düştüğü bir "vakıa"dır. Bunun pek çok kimse tarafından söylendiği, yazıldığı bir "vakıa"dır. Münasebette bulunduğumuz memleketler üzerinde çok menfi tesirler bıraktığımız bir "vakıa"dır. Yer yer ve zaman zaman madde yokluğu buhranlarına uğradığımız bir "vakıa"dır. Fakat Türkiyenin plansızlık, programsızlık yüzünden sıkıntıda olduğu yolunda propaganda yapıldığı için münasebette bulunduğumuz memleketler üzerinde kötü tesir bıraktığımız, bu yüzden yer yer ve zaman zaman madde yoklukları buhranlarına uğradığımız bir "vakıa" olamaz. Olamaz, çünkü bu propagandaların tesirini karşı propagandalarla yok etmek, gerçekten plânlı, programlı harekat eden,

Kalkınmanın delillerinden bir çimento fabrikası
Plânı olan sadece fabrikadır

memleketi sıkıntıya düşürmemiş olan bir hükümet için son derece kolaydır. Dışardaki itibarımızı, meselâ hükümetin herhangi bir kararı kadar sarsmağa hiçbir muhalifin gücü yetmez. Hatırlanacağı gibi bundan çok uzun olmayan bir zaman önce şöyle bir durum ortaya çıkmıştı. İthalâtçılarımız dış memleketlere mal sipariş ediyorlar, mallar memleketimize geliyordu. Bu malların parası Türk lirası olarak Merkez Bankamıza, ithalatçılarımız tarafından, yatırılıyordu. Merkez Bankası bu paraları alacaklı memlekete transfer etmekle vazifeliydi. Ama hep bilinen sebeblerle bu iş aylarca sürüncemede bırakılıyordu. İthalâtçının parası bankada bağlı kalıyor. Dışardaki ihracatçı, malının bedelini alamadığı için sızlanıyordu. Bir taahhüdün ifa edilmemesi itibarı kökünden sarsarsa, buna şaşılır mıydı? Şaşılmazdı, çünkü propagandaların önlenmesi için susturma tedbirleri alınıp tatbik edildiği, Millî Korunma Kanunu şiddetlendirilip yürürlüğe konulduğu halde her yerde ve hemen her zaman kendini gösteren madde yoklukları "vakıası" bunun tersini açıkça ispat etmistir.

Muhalefete bu hücumdan sonra Başbakan Menderes sözlerine devam etti:

"Şimdi, iktisadî kalkınma programları üzerinde kısaca izahatta bulunayım. İktisadî kalkınma hareketleri, bir yatırım teşebbüsleri seklinde tecelli eder. Bu yatırımların kaynakla-ı nelerdir? Evvelâ devlet bütçesi... saniyen iktisadî devlet teşekkülleri... ondan sonra belediyeler ve hususî 'idareler.. İşte resmi ve yarı resmı mahiyette olan yatırımların kaynakları bunlardır. Meselâ, bu sene 4 milyarı bulan bir bütçemiz var. Bunun mühim bir kısmı envestismanlara tahsis olunmuştur. Demek oluyor ki, devletin bir yıl içinde, bütçesi ile yapacağı bir milyarı çok aşan yatırım faaliyetleri, rakamlarla ifadesini < bulan Ve bir icraat programı mahiyetinde olan bütçesinde yazılı bulunmaktadır. Filhakika, bütçe bir programdır. Bu, bir senelik bir program gibi görünür. Fakat hakikatta bunun esasları ve kökleri geçmiş sene bütçelerinde yer alır. Meselâ herhangi bir yılın bütçesiyle derpiş edilen işler, bütçe yılını aşarak daha ileriki senelere de sirayet eden bir mahiyet alır. Şu halde bir senelik devlet bütçesinin kökleri kendisinden evvelki devlet bütçelerine ve yine bir senelik devlet bütçesinin tesirleri, bir program olarak gelecek senelere de şamildir. Büyük Millet Meclisi, bütçedeki envestisman programları ve bütün iktisadi kalkınma gayret ve teşebbüsleri üzerinde esaslı tetkiklerini yapar. Geçmişte ne olmuştur, bu yıl içinde neler yapılacaktır ve bunun müteakip yıllara sirayeti ne şekilde devam edecektir, bütün bunları gözden geçirir, aleni müzakerelerle tasdik ve kabul ederek kanun haline getirir. Şu halde doğrudan doğruya devlet envestismanlarının plân ve programlarını devlet bütçelerinde bulmak ve göstermek mümkündür. Bunlar yalnız tahsisat ve rakam olarak değil, aynı zamanda dayandıkları icaplar ve prensipler bakımından da tam ifadelerini bulur. İktisadî devlet teşekküllerine gelince, tıpkı devlet bütçeleri gibi senelik iş hacimleri milyarları aşan ve senelik yatırım faaliyetleri mühim yekûnlara baliğ olan 'bu teşekküller de kendi teknik heyetleri ve bu teşkilâtın vücuda getirdiği ayrı ayrı programlar dairesinde tanzim olunur. Nihayet bu teşekküllerin bir umumî heyeti vardır ki bir yıl önceki hesapları, gelecek senelere şamil tasavvur ve programları bu heyet tarafından tetkik olunur. Envestisman yapan müesseseler arasında belediyeler ve hususî idareler de vardır. Bunlar kendi usulleri dairesinde envestisman yaparlar. Resmi ve yarı resmî devlet teşebbüslerinin dışında husus teşebbüs kalır. Hususî sektörü, vatandaşların girişecekleri teşebbüsleri önceden bir programın tahditleri ve mecburiyetleri içine almak ne dereceye kadar mümkündür, bunu takdirinize arzederim. Hususî teşebbüsün programlanması bahsinde olsa olsa hükümet, memleketin ihtiyacı olan tesislerin vücuda getirilmesi bakımından telkin, teşvik ve yardımlarda bulunabilir. Bugünkü tatbikat da bundan ibarettir".

Bütçeyi bir iktisadi plân olarak anlamak, iktisat öğrenmeğe çalışan bir üniversite öğrencisinin sınıfta kalmasına sebeb olabilir. Gerçi maliye ders kitaplarında bütçenin bir program olduğu, bir memleketin durumu hakkında bütçeye bakarak hükümlere varılabileceği yazılıdır. Fakat bugüne kadar bütçe okutan hiçbir maliyecinin aklına bütçeyi bir iktisadî plân şeklinde takdim etmek gelmemiş olsa gerektir. İktisadî devlet teşekküllerinin kendi faaliyetleri ile ilgili incelemelerde bulunmaları, o faaliyetler için plân hazırlamaları da iktisatta kullanılmakta olan plân, plânlama sözlerinin şümulü dışında kalır. Bu noktada geçmişte söylenmiş bir sö-- hatırlamamak İmkânsızdır. Bir zamanlar gene D.P. İktidarının plânsız İktisadi çalışmaları tenkit edildiğinde iktidar ileri gelenlerinden biri sormuştu: "Bizim hangi fabrikamızın plânı yoktur?" Kısaca ifade edilmek istenirse Başbakanın plân anlayışı yukardakinden pek farklı değildir. Halbuki iktisadî plânlama denildiği zaman daha başka birşey anlatılmak istenmektedir. Bir memleketin iktisadî bakımdan ulaşmak istediği hedefler vardır. Refah seviyesinin yükselmesi, halkın daha iyi yaşaması, devlet hizmetlerinin daha iyi görülmesi, askeri gücün arttırılması için gayret sarf edilebilir. Şu, var, ki bu hedeflerden birine, birkaçına veya hepsine ulaşmak için gereken imkânlar her zaman bulunamaz. İmkânların az oluşu onları en iyi şekilde kullanmak zaruretini doğurur. Plân hazırlanmasının ilk sebebi budur. Önce hedef veya hedefler tesbit edilir. Sonra eldeki imkânlar ölçülür, çeşitli yollar arasında bir ' seçim yandır. plân fikrinde bir de zamanlama unsuru vardır. Hangi işin hangi tarihte yapılacağı tahminlere göre tesbit edilir. Hususi sektörün plânla ilgisi

de en çok bu noktada kendini gösterir. Devlet hususî sektörü, falan plâna ve programa bağlamak durumunda değildin Kendi yapacağı işleri plân larsa hususi sektör bundan son derece istifade eder. Bir örnek verelim. Diyelim ki devlet yatırımları ile ilgili bir plân yapılmıştır. Falan baraj 1958'de çalışmaya başlıyacaktır. Bu plâna güvenen bir müteşebbis 1938 yılında o barajın istihsal edeceği elektriği kullanacak bir fabrika kurmak üzere daha önceden harekete geçer. 1958'de fabrikası hasırdır. Barajın elektriğini alır, istihsal çalışmalarına başlar. Şimdi durumun tersini düşünelim. Baraj, plâna dahil olmayan daha başka işlere girişmek veya daha başka sebebler yüzünden belli zamanda bitirilmesin. O zaman hususi sektöre ait fabrika hazır vaziyette barajın bitmesini bekliyecektir. Müteşebbis bu bekleme yüzünden iflas etmese bile bir kısım sermayenin o fabrikaya bağlanıp kalması, istihsal edilmesi mümkünken istihsal edilemeyen mallar yüzünden, millî ekonomi için büyük bir kayıp sayılacaktır.

Başbakan bu mevzuda daha bazı açıklamalarda bulunuyordu. Envestismanlar için bir program yapmak imkânsızdı. Bunu ispat etmek için bazı deliller de ileri sürüyordu. Ama bunların hiçbiri tatmin edici mahiyette değildi. İktisadi plânlama gerçekten imkânsız ve faydasız bir şey olmasa gerekti. Çünkü birçok memleketler bu yola girmişler ve faydalı neticeler elde etmişlerdi. Memleketimizde de pek iyi bilinen plânlar arasında son yıllarda İtalya ve Hindistanın hazırladığı plânlar vardı. Sonra bir nokta hatırlanınca Başbakanın plân anlayışını anlamak büsbütün imkânsız olurdu. Her memleketin bütçesi vardı. Plân ise ancak baharında vardı. Plânlı memleketler "benim bütçem var plân ne olacak veya plânım var bütçe ne olacak?" demiyorlardı.' Çünkü bunlar bambaşka şeylerdi.

Başbakan iktisadî fâaliyetlerimizin imkânlarımızla mütenasip olduğunu söyledi. Buna da delil olarak başlanan işlerin hepsinin devam etmekte olduğunu gösterdi., Burada da unutulan noktalar vardı. Bunların başında zaman meselesi geliyordu. Belli bir tarihte bitmesi gereken bir isin o tarihten sonra da devam edip gitmesi, çalışmaların istenilen neticeyi vermediğini göstermez miydi? Herhalde her işin tahmin edilen normal müddetler sonunda bitirildiği iddia edilecek değildi. Bunun tersi "vakıa"larla ispat edilmişti.

Başbakan, bu bahisteki sözlerinin sonunda büsbütün iyimserdi:

"Düşününüz bir kere, bundan bir buçuk sene evvel, ekserisi suni sebeblerle yaratılmış ve yapılan ağır ve kesif propagandalarla harici memleketlerin memleketimize karşı itimadını sarsmak neticesini vermiş olan bir takım buhranlar ve sıkıntılarla karşılaşmıştık. Bunları yalnız atlatmakla kalmayıp bu arada bir çok eserler vücuda getirmiş ve getirmekte olduğumuzu da dikkate alacak olursanız, memleketimizin imkânları ve takatları ile mütenasip bir yolda olduğumuzu tereddütsüz kabul etmek icabeder. Bu memlekette, henüz harekete getirilmemiş namütenahi imkânlar mevcuttur ve dış sermaye ve teşebbüsle işbirliğimizin genişliği ve şümulü nisbetinde memleket, çok kısa bir zamanda, herkesi hayrete düşürecek derecede büyük bir iktisadi kalkınmayı tahakkuk ettirecektir".'

Bundan bir müddet önce karşılaş: tıkları "bir takım buhranlar ve sıkıntıları" atlatan vatandaşların sayısı hakikaten meraka değerdi.

S Ü T

5 Ocak 1957 tarihli Cumhuriyet gazetesinde şu haber vardı:

tamir, 4 (Telefonla) — İnek sütü ile koyun sütü fiatlarını aynı miktarda tesbit eden İktisat ve Ticaret Vekâletinin kararı şehrimiz Vilâyet Meclisinde geniş çapta tenkitlere uğramıştır. Bu mevzuda verilen bir takrir münasebetiyle konuşan bir kaza delegesi bu kararın verildiği tarihteki Ticaret Vekilini tenkit ederek şöyle demiştir:

"— Koyun ve inek sütüne aynı fiatı tesbit eden İktisat ve Ticaret Vekili her halde sütü bardakta gördü. Sayın Vekil sütün damardan mı yoksa dereden mi geldiğini bilmiyor. Sürü sahiplerinin masrafları Amerikan harp masrafını aşmıştır".

Ziraat

Tütün müstahsilinin derdi

Uzunca bir zamandır bazı mal ve hizmetleri istihsal edenler çalışmalarının karşılığım alamamaktan şikâyet etmektedirler. Meselâ buğday müstahsilleri bunlardan biridir. Geçen hafta içinde buna benzer bir şikâyet tütüncülerden de işitildi. Ege tütüncüleri Akhisarda bir toplantı yaptılar. Bu toplantıda tütüncülerin dertleri sayıldı döküldü. Kongrenin bir komisyonu bu yıl tütünün 360 kuruşa mal olduğunu tesbit ettikten sonra delegelerden biri şöyle konuşta: "20-25 sene evvel bir kilo prasa 2,5 kuruş, bir kilo zeytinyağı 20-25 kuruştu, tütün de 60-70 kuruş, o tarihlerde bir kilo tütün parası ile 30 40 kilo prasa veya 3 kilo zeytinyağı alabiliyorduk. Şimdi ancak 5 kilo prasa alabiliyoruz ama bir kilo zeytinyağı almak mümkün değil".

Delegeler tütüne, prim verilmesini istediler. En çok tenkit ettikleri, meşhur Tütün Bankasının hâlâ kurulamamış olmasıydı. Yıllardır müstahsilden kesilen paranın ne zaman banka kurulmasında kullanılacağı belli değildi. Hatta delegeler bu paranın nerde kullanıldığım bile bilmiyorlardı.

Tütüncüler bütün dertlerini döktükten sonra işlerini Ankarada takip etmek kararına vardılar. Bir heyet ilgili makamlarla temasa geçerek tütün müstahsillerini sıkıntıdan kurtarmağa çalışacaktı.

Egeli **bir tütün müstahsili**
Sakalı da ***var ama*** *sözünü dinletemiyor*

A S K E R L İ K

Kura çeken 44 üncü dönem Yedeksubaylar
İsteyen orduda kalabilir

Subaylar

Parmak basılan dert

Geçen haftanın Sonunda Millî Savunma Bakanlığı, Temsil Bürosu vasıtasıyla yayınladığı 'bir tebliğile öteden beri üzerinde durulan bir meseleyi bir defa daha ortaya atmış oldu. Millî Savunma Bakanlığının tebliği, halen silâh altında bulunan 43 ve 44 üncü dönem yedeksubaylardan istekli olanların muvazzaf Kadrolara alınabileceğini bildiriyordu. Halen silah altında bulunan yedeksubaylardan muvazzaf kadroya geçmek isteyenler 1 Şubat 1957 tarihine kadar dileklerini Bakanlığa bildirecekler, Bakanlık da taliplerin durumunu karakter, otorite, icra kudreti, çeviklik Vesaire gibi subay için icabeden vasıfları haiz olup olmadığını araştıracak ve uygun görülenler hazırlanan bir talimata göre Kara Kuvvetlerine muvazzaf subay olarak alınacaklardı. Muvazzafa nakledilen bu yedeksubaylar, meslekî bilgilerini tamamlamaları için sınıf okullarında tahsile tabi tutulacaklardı.

Tebliğin ilk cümlesi, kahraman ordumuzun bir ihtiyacını -küçük rütbeli subay kadrolarındaki boşluğu- ifade ediyordu ve aynen şöyleydi: "Ordumuzun esas temelini teşkil eden küçük rütbeli subay ihtiyacını temin etmek için bir müddettenberi M.M. Vekâletince yapılan hazırlıklar neticelenmek üzeredir."

Milli Savunma Bakanlığı bu tebliğiyle açıkça ifade ediyordu ki, ordumuzun esas temelini teşkil eden küçük rütbeli subaylara ihtiyaç duyulmakta ve bu ihtiyaca cevap vermek için tedbirler aranmaktadır. Yedeksubayları muvazzaf kadrolara almak bu tedbirlerden sadece bir tanesidir. Diğer tedbirler, henüz açıklanmadığı için, meçhuldür. Yedeksubayların muvazzaf kadrolara alınmasıyla, küçük rütbeli subay ihtiyacının tamamiyle karşılanabileceğinde, bu kararı alan Millî Savunma Bakanlığı bile mütereddittir. Nitekim tebliğin sonunda yer alan "Halen silâh altında bulunan Yedeksubaylar istekli miktar kontenjanını tamamlamadığı takdirde 40 ıncı dönem dâhil müteakip dönemlerden terhis edilmiş yedeksubaylardan da istifade edilecektir" cümlesi ilgili makamların bu tedbir hakkında fazla ümitli olmadığını göstermektedir. Esasen Ümitli olmamak da icabeder. Zira küçük rütbeli, subay kadrolarında hissedilen boşluğun hakikî sebebi, subayların artan istifalarıdır. Subayları istifaya zorlayan şartlar, muvazzaf kadrolara talip olacakları düşünülen yedeksubaylar için de aynen mevzuubahis-

Subaylığın meşakkatli bir vazife olduğu, üzerinde münakaşa edilmeksizin kabul edilen bir hakikatti. Küçük rütbeli subayın vazifesi cidden çetindi. Sabahın çok erken saatlarından gecenin çok geç saatlarına kadar devam edebilen bu yorucu mesainin karşılığı olarak alınan ücreti kâfi bulmaya imkân yoktu. Bir de buna günlerce devam eden tatbikat ve manevraların da inzimam ettiği düşünülürse, küçük rütbeli subayların durumu daha iyi anlaşılır. Küçük rütbeli subayın vazife hayatının büyük bir kısmı mahrumiyet bölgelerinde geçer. Bu sebeble subay aileleri de meşakkat ve mahrumiyetten hisselerini fazlasıyla alırlar. Bir çok subay, vazife gördüğü yerde değil, hatta civarında bile çocuklarını okutacak tahsil müesseseleri bulamamaktadır. Bu,küçük rütbeli subayın ıstırabını arttıran bir başka husustur. Milli Savunma Bakanlığının yüksek tahsil yapan subay çocukları için yurtlar tesis etme teşebbüsü, geç kalmış olsa bile, hayırlı bir adımdır. Fakat ihtiyacı tamamen kârşılamıyacağı aşikârdır. Bu teşebbüsün lise tahsili yapan subay çocuklarına da teşmili, bu günkü şartlar muvacehesinde bir zaruret olarak kendini göstermektedir. işte subay istifalarını arttıran maddi şartların yânı başında bu hissi faktörler de büyük rol oynamaktâdır. Büyük şehirlerde, hususî sektörde, bankalarda veya iktisadî devlet teşekküllerinde daha yüksek' ücret ve daha kolaylıkla inkişaf ve ilerleme fırsatı bulan subayların istifa. ederek ordudan ayrılmalarını haksız bulmaya imkân yoktur. Hususî sektörün teknik elemana olan iştihalı ihtiyacı, bu istifaları hızlandırıcı bir rol oynamaktadır. Bu sebeble orduda vazifeli yüksek mühendis subayların sayısı parmakla sayılacak kadar azalmıştır.

Küçük rütbeli subayları istifaya sevkeden sebebler, *geçen sene* tayin bedellerine yapılan zamlar münasebetiyle Millî Savunma Bakan Vekili Şemi Ergin tarafından cesaretle ve bütün cepheleriyle, rakamlar verilerek izah edilmişti. Devlet memuriyetinin lale rağbet görmediği bir sırada güçlük ve meşakkati herkes tarafından bilinen askerlik mesleğine intisap etmek isteyenlerin sayısının pek fazla olmaması son derece tabiîdir. Millî Savunma Bakanlığı bu hususu çok iyi takdir ettiği için subaylığı rağbet gören bir meslek haline getirme yolunda çalışmaktadır. Bunun ilk yolu subayı refaha kavuşturmaktır. Tayin bedellerinin arttırılması bu yolda atılmış müsbet ve hayırlı bir adımdır. Fakat maksada ulaşmak için kâfi gelmemiştir. Küçük rütbeli subayların istifalarının arkası kesilmemiştir. Subayların mecburi hizmet süresinin 15 yıldan 10 yıla indirilmesi istifaların hacmini tahmin edildiğinden daha çok arttırmış ve nihayet küçük rütbeli subay ihtiyacı meselesini ortaya çıkarmıştır. Bu mesele yeni bir mesele değildir. Eski Millî Savunma Bakanlarından Seyfi Kurtbek, daha 1954 yılının Eylülünde mecmuamızda çıkan bir makalesinde (Bk: AKİS, Sayı 18) istifa eden subaylar meselesine parmak basmış ve meseleyi bütün açıklığı ile ortaya dökmüştü. İstifa eden subayların durumu o günden bu yana büyük bir değişiklik göstermiş değildi.

Seyfi Kurtbek mevzuubahis makalesinde istifalara sebeb olarak hususî sektördeki memurların ekseriya daha müsait hayat şartları, kabiliyet ve ihtisaslarına göre daha müsait inkişaf ve ilerleme imkânı bulmalarını göstermişti.' Bu mülâhazalar bugün için de aynı değeri taşımaktadır.

Sosyal Hayat

1957'ye girerken

Ankara Soroptimist Klübü bu seneyi hakikî bir faaliyet senesi olarak geçirmeğe azmetmiş gibi görünüyor. Bu karar geçen senenin son günlerinde bir kokteyl toplantısında verilmiş, defileli bir baloda klübe temin edilen hatırı sayılır bir gelirle rnüsbet yolda ilk büyük adımlar atılmıştı. Çaylı bir toplantıda da bu geliri hayırlı bir işe yatırmanın yolları aranacaktı.

İşte 1957 senesinin ilk günlerinde gayet soğuk bir akşam Soroptimist hanımlar, bu azimle Ankara Palasın kapısından içeriye girdiler, rozetlerini takarak büyük salonun solundaki ince uzun odaya geçtiler, mantolarını çıkararak hazır bekleyen çay masasında yerlerini aldılar. Rozetlerde her üyenin ismi ve mesleği yazılıydı.. Bu da muhtelif mesleklerden hanımları bir arada tanımak fırsatını bulan davetliler için büyük bir kolaylık olmuştu. Davetliler arasında Ankara milletvekili Aliye Timuçin ve İstanbul milletvekili Nazlı Tlabar da bulunuyordu. Soroptimist doktorlardan Mediha Elden mütemadiyen espriler yapıyor ve herkesi güldürüyordu. Zaten defileli balonun neşesi hâlâ devam ediyordu. Herkes memnundu. İlk teşebbüs muvaffak olmuştu. Onlara Soroptimist Klübünün büyük bir projesi vardı ve Soroptimist gazeteci Nilüfer Yalçının ifadesine göre projeyi tahakkuk ettirmek için lâzım olan şeylerden bir nal elde edilmişti: İş üç nalla, bir ata kalmıştı! Fakat Soroptimistler azmetmişlerdi ve bu işin hakkından geleceklerdi..

Güzel bir teşebbüs

Şaka bertaraf, Soroptimistlerin girişinek üzere bulundukları teşebbüs hakikaten hayırlıydı ve çalışan, hayatîni kazanan meslek sahibi kadınlara yardım etmek gayesini güden klübün maksadına hakikaten yardım edebilirdi: Soroptimistler, Ankarada bir kız talebe yurdu açmak ümidini besliyorlardı. Okumak isteyen, mahdut imkanlı kız talebeleri pek cüz'i bir ücret mukabili bu yurda alacaklardı. Yurtta kızlar kendi işlerini kendileri görecekler, böylece hem masraflar asgariye indirilecek, hem. de okuyan kızların ev işlerinden tamamiyle uzaklaşma temayüllerinin önüne geçilecekti.. Kızları okumaya, hayatlarım kazanmaya teşvik etmekten maksat, onları bugünkü zihniyete göre mesuliyetlerini idrak eden hayat arkadaşlarının yükünü paylaşan kadınlar olarak yetiştirmekti;

Soroptimistlerin bu yurt projeleri daha onlara birçok defileli balolar, birçok , eğlenceler tertip ettirecekti. Fakat 1957 yılı bitmeden hem at hem de eksik olan Üç nal elde edilecekti. " Soroptimist doktor Ezher Okten, bu kararın sembolü gibi dolaşıyordu. Elinde kocaman bir dosya ve bir para kutusu vardı. Dosyaya bakıyor ve nazik bir tebessümle kendisini görmemezlikten gelen üyelere sokuluyor, birikmiş aidatları kimsenin gözünün yaşına bakmadan tahsil ediyordu.

Soroptimistlerin çayından bir görünüş
"İş üç nalla, bir ata kaldı"

Terbiye

Saadete hazırlık

Tanınmış bir ruh doktoru birgün, bir toplantıda mevcut olan birçok annelere masum bir sual sormuş. Sual şudur: "Çocuğunuzun nasıl yetişmesini istersiniz ?" Ruh doktoru sualinin cevabını çabucak ve hiç zorluk çekmeden alıvermiş. Birçok anneler çocuklarının herşeyden evvel iyi bir tahsil yapıp, meslek sahibi olmasını arzu ediyorlarmış. Kimi onların herşeyden evvel iyi bir vatandaş olmalarını diliyormuş, kiminin de gayesi onları hayat adamı, pratik insan olarak yetiştirmekmiş..

Oyun çağındaki çocuklar
Şimdiden evliliğe hazırlanıyorlar mı?

Ruh doktoru bu güzel temennilere bir diyecek bulamamış ve susmuş. Fakat o gece evine gitmiş, masasının başına oturmuş, eline kalemini kâğıdını alarak, annelere iki sual daha sormuş: "Madem ki sizin için en mühim şey oğlunuzun zengin olması veya iyi bir tahsil yapması veya iyi bir vatandaş olmasıdır, neden bazan bütün bunlara birden sahip olan kocanızla mesut değilsiniz?. Neden oğlunuzu iyi bir aile erkeği, iyi bir koca, kızınızı iyi bir ev kadını, iyi bir zevce olarak yetiştirmek sizin için ön plânda değildir?"..

Ruh doktoru bu suali toplantıdaki kadınlara değil size ve bana, onu okuyan her kadına sormuştur. Kanaatımca "izdivaçta bedbahtlık" insanın daha çocuk yaşlarında aile yuvasında başlar, orada doğar orada gelişir. Bu öyle bir hastalıktır ki karşı taraf ağzı ile kuş tutsa bile yaranamaz. Her anne ve baba çocuğuna iyi bir tahsil vermekle, ona iyi vatandaşlık hisleri aşılamakla mükelleftir. Fakat çocuklarının saadetini temenni eden anne ve babanın başka mühim bir vazifeleri daha yardır ki, onlar, ekseriya bunu unuturlar. Bu, çocukları mesut bir izdivaca hazırlamaktır.

Kahve ve Ekmek

Jale CANDAN

Bazan içimizden nikbin, mesut, memnun bir insan çıkıyor, hayretle bize bakıyor ve ufak tefek şikâyetlerimize koca koca nasihat - larla mukabele ediyor: "Allaha şükür, memlekette herşey mebzulen mevcuttur, sıkıntı yoktur, etraf güllük gülistanlıktır."

Biz de, hayretle bu nikbin dostumuza bakıyoruz ve nasıl olup da bir türlü anlaşamadığımıza şaşıp kalıyoruz. Bizi üzen şey zaten bu bolluk değil midir? Eğer bilsek ki memleketimizde filânca madde yoktur, filânca bir müddet bulunmıyacaktır, onu ne arar ne sorarız, ne de boş şikâyetlerle vakit geçiririz. Olanı alırız, olanı daha iyi imâl etmeye, olanı daha çok sevmeye çalışırız. Avrupa kumaşı gelmemiş, varsın gelmesin!. Yerli kumaşın başımızın üstünde yeri var.

Oyuncak ithal edilmiyormuş, ne âlâ, meşhur Eyüp oyuncaklarımızı islâh ederiz; o da olmazsa çocuklarımıza bezden bebek yaparız. Kahve sıkıntısı varmış, adam sen de, insan ona da mükemmelen alışıyor..

Geçenlerde bir ahbap, yeni doğacak bebeği için araba aramaya çıkmış, yenisinden pek ümidi olmadığı için elden düşme arabaları bir bir dolaşmış, hepsinin fiatı 400 lira civarında imiş. Derken bir mağazanın önünden geçiyormuş. Bakmış pırıl pırıl canım arabalar sıralanmış müşterilerini bekliyorlar. Yavaş yavaş sokulmuş, korka korka bakmış. Kocası: "Hanım vazgeç bunlar 1500'den aşağı değildir" der durURmuş. Malûm kadınlar alışveriş sahasında pek cesur olurlar, Bizim ahbap arabalara sokuldukça sokulmuş. Bir de ne görsün fiat 450 lira!. Arabalar yerli imiş, dört sene de garantili..

Ahbap bu hikâyeyi sevine sevine anlatıyordu; biz de sevine sevine dinliyorduk. Keşke ithal edilmeyen lüks eşyanın yerine hep yerliler yapılsa, kalite ve fiat bakımından iş rekabete binse.

*

Hayır, nikbin dostumuz bilmelidir ki bizi üzen şey memlekete girmiyecek olan lüks eşya değildir. Bizi üzen şey hakikaten memlekette bol bol mevcut olan şeylerin denizdeki balık gibi batıp batıp çıkmasıdır. Peynir aramak için bir saat bakkal bakkal dolaşmak, iki ay kuru fasulyenin hasretini çekmek, soğanı bulamamak, odun için oduncuya, yağ İçin bakkala yalvarmak, tavuk almaya gidip yumurta ile dönmek ve yumurta ararken tavuk almak mecburiyetinde kalmak insanın sinirlerini değilse bile bütçesini kolaylıkla bozmaktadır ve insana ister istemez bir endişe, bir korku ve huzursuzluk vermektedir. .

İşte bizi ürküten, piyasadaki bu istikrarsızlıktır. Yoksa verimli bir iş için bizden istenebilecek fedakârlıklar değil... Zira insanlar, inandıkları idealler uğruna yalnız kahvelerini değil, ekmeklerini bile seve seve feda edebilirler.

İyi misal

İyi misal bu terbiyede şüphesiz ki başta gelir. Karıkoca arasında arada sırada anlaşmazlıklar, hatta münakaşa ve tatsızlıklar olacaktır. Bu zaruridir. Bunları daima çocuklardan gizli tutmak, elbette ki, mümkün değildir.. Ancak ufak tefek anlaşmamazlıkları kin ve garez şekline sokmak aile saadeti için ne derece öldürücü ise, çocukların istikbaldeki hayatları üzerinde de o derece müessirdir. Çocuk ufak tefek kavgalar dahi olsa, annesinin ve babasının birbirlerine şefkat ve sevgi ile bağlı okluklarım daima hissetmelidir. Çocuklarını karşılarına alarak kocalarını veya karılarım çekiştiren veya onlar yüzünden bedbaht olduklarım hissettiren anne ve babalar, çocuklarının haldeki ve istikbaldeki bedbahtlıklarını hazırlayan anne ve babalardır. İşte bu sebepledir ki, birbirine hakikaten kin ve garez besleyen karıkocaların ayrılmaları, sözde çocukların hatırı için beraber oturmalarına tercih edilmelidir.

İyi telkin

İyi misalden sonra çocuklar üzerinde en müsbet şekilde tesir, edecek olan şey iyi telkinlerdir.. Çocuk kız olsun, erkek olsun anne ve baba ona hayattaki en mühim şeyin aile saadeti olduğunu çok küçük yaştan telkin etmeli, evlilikte bazı fedakârlıkların zaruri olduğunu ve bu fedakârlıkların saadeti getirdiğini anlatmalıdır. Kız çocuk, bebeğinin dolabını yerleştirirken bunu ilerde çocuğu için de yapacağını bazan annesinden duymalıdır. Kendisi bazan yorucu olmakla beraber annesine saadet getirdiğini hissetmeli ve aynı saadeti çocuğunun kendisine vereceğini bilmelidir. Oğlan çocuk, arada sırada annesine ufak bir yardımda bulunurken ilerde bunu evi ve karısı için de yapacağını ve yardan hissinin ailede zarurî olduğunu bilmelidir. Kısacası baba evinde çocuklar kendi yuvalarının çıraklığını yapar gibi hazırlanmalıdır.

Menfi tesirler

Halbuki ekseri anne ve babalar, tamamiyle aksi şekilde hareket etmekte ve kendi bedbahtlıklarım kendi iyiliklerine, saflıklarına vererek çocukları sözde müstakbel tehlikelerden korumak için, onlara menfi nasihatlarda bulunmaktadırlar.

"Erkeklere güvenme kızım.. Evlenirken yalnız paraya bak. Yoksa benim gibi olursun" diyen anne, kızını ne büyük bedbahtlıklara hazırladığının acaba farkında mıdır? Ya oğluna kazak bir erkek olmak şerefini kazandırmak isteyen baba, onu hakiki aşktan ve saadetten mahrum ettiğini bilir mi?.

Çocuklara dünyayı daima toz pembe göstermek lâzım değildir. Ama realitenin camından hayatı sevdirerek tanıtmak ve onları insanları sevmeye alıştırmak pekâlâ mümkündür.

Moda

Bahara hazırlık

Henüz kara kışın ortasındayız. Kar yağdı, yağacak. Fakat Parisli meşhur terziler ilkbahar hazırlıklarına çoktan başladılar. Maamafih bu hazırlıklara başlayan yalnız büyük terziler mi? Dünyanın her tarafında kadınlar, çoktandır, ilkbaharı düşünüyorlar. Kiminin şöyle iyi dikilmiş "habille" bir tayyöre ihtiyacı vardır; kimi bahar renklerini hatırlatan bir şapka tahayyül etmektedir; kimi filânca hanımda görüp beğendiği bir "redingof"un şart olduğunu artık

Son moda bir tayyör
Gardrobların gediklisi

Bir "tweed" elbise
Bahar havası

anlamıştır. Kimi sokakta rahat rahat giyebileceği bir rob mantoyu veya birkaç yerde işe yarıyacak üç parçalı, dört parçalı takımları daha elverişli bulmaktadır.

Her ne olursa olsun, yeni bir mevsimi karşılamağa hazırlanırken giyim hususunda hayal kurmak hiç de zararlı bir şey değildir. Düşünmek insana sevk verir; bazan sıkıntılı saatları aydınlatır. Hem de düşüne düşüne insan birçok kaprislerden vazgeçip en makul ve. en lüzumlular üzerinde durur. Hele insan bu hayalleri kururken evdeki aksesuarları ve gardrobu da göz önünde bulundurursa neticede kârlı çıkar. Neye ihtiyacı olduğunu, en az masrafla ne şekilde şık olabileceğini iyice düşünmek fırsatını bulur. Bir de kumaşı vaktiyle alıp, masrafı ikiye böler ve bu sayede iyi bir terziye gidebilirse, aceleye gelmeden rahat rahat onu diktirebilirse cidden iyi bir iş yapmış sayılır.

Tayyörler

Baharda insanın en çok işine yarıyacak kıyafet muhakkak ki güzel bir tayyördür. Güzel bir tayyör sık sık dikilen birşey değildir, masraflıdır. Bu bakımdan mümkün mertebe iyi bir kumaşa ve bilhassa iyi, çok iyi bir dikişe ihtiyaç gösterir. Masraftan kaçınmaktansa tayyörden vazgeçmek çok daha akıllıca bir hareket olur. Tayyör yapınca iyisini yapmak şarttır. Çünkü bir tayyör en az altı yedi sene rahat rahat giyilebilmelidir.

Tayyör yapmaya karar vermiş olan bir kadın dükkân vitrinlerine bakmadan, nasıl bir hayat yaşadığını düşünmelidir. Çalışıyor ve ayrıca faal bir cemiyet hayatı yaşıyorsa üç parçalı güzel bir tayyör onun fevkalâde işine yarayacaktır. Çok seyahat ediyorsa mantosu ile eş kumaştan yapılmış spor ye meselâ "tweed" bir tayyör onun için biçilmiş kaftandır. Evinde oturuyor, sık sık kokteyllere gidiyor, yemeğe çıkıyorsa koyu renkli, güzel klâsik kumaştan yapılmış çok sade ve şık bir tayyör uzun seneler, birçok vaziyetlerde, can kurtaran gibi onun imdadına yetişecektir.

Fantaziyi seven bir kadın tamamiyle renkli, m e s e l â kırmızı bir t a y y ö r de yapabilir. Bu daha ziyade hoş bir sokak kıyafeti olacaktır ve spor olması şayanı tercihtir. Sık sık toplantılara giden bir kadın 1956-57 kış modasının favorisi olan kadife bir tayyörü, daha doğrusu kadife bir takımı tercih edebilecektir. Ekseri kadife tayyörlerde, grogren kurdeleler veya seten kurdeleler biye olarak kullanılmıştır. Siyah kadife bilhassa modadır, Kadife tayyörlerle giyilen şapkalar ekseri aynı kadifeden olup grogrenle hafifletilmiştir veya şapkalar grogrendendir ve kadife bir kurdele ile ağırlaştırılmıştır..

Zaten bütün tayyörlerle şapka giyinmek şarttır, tabii eldiven de..

Güzellik

Bir tip yaratmak

Öyle kadınlar vardır ki, güzellikleri ile meşhur oldukları halde insan onlarda fevkalâde hatlar, fevkalâde bir hal göremez. Hatta insan onları yakından görünce adeta sukutuhayale uğrar. Fakat gene de onları beğenmekten, onları "hoş", "cazip" ve "değişik" bulmaktan kendini alamaz. Bunlar aslında tiplerini bulan ve olduklarından da daha güzel olmasını bilen kadınlardır. İşte bu bakımdan "her kadın güzeldir" sözü pek yabana atılmamalıdır. Bunun bir misali de, itinasızken hiç güzel olmayan birçok kadınların, biraz makyaj ve süsten sonra tanınmıyacak derecede güzelleşmeleridir. Her kadın hatıralarını biraz yoklayacak olsa hakikaten güzelleştiğini hissettiği günler olduğunu söyliyecektir.

Güzelleşmek arzusu

Güzel olmak için ilk şart, güzel olmayı istemektir. Bunu kim istemez ki, demeyiniz. Birşeyi istemek herşeyden evvel bazı gayretler sarfetmek, bazı fedakârlıklara katlanmaktır. Oturduğu yerde güzel olmak isteyen kadın duaya yatıp, hiç çalışmadan Allahından ekmek isteyen bir insana benzer.

Tipini bilmek isteyen her genç kız veya her kadın, zekâ ve dikkatle kendisine bakmayı bilmelidir. Yalnız dudak boyamasını veya göz boyamasını bilmek, güzelleşmek için kâfi değildir.

Tecrübeler

Bunun için kadın aynanın karşısına geçip bazı tecrübeler yapmalıdır. Meselâ önce saçlarını dökmeli, sonra tepede toplamalı, daha sonra düşük bir topuz yapmalı, olmazsa kâhkülü veya başka bir biçimi tecrübe etmelidir. Acaba hangisi kendisine daha çok yakışacaktır?..

Saçlar çok mühimdir. Fakat dudak boyasının rengi, göz makyajı, pudra tonu, kaşların biçimi de bundan daha az mühim değildir. Bunların hepsim ayrı ayrı, ayna karşısında tecrübe etmek, itimat edilir kimselerin, kabilse bir mütehassısın fikrini almak lâzımdır. Fakat ilk tecrübe muhakkak evde ayna karşısında başlamalıdır.

Gaye, sade fakat cazip, neş'eli fakat ölçülü, canlı fakat mazbut olmaktır. Gaye "siz" olarak kalmak, fakat "siz"den daha güzel bir "siz" olmaktır.

Bakışlar

Tip yaratmakta ikinci mühim rolü oynayan şey gözler, daha doğrusu bakışlardır. Heyecan uyandıran bir bakışa sahip olmak, zannedildiği kadar zor değildir ve birçok Hollywood sanatkârları bu meşhur bakışa "anadan doğma" sahip okluklarım iddia edemezler. Bunun muhtelif trükleri vardır. Meselâ bunun için yağlı bir gri kalem kullanabilirsiniz. Gözü büyütmek ye ona şefkat ifadesi vermek için, üst kapağı, dış taraftan başlıyarak burun kenarına kadar bir çizgi çekmek lâzımdır.

Dudaklar

Dudaklar çok itina ile boyanmalıdır. En iyisi onların kendi hudutlarına sadık kalmaktır. Yalnız üst dudak boyanırken uçlara gelmeden boya hattını hafifçe , indirmek ve öyle devam etmek iyi olur.

Makyaj yapan kadın
Göz boyamak kâfi değil

T İ Y A T R O

Cep Tiyatrosu

Mesleğin ateşi

Son haftalar içinde, bir genç rejisör, Haldun Dormen üstüste teklifler aldı. İlk parlak teklifle Haldun Dormen yeni kurulacak İzmir Tiyatro Müdürlüğüne davet edildi. İkinci davet Ankaradan, Beşinci Tiyatrodan geldi. Nihayet, son olarak Küçük Sahne elemanları Dormenden yeni piyeslerini sahneye koymasını istediler. Halbuki işte rejisör Dormen, günlerdir olduğu gibi, gene Cep Tiyatrosunun daracık, soğuk ve karmakarışık odalarında çalışıyor, prova üstüne prova yaptırıyordu. Ne İzmire gitmişti, ne Küçük Sahne ile anlaşabilmişti. Zira Dormen "şart"lı bir rejisördü. Evvelki iki teklifin cevabında tamamen açıklanmayan şartları, genç rejisör Küçük Sahne arkadaşlarının önüne, açık sözlülük ve kesinlikle koydu.:

Gerçi iyi tiyatronun mutlaka iyi elemanlarla meydana getirilebileceği hakikati, son samanlarda daha kesin anlaşılmış gözüküyordu. Bilhassa rejisöre gösterilen ilgi ve değerlendirme, bunun açık bir işaretiydi. Yalnız bir tiyatroda rejisöre verilmesi gereken yer, hissediliyordu ki hâlâ münakaşa halindedir.

Rejisör Dormen dekoratör, kostümcü, oyuncu herkesin kendisiyle tam bir mutabakat ve kendisine itaat halinde olmasını istiyordu. Rejisörün rızası olmadan ne bir hece, ne bir mendil yer değiştirebilirdi. Roller böländükten sonra o beğenmedi, bu vazgeçti olmayacaktı. Provaya devam etmiyen oyuncudan rol derhal geri alınacaktı. Oyuncular suflör diye biri olduğunu unutacaklardı. Bu şartların ihlâli halinde yazılı kontrat otomatik olarak feshedilecekti. Dormen "Misafir Rejisör" kaydını istiyordu; ve eser seçmek hakkı olacaktı.

Cep Tiyatrosunun bir temsili

Ah, şu tiyatro aşkı!.

Ama bunlar, Küçük Sahne İçin tam bir "tiran"lıktı. Bu kadar sıkı da fazla idi doğrusu. Böylece Haldun Dormen, Cep Tiyatrosunun hepsi de kültürlü, hepsi sahne askı içinde, hepsi anlayışlı ve disiplinli olan genç elemanları arasında kaldı. Kiminin fakültesi, kiminin işi, imtihanı veya ihtisası vardı. Kimi henüz lise talebesi idi. Fakat provalar aksamazdı. Hepsi rejisörle aynı nefesi almaya çalışırlardı, hepsi tiyatronun ve sahnenin kati prensiplerine itaati, birer amatör oldukları halde, ön plânda tutuyorlardı. Rejisör Dormene göre Cep Tiyatrosu, amatör tiyatro ile profesyonel tiyatro arasında bir köprü idi. Derneğin teşekkül sebebi de buydu. Bu bakımdan Cep Tiyatrosu yazara, rejisöre, oyuncuya, dekorcuya ve kostümcüye geniş saha verebilen bir "Deneme" tiyatrosu idi. Orada profesyonel tiyatronun endişelerinden uzak kalınarak her eser oynanabilirdi. Tiyatronun değişik konu ve anlayışlardaki her eseri, sadece tiyatro gayesi ile sunulabilirdi. Nitekim bu sefer de el uzatılmamış rafların birinden, bir antik eser indirildi, tozu üfürüldü, bazı bölümleri yeniden kaleme alındı, kesildi, biçildi ve altından Plâutus'un pırıl pırıl Amphitriyon'u çıktı. Hemen yanına da onunla tam bir kontrast halindeki bir 20. ci asır yazarının, Cocteau'nun "La Belle Indifferente"ı taptaze tercüme edilip kondu. Rol tevziatıyla beraber dekorcu, kostümcü, salon tamircisi, sekreter ve muhasebeci aynı adımla işe koyuldular. Gülen ve ağlayan maskeyi bir genç ve dinamik rejisör, heyecanlı ve bilgili ellere tutuşturan.. Vb işte şimdi maskeler yüzlere doğru kalkıyor, perde kımıldıyor, dikkat Cep Tiyatrosunda oyun başlamak üzeredir.

Üniversite

Ankara Üniversite Tiyatrosu

Bundan tam iki yıl önce Ankara Üniversitesi gençleri hayli gecikmiş bir teşebbüsün tahakkukuna girişmişler ve kendi aralarında bir Üniversite Tiyatrosu kurmağa muvaffak olmuşlardı. Üniversite Tiyatrosu evvelki yıl ilk olarak Eugene O'Neill'in "Altın" isimli piyesini sahneye koymakla işe başladı. Bir konservatuar talebesinin rejisi altında üniversiteli gençlerin temsil ettikleri "Altın" piyesi her bakımdan tam bir başarısızlıkla neticelenmekle beraber müteşebbisler gene do üniversite içinde gecikmiş bir faaliyetin öncüleri olarak takdirle karşılandılar. Fakat geçen yıl Üniversite Tiyatrosu en küçük bir faaliyet göstermeksizin tam bir sessizliğe gömüldü. Bunun en belli başlı sebebi de idareciler arasında çıkan anlaşamamazlıklardı.

Güner Sümer

Sahnesiz rejisör

Bu sene başında yapılan Yönetim Kurulu toplantısından sonra alınan kararlar arasında Üniversite Tiyatrosunun yeniden faaliyete geçirilmesi de vardı. Karar tatbike geçildi ve gençler bu sene Jean Giraudoux'nun "Ballac Apollonu" ile yine Eugene O'Neill'in "Yağ" isimli eserlerini temsile karar verdiler. "Ballac Apollonu" nun sahneye konmasını, geçen yıl Bileşim Tiyatrosunda aynı eserin temsilinde rol almış bulunan D.T.C. Fakültesinden Nihal Türkmen teklif etmişti. Eseri sahneye koyma işi de kendisine verildi. Eserin geçen yıl Bileşim Tiyatrosu tarafından temsili başarısızlıkla neticelenmişti. Bu başarısızlık biraz da piyesin anlaşılamamasından buna tercümesi de yardım etmiştirileri geliyordu. Bu defa "Ballac Apollonu" Bileşim Tiyatrosunun görüşünden tamamen farklı bir anlayış içerisinde sahneye konulacaktı. Buna rağmen gençlerin o eserle birlikte, O'Neill'den hiç de verimli bir netice elde edememişken gene O'Neill'in bir eserini ele almaları da hakikaten cesaret ve sebat sahibi olduklarını göstermektedir. "Yağ" piyesinin rejisi de Hukuk Fakültesinden Güner Sümer'e tevdi edilmişti. Güner Sümer tiyatro anlayışında iddiaları olan bir gençti. Bunu çeşitli yerlerde yazdığı tiyatro yazılarından da hemen anlamak mümkündü. Böylece Üniversite Tiyatrosu idarecileri tiyatro sahasında yeniden giriştikleri faaliyetleri iddialı ellere teslim etmiş oluyorlardı. Türkocağı kendilerine çalışmak için bir salon tahsis etmiş, bununla da kalmıyarak üçüncü Tiyatronun altın-

da kendilerine, devamlı temsiller verebilecekleri bir sahne kurmak vaadinde bulunmuştu. Çalışmalar ilerlemeğe başlamış, fakat Türkocağının vaadettiği sahne için hiç bir faaliyet görünmemişti. Gençler bu yeni sahneye bağladıkları ümidlerini hiç olmazsa bir müddet içlerinde saklamağa ve artık çalışmaları birhayli ilerlemiş olan piyeslerin temsili için yeni bir sahne aramağa mecbur kaldılar. Millî Türk Talebe Birliği Başkanı ilk temsiller için Devlet Tiyatrosu Sahnelerinden biri üzerinde söz aldı. Müteakip temsiller için ise Maarif Kolejinin ve Sanat Sevenler Klübünün sahnelerinden istifade etmeyi düşünen gençler Türkocağının kendilerine vadettiği yeri yurdu belli bir sahneden de henüz ümitlerini kesmiş değillerdi.

Üniversite Tiyatrosunun temsillerinin vereceği sahne neresi olursa olsun, yeter ki Üniversiteli gençlerin şu andaki heyecanlı çalışmaları iki yıl Önceki gibi birden donup kalmasın ve eserlerin rejisini üzerlerine almış bulunan Nihal Türkmenle Güner Sümer arkadaşlarını her iki eserde de Üniversite Tiyatrosunu ayakta tutabilecek yeter bir başarıya götürebilsinler. Zira Üniversiteli gençler faaliyetlerini sadece Ankara şehrinin hudutları içinde bırakmağa razı olmamakta ve bu ayın sonunda temsil edecekleri eserleri Şubat başlarında İstanbula da götürmeyi iste inektedirler.

Fransa

"Büyük Mogol"un Karısı

Türkiyede bir erkek bir kızla evlenmek istedi mi müstakbel gelin önce yarı karanlık bir odaya kapatılır, rahat bir yatağa yatırılır. Sonra kendisine yağlı un çorbaları içirilir, bolbol hamur İşleri, yağlı ballı son derece ağır tatlılar, hülâsa semizletici ne varsa onlar yedirilir. Bütün bunlardan gaye kızı elden geldiği kadar şişmanlatmak, yağlandırmaktır. Kız iyice şişmanlayıp tombullaşınca da evlendirilir. Türk erkekleri böyle kadınlardan hoşlanırlar. Onların zevki bu!

— Siz hiç Türkiyeye gittiniz mi, Madam Emilie?

— Hayır, gitmedim. Gitmiş olsaydım şimdi burada sizinle karşılıklı oturup konuşamazdım ki! Türk erkekleri beni dünyada geri bırakmazlardı çünkü. Buna rağmen ben onlara göre yine de kâfi derecede şişman sayılmam ha!. Asıl kızkardeşim Maria gitmeliydi oraya. Bakın, o gitseydi şimdi burada pisten ev isleriyle uğraşacağı yerde Büyük Moğol'un karısı Olurdu.

— Yani kızkardeşiniz sizden daha mı şişman?

— Eh, bir mislim değilse de aşağı yukarı okadar var.....

— Ben New York'da Magic-City'deyken Polonyalı bir kadın tanımıştım. Tam 420 kilo idi.

— Onu da seven biri vardı mutlak.

— Tabiî!. Hem de deli gibi.

— Yaa, kimdi bu?

— Köpeği.

— Ya erkekler? Onu severi bir erkek çıkmadı mı?

— Hayır. Çünkü Magic-City'de hiç Türk yoktu".

Marcel Pagnol'un son piyesi "Fabien" bu sözlerde başlamaktadır. Türkler hakkındaki bu eğlenceli lâfları eden de piyesin kahramanlarından 25 yaşlarındaki genç, yakışıklı Fabien'in 90 kiloluk karısı Emilie'dir.

Fabien'in 28 Eylül 1956 da Boufes-Parjsiens Tiyatrosunda temsil edildiği gece Pagnol'un bu son komedisini görmeğe gelen seyirciler Emilie'nin sözleriyle katıla katıla gülmeğe başlamışlardı. Eserin dört perdesi sona erinceye kadar da zaman zaman Emilie'ye acıdılar, fakat daha çok gülüp eğlendiler. Hakikaten yazarın bu son komedisi erkek cinsin çapkınlığını bütün cepheleriyle göstermekte ve kadınlar üstündeki tesirini de biraz alayla belirtmekteydi. "Fâbien"den bahsederken Gabrlel d'Aubarede: "Okadar boynuzludan sonra iste nihayet bir defa da sahnede, aldatılan bir kadın görmekteyiz. Marcel Pagnol bu eserinde kadın cinsinin tâ budalalığa kadar varan iyiliğini karikatürize etmektedir" diyor.

Fransız seyircisi, sahnelerinde daha çok aldatılan kocalar görmeğe alıştığı için tombul Milly Mathis'in oynadığı Emilie onlar nazarında hakikaten orijinal bir tiptir. Öte yandan Pagnol "Fabien"de sahneye yepyeni bir Don Juan da kazandırmıştır. Piyeste herşey bir parça karikatürize edilmiş olduğuna, zaten vak'a da bir panayırın ortasında bir fotoğrafçıda geçtiğine göre, Bouffee-Parisiens Tiyatrosunda aynı gece piyesi seyreden biri Türk ailesi de Emilie'nin bu sözlerine gülüp geçmişti. Türkler arasında şişman kadınların revaçta olduğu devirler çoktan tarihe karışmış ve piyesin kahramanı Emilie'nin 180 kiloluk kardeşi Türkiyeye "Büyük Moğol" zamanında bile gelse kolay müşteri bulacağı pek şüphelidir. Ama ne var ki Pagnol bu son komedisini birtakım hoş karikatürlerden meydana getirmiştir. Kahramanı, aptal derecede saf Emilie'nin Türkler hakkında yegâne bildiği şeyin belki de şurdan burdan kulağına çalınan ve ucu tâ beşinci asırda Hunların Avrupayı istilâsına dayanan bir "Büyük Moğol" lâfından ibaret oluşu pek tabiidir. Bu sebeble piyesi seyreden Türk erkeğinin elli yaşına rağmen hâlâ. incecik, hâlâ zarif karısına dönüp gülerken yüzünde hiçbir şaşkınlık, hiçbir kırgınlık ifâdesi yoktu. Asıl şaşırarak onlara bakanlar yanlarındaki Fransız dostlarıydı.

M. Pagnol'un "Fabien"inin ilk sahnesi

Türk *erkekleri şişman kadınlardan hoşlanırmış!*

S İ N E M A

Amerika

Karnaval sevgisi

New-York'lu film tenkitçileri, her yıl Sinema Akademisi tarafından dağıtılan Oskar heykelciklerinden önce yılın en başarılı filmi, rejisörü, kadın ve erkek okuyucularım seçer. Umumiyetle akademi üyelerinden daha isabetli kararlara varan tenkitçiler, bu yıldan itibaren "en iyi"ler listesine senaryo yazarlığını da katmış "bulunuyorlar. 1956 neticeleri birçok kimseleri şaşırtabilir. En iyi film mükafatını, ilk olarak renkli ve geniş perde sistemlerine göre hazırlanmış bir eser kazanmıştır. Mükâfata namzet gösterilen beş filmin arasında "Giant - Devlet Ülkesi" - -George Stevens-, "Moby Dick - Deniz Ejderi" -John Huston-, "Lust for Life" -Vincente Minnelli- gibi dramatik filmlerin yanında "The King and I" ve "Around the World in 80 Days - 80 Günde Devri Alem" gibi Hafif konulu, filmler de vardı. Prodüktör Michael Todd'un Todd-AO geniş perde sistemine göre çekilen "Around the World in 80 Days" adlı eserinin mükafatı alması Amerikalı tenkitçilerin eğlence filmlerine gösterdikleri sevginin bir işaretidir. Michael Anderson rejisörlüğünde çevrilen bu film New-York Times gazetesi sinema tenkitçisi Bosley Crowther'e göre tam bir sinema karnavalıdır. "Giant", çiftçilikten endüstriye geçişi hikâye eden,. Amerikan materyalizminin köklerini araştıran büyük bir epik eser olmakla birlikte senaryo yazarlarına verilen mükâfatı da Jules Verne klâsiği "Around the World in 80 Days" senaristi 6. J. Perelmann'a kaptırmıştır.

En iyi rejisörlüğün namzetleri "Moby Dick" ile John Huston, "Giant" ile George Stevens, "Baby Doll" ile Elia Kazan, "The Wrong Man" ile Alfred Hitchcock idi. "Moby Dick"te yaratabildiği canlı ve mistik hava bu mükâfatı haklı olarak John Huston'a kazandırdı.,

Erkek oyuncu mükafatı "Lust for Life"da ressam Van Gogh'u canlandırabilmesindeki ustalık sayesinde Kirk Douglas'a verildi, öbür namzetler arasında "Gianf'taki rolü için James Dean de vardı. En iyi kadın oyuncu mükâfatını "Anastasia"daki kompozisyonuyla Ingrid Bergman haketti. Federico Fellini'nin "La Strade"sı en iyi yabancı film olarak seçildi.

"Harp ve Sulh"ten şatafatlı bir sahne
Maliyeti : 6 milyon dolar

Dev filmler yılı

Amerikada televizyonla yarış olanca hızla devam etmektedir. 1956 yılında çevrilen filmlerin başlıca hususiyetleri çoğunun geniş perde sistemlerine göre hazırlanmış, alışılmış film sürelerinden çok daha uzun olmalarıdır. Dikkati çeken bir başka nokta da senaryoların umumiyetle tanınmış romanlar, tiyatro eserleri yahut tarihi hikâyelerden meydana getirilmeleridir. Prodüktörlerin doğrudan doğruya sinema için hazırlanmış senaryolara para yatırmaktan çekindikleri anlaşılmaktadır. Sansür nizamnamesinde hafifletilen yahut kaldırılan maddeler sayesinde Amerikan filmleri daha geniş ve daha samimî ifade gücüne sahip olabilmişlerdir. Ayrıca Mac Carthy cereyanının eski şiddetini kaybetmesinden istifade eden rejisörler cemiyet gerçeklerim daha rahatlıkla ortaya koyabilmektedir, Bu arada bağımsız filmlerin çoğalması da iyiye doğru atılan adımlardan sayılabilir.

Yılın en önemli filmlerinden biri olan "Giant - Devler ülkesi" yutarda sayılan hemen hemen bütün hususiyetlere sahiptir. Edna Ferber'in aynı addaki best-seller'inden meydana getirilen film 220 dakika sürmekte, kurak ve fakir bir ova olan Texas'ta petrol bulunduktan sonraki değişiklikleri göstermekte, Amerikan ırkçılığına, materyalizmine şiddetle çatmaktadır. Time mecmuası bir sosyal realizm şaheseri olan "Giant"ı yılın en başarılı filmi olarak göstermektedir. Rejisör George Stevens'in hikâyesini anlatıştaki ustalığı seyircilere filmin uzunluğunu hissettirmemektedir. Bir başka sinema şaheseri de John Huston'un Herman Melville'in klasik romanından adapte ettiği "Moby Dick - Deniz Ejderi"dir. Büyük ve canlı bir deniz destanı olan "Moby Dick" bağımsız sinemacılığın en değerli örneklerinden biridir,

Tolstoy'un ünlü romanından adapte edilen "War and Peace - Harp ve Sulh" pahalılığı, uzunluğu ile yılın tipik filmlerindendir. King Vidor idaresinde çevrilen film yer yer başarılı sahnelere sahip olmakla birlikte bütün halinde ele aldığı konunun ağırlığı altından kalkamamaktadır.. 6 milyon dolara malolan ve 208 dakika süren "War and Peace"in öbür pahalı ve uzun "spectacle" rakibi, Cecil B. De Mille'in yeniden çevirdiği, 219 dakikalık ve 13.5 milyon dolarlık "The Ten Commandments - On Emir"dir. Jules Verne'in romanından adapte edilen "Around the World in 80 Days - 80 Günde devri âlem" geniş bütçesi ve uzunluğu kadar, teknik yenilikleri, ve akıcı hikayesiyle de dikkati çekmektedir.

Romanlardan adapte edilen uzun ve pahalı eserlerin yanında tanınmış müzikli sahne komedisi "The King and I - Kral ve Ben" de yer almaktadır. 7 milyon dolara çıkan bu film şimdiye kadar yapılan müzikli filmlerin en iyilerinden biri olarak gösterilmektedir. Geçen yılki Berlin Film Festivali'nde büyük mükafatı alan, Gene Kelly'nin "Invitation to the Dance - Dansa Davet" adlı eseri Amerikada pek geniş akisler uyandırmamıştır. Müzikli filmlerle şöhret yapan Vincente Minelli ise 1956'da iki dramatik film çevirmiştir. Büyük bir renk ve dekor ustası olan Minelli' nin Irving Stone'un biyografik romanından hazırladığı "Lust for Life - Yaşama Hırsı" Van Gogh'un trajik hayatını kendi renkleriyle ortaya koymaktadır. Minelli'nin öbür filmi Broadvvay'de başarı kazanan "Tea and Synpathy" adlı piyes üzerine kurulmuştur. Hollywood'un ele almaktan çekindiği bir konu olan homoseksüellik ve zina meselelerine temas etmektedir. Gene sinemaya tiyatrodan adapte edilen bir filîn de "Bus Stop - Otobüs Durağı"dır. Joshua Logan'ın mizansenim tertiplediği bu

eserde tenkitçilerin işaret ettiğine göre Marilyn Monroe dişiliğiyle birlikte ilk olarak, oyunculuğunu da ortaya koymaktadır. Ingrid Bergman ise bir Fransız piyesinden adapte edilen "Anastasia" ile yıllardan sonra ilk defa bir Amerikan filminde rol almaktadır.

Cüsselerinden çok konularıyla, ele aldıkları meselelerle ehemmiyet kazanan filmler zengin rakiplerinin arasından sıyrılıp alâka toplamaktadırlar. Robert Wise'ın rejisörlüğünde çevrilen "Somebody Up There Likes Me - Beni seven biri var" boksör Rocky Graziano'nün hayatını anlatmakta, yetiştiği kötü muhitin ondaki tesirlerini göstermektedir. Bu bakandan "Somebody Up There Likes Me" daha Önceki yıllarda çevrilen "The Wild One - Kanlı Hücum", "Rebel Without A Cause - Asi Gençlik" ve "The Blackboard Jungle - Kara tahta Ormanı" gibi çocuk suçlarını ele alan filmlerin bir devamı sayılabilir. Nicholas Ray'in 1956'da yaptığı "Bigger Than Life - Hayattan Büyük" aksülâmelle karşılanmış, ortaya koyduğu meseleleri büyüttüğü iddia edilmiştir. Maamafih "Rebel Without A Cause"un da Amerikada aynı şekilde karşılandığı, buna karşılık Avrupa'da büyük başarı kazandığı göz önünde tutulursa, Nicholas Ray'in bu filmi için de söylenenlere ihtiyatla kulak Vermek gerekir. 1955'de "The Big Knife - Kan Asla Kurumaz" adlı filmiyle Hollywood prodüktörlerine hücum eden, sistemin aksaklıklarını ortaya koyan Robert Aldrich 1956'da toplarını orduya çevirmiş "Attack - Hücum" ile Amerikan ordusunda da korkak ve beceriksiz subayların bulunduğunu göstermekten çekinmeyen harp aleyhtarı bir film meydana getirmiştir. Elia Kazan'ın "Baby Doll - Taff Bebek"i sansürün hışmından zor kurtulan filmlerdendir. Amerika Güney Eyaletlerindeki fakir ve cahil toplulukların tipik insanlarını ve davranışlarını gösteren "Babi Doll"daki sevişme sahneleri, Amerikadaki dinî cemiyetler tarafından ahlâka aykırı ilân edilmiş, kefillik vatandaşların bu filmi görmemeleri tavsiye edilmiştir.

Yukarda sözü geçen filmler yanında Amerikan sinemasının karakteristik eserleri olan kovboy ve gangster filmlerinden de bahsetmek gerekir. "Western'lerin büyük ustası John Ford "The Searchers - Çöl Aslanları" ile kızılderili hikâyelerini yemden ele almıştır. William Wyler ise "Friendly Persuasion - Dostça İkna"da kuzey - güney savaşı sırasında Indiana'lı bir çiftçi ailesinin yaşayışını işlemiştir. Richard Brooks'un "The Last Hunt - Son Avlanış"ı western'lerde üzerinde pek durulmayan avcılık meselelerine dairdir.

Alfred Hitchcook her zamanki teknik ustalığı ile iki film çevirmiştir. "The Man Who Knew Too Much. - Çok Bilen Adam" ve "The Wrong Man - Lekali Adam"da Hitchcock'un

S. Hayward Dehşet Meydanında

Beyaz perde üstünde şiir

tehlikeyle karşılaşan kişileri seyircileri gene heyecanlandırabileceklerididir. Başka bir sinema ustası Fritz Long "While the City Sleeps Şehir Uyurken" de siyah - beyaz cinemascope denemesine girişmektedir. Nihayet "The Killing - Kanundan Kaçılmaz" Stanley Kubrick adlı genç bir sinemacının yaratıcılığını ispat etmektedir. Kubrick 320.000 dolara çıkan filmiyle milyonluk "spectacle"ların çoğundan daha başarılı bir film ortaya koyabilmiştir.

Filmler,

"Dehşet Meydan"

Nicholas Ray'in Amerikanın büyük rejisörleri arasına girişi "Rebel Without A Cause - Asi Gençlik"le oldu. Maamafih bundan önceki filmleri teknik ustalığını, sosyal kaygılarını, insanları beşerî taraflarından ele alışım, şiirli üslûbunu ortaya koyabilmektedir. "The Lusty Men - Dehşet Meydanı" da bunlardan biri. Boğa güreşçiliği; otomobil yarışçılığı, canbazlık kadar tehlikeli bir iş olan rodeo - yabani at ve boğaların sırtında düşmeden durabilme hünerimüsabakaları dekoru içinde, Ray Amerikalı küçük çiftçilerin ezeli derdi, ev sahibi olabilme temasını işliyor. Steinbeck romanlarından bir çoğunun konusu olan bu ana fikir, ustalıkla yaşatılan kahramanlarla samimiyet ve canlılık kazanabiliyor. Hayallerinde yaşayan küçük ve eski evi satan alabilmek için hayatlarını tehlikeye atanlar, zafer sarhoşluğu içinde rodeo'ya niçin giriştiklerini unutanlar gibi Nicholas Ray de "Dehşet Meydanı"nda filmin çıkış noktasını zaman zaman ihmal ediyor. Çiftçileri rodeo oyunlarına sürükleyen sebeblerin sadece sözlerle izah edilmesi, neticeyi doğuran sebeblerin belirli olarak ortaya konmaması, filmdeki dramatik yapının güdünü azaltıyor. Buna rağmen Ray rodeo'cuların sıkıntılı, korkulu, hiç de özenilmiyecek hayatlarını gerçeklerden uzaklaşmadan, her zamanki gizli hüznüyle işleyebiliyor. Buna bir de Susan Hayward'ın başarılı oyunu inzimam edince "Dehşet Meydanı" şevkle seyredilebilen bir film oluyor.

Ustaların azizlikleri

V ahşiler Hücum Ediyor" diye isimlendirilen bir filme giden seyirci pek tabiî kızılderililerle kovboylar arasında kanlı bir savaş seyretmeyi bekler. Ama 1938'den beri kızılderilileri her savaşında yenen John Ford bu sefer onları beyazlarla birlikte bir kamp ateşinin etrafında kolkola dans ettiriyor. Film adlarında seyirci tavlamak için başvurulan aşırdıklar "Wagonmaster"e takılan adla yalancılık derecesine varmıştır. Gelişi güzel sebeblerle değerli filmlerin gösterilmesine mani olan sansürün bu düpedüz aldatmacalar hakkında ne düşündüğü pekçok kimsenin haklı olarak merakım çekmektedir.

"Wagonmaster" Ford'un büyük filmlerinden, hattâ güzel filmlerinden bile değil. Batıya göçü halk şarkıları yardımıyla - anlatmak İsteyen film hareketli' olsun diye araya bir takım lüzumsuz olaylar sıkıştırılmış. Basit ve çocukça hikâyesine rağmen büyük sinemacı John Ford'un duygulu ve ustalıklı anlatışı "Wagonmaster"in zevkle seyredilmesini sağlıyor.

Öbür yandan "Bengal Kahramanları - Bengal Brigade" Laslo Benedek hayranlarını hayal kırıklığına uğratıyor. "Satıcının Ölümü - Death of a Salesman" ve "Kanlı Hücum The Wild One" gibi eserler verebilen Benedck'in Hindistan'da İngiliz emperyalizmini destekleyen bu filmi çevirmeye nasıl yanaştığını tahmin edebilmek çok güç. Maamafih o da ne yaptığının farkında olacak ki işi tamamen bir memur rejisör zihniyetiyle ele almış. Bilhassa "The Wild One"da ortaya koyduğu montaj ustalıkları ve çarpıcı tesirlerden burda en ufak iz yok. Benedek prodüktörlerle alay edercesine şahneye koyuş tekniğini filmin konusuna uygun düşürmeğe gayret etmiş..

M U S İ K İ

Konserler

Gulliver ve Telemann

Sadece eserlerinin sayısı, Georg Philipp Telemann'a musiki tarihinde bir yer sağlamağa yeterdi. 600 tane Fransız stilinde uvertür, 44 passion, 32 oratoryo, 40 opera, sayısız oda musikisi eseri, kantat ve motat yazmıştı. Eserlerinin müfredatını çıkarmak için çok gayretli bir müzikologa ihtiyaç olduğu şüphesizdi. Kendisi bile bu işi yapmağa yanaşmamıştı.

Telemann'ın tek meziveti, verimliliği değildi. Kusursuz tekniği, nadir rastlanan bir hayal zenginliğiyle besleniyordu. Çağının musiki cereyan larını yakından takip ediyor, Fransız ve İtalyan tesirlerini, Alman öziyle birleştiriyor, Haydn ve Mozart'ın klâsik üslûbunu hazırlıyordu. Çağında, Bach'dan daha önemli bir bestekârdı. Memleketinde büyük rağbet ve itibar görüyordu. Leipzig'de Thomaskirche kantorluğu vazifesi ancak, Telemann bu vazifeyi reddettiği için, Bach'a verilmişti. Bir tarihçinin de dediği gibi Telemann "komple sanatkâr"dı.

Ölümünden sonra Telemann da, tıpkı bir Bach gibi, nisbî bir karanlığa gömüldü. Bach'ı yeniden aydınlığa çıkarmak için bir Mendelssohn'a ihtiyaç, vardı. Telemann ise henüz "keşfedilmeyi" beklemektedir.

Telemann'ın giriştiği mühim işlerden biri de bir musiki yayım teşebbüsüydü. "Der getreue Musik-Meister" - Gerçek musikişinas - adını taşıyan ve iki haftada bir neşredilip abonelerine gönderilen nota mecmuasına da bol bol eser yetiştiriyor ve böylece öteki besteleme faaliyetini yorulmak bilmeden bir yenisiyle destekliyordu. Bu mecmuada yer alan eserlerin eh çok dikkat çekenlerinden biri "Gulliver Süiti" idi. İsminden de anlaşılacağı - gibi bu eser, Jonathan Swift'in meşhur masalından mülhemdi. Swift'in masalı 1726 yılına aitti. Telemann ise süitini, iki yıl sonra, 1728'de bestelemiş ve program musikisinin, yani hikâye anlatan, tabiat tasvir eden, edebiyata el atan musikinin en güzel örneklerinden birini vermişti. Bugün program musikisi denince akla önce XIX. asır ve Berlioz, Liszt, Strauss gibi bestekârlar gelir. Fakat bu çeşit musikinin öncesi de vardı. XVIII. asır Prangasında tabiatı taklit etmeyen bestekârlar hoş görülmezdi. Telemann'ın da, Couperin'lerin, Rameau'larrn kapıldığa bu cereyana yan çizmemiş olduğu anlaşılıyordu. İki melodi çalgısı için yazılmış Gulliver süitinde bestekâr, Swift'in hikâyesinin tiplerini, cüce Liliput'ları dev Brobdingnag'ları, vahşî Yahoo'ları vs. ustalıkla tasvir ediyordu. Yazı tarzı, seçtiği konudaki fantaziye tamamen uygundu. Bu ara, kullandığı 3/32, 1/24 gibi ölçüler, birçok modern bestekârın bile zihnini çekecek cinstendi.

Geçen hafta "Gulliver Süiti", Ses ve Tel Birliğinin bir konserinde, iki viyolonselle, Beatrice ve Martin Bochmann tarafından çalındı. Sanatkârlar, Telemann'ın musikisini bir oktav aşağı nakletmişler, fakat cüceleri temsil eden kısmı tiz sahada bırakmışlar, devleri anlatan kısmı ise iki oktav aşağı taşımışlar, böylece konulara uygun sesleri bulmuşlardı. Telemann'ın Süiti, programdaki birçok ilgi çekici eserden ancak bir tanesiydi. İlk kısmı XVIII. asır musikisine tahsis edilen programda Couperin'in iki viyolonsel için bir süiti İtalyan bestekârı Carlo Tessarini'nin, Telemann ve Couperin yanında pek soluk kalan, viyolonsel ve piyano için bir sonatı vardı.

Max Reger'in ikinci kısmı açan solo viyolonsel süiti (Re Minör) baş ağrıtıcı bir musikiydi. Fakat Hindemith'in, her haliyle bir gençlik eseri olduğunu belli eden sonatı- (Op. 11 serisinden) herhalde programın en cazip eseriydi. Hindemith'i kuruluk ve soğuklukla itham edenler anlaşılan bu bestekârın, 1920'lerde yazdığı musikiyi hesaba katmıyorlardı.

Devlet Konservatuarının viyolonsel öğretmeni olan ve her mevsim en az iki konser veren Martin Bochmann, bu konserinde de kaliteli bir çalgıcı ve üstün bir musikişinas olduğunu gösterdi. Sonatlarda Piyanist Ferhunde Erkin bir enerji kaynağı ve mükemmel bir icra arkadaşıydı.

Piyanist Mithat Fenmen

Faydalanılmayan maharet

Bir kıyas

Ses ve Tel Birliği'nin bu konseri, üç tane zevk sahibi ve ehil musikişinasın bir araya gelip, seviyeli bir programla halk huzuruna çıktıkları zaman zevkle dinlenen, samimi ve ciddi bir musiki yapabileceklerini, böyle bir konserin her bakımdan bir değer taşıyacağını gösteriyordu, iki gün sonra, çok daha geniş imkânlarla hazırlanmış olması gereken bir konser verildi. Ankara Filarmoni Derneği'nin "Dördüncü Açılış Konseri" Ses ve Tel Birliğinin maksatları musiki yapmak olan üç kişisine mukabil, Ankara Filarmoni Derneği koskoca bir senfoni orkestrasının -her nekadar programda ismi belirtilmiyorsa da, Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası- ve altı solistin kuvvetlerini bir araya getirmişti. Bir piyanist, bir viyolonist, bir cellist, iki Soprano, bir tenor.. Düşünceli bir programcı, bu uyuşmaz elemanlarla bile, ne kadar güzel ve alâka çekici bir program meydana getirebilirdi! Halbuki ele ne geçtiyse, sıraya ve münasebete bakılmadan, eserlerin bütünlüğüne aldırılmadan, bir araya getirilmiş, program diye bir çeşit program potpurisi, bir kirli çıkı meydana getirilmişti.

Yakışıksızlık bununla bitmiyordu. İkinci kısımda Nusret Kayar, Boceherini'nin bir çello konsertosunun sadece ikindi ve üçüncü kısımlarıyla yetiniyordu. Bunu aryalar takip ediyor, sonra Sedat Ediz Max Bruch'un mahut konsertosunun ikinci kısmını çalıyor ve program gene bir arya ve bir şarkıyla sona eriyordu. Dürt yıldır, musiki hayatımıza ne gibi tir faydası dokunduğu henüz anlaşılmayan bu derneğin hareket hattını tayin eden efendiler, afişlerine Suna Korad gibi, Özcan Sevgen gibi, Belkıs Aran gibi, Mithat Fenmen gibi tanınmış sanatkârların, Beethoven,

Boccherini, Verdi, Menotti, Bruch, Johann Strauss gibi bestekarların isimlerini sıralamakla büyük bir iş yaptıklarını ve herhalde "muazzam" bir konser verdiklerini sanıyorlardı. Programlarım, titizlikle seçilmiş bir orkestra eseri, bir konserto ve bir senfoniden meydana getirmek, iyi bir icra meydana çıkmasını sağlamak, musikiyi' ön plânda tutmak, dinleyiciyi şişirmek yerine doyurmak, herhalde bu iddialı zevat için fazla mütevazı bir işti. Celâl Bayar'ın "Güzel Sanatları halkımıza benimsetebilirsek, içtimai seviyemizi yükseltmiş oluruz" sözünü tahakkuk ettirmek maksadıyla kurulduğunu iddia eden Dernek, bugünkü haliyle, ya bu maksattan çoktan vazgeçmiştir; ya da Güzel Sanatların halka nasıl benimsetilebileceği hususunda en ufak bir fikri yoktur.

İcraların kayda değer tek tarafı, sopranolardı. Belkıs Aran, Menotti'nin "Konsolos"undan Kâğıt Monologu'nda gene büyük bir tesir yarattı. Suna Korad -artık alâmeti farikası haline gelen- Gece Kraliçesi Aryasında ve Strauss'un "İlkbahar Sesleri"nde birinci sınıf bir virtüözdü. Devam ettiği anlaşılan rahatsızlığı, tenor Özcan Sevgen'in konsere iştirakına engel oldu.

Opera

Eşeklere **ihtar**

Metropolitan operasının repertuarındaki tek operet olan Johann Strauss'un "Yarasa"sı bir müddet için rafa kaldırıldı ve yerini Fransız operet üstadı Jacques Offenbach'ın "La Perichole"u aldı. Temsilin hususiyetlerinden biri, eseri sahneye koyan Cyril Ritchard'in hem de oyundaki başrollerden birini almasıydı. Rejisör Ritchard bu hususta verdiği beyanatta şöyle dedi:

"Metropolitan idaresi, sesine rağmen anagaje edilen yegâne icracı olduğumu resmen açıklamamı istedi. Sesimde ancak dört tane doğru nota vardır. Geri kalanı gıcırtıdır."

Zaten, Ritchard'ın oynadığı Genel Vali için güzel bir ses olmasa da olurdu. Bu rolün istediği, çeviklik, üslûp ve nükteydi. Bunları da Cyril Ritchard gibi usta bir tiyatrocu bol bol veriyordu.

Temsilin bir başka hususiyeti de, bir eşeğin sahneye çıkmasıydı. Metropolitan Müdürü Rudolf Bing, sahnede hayvan kullanılmasını asgarî hadde indirmişti. Bir zamanlar Metropolitan'ın Carmen temsilinde sekiz kadar hayvan kullanıldığı vaki olmuştu. Fakat, nadir istisnalar hariç, Müdür Bing artık buna müsaade etmiyordu. İşte, bu nadir istisnalardan biri de Offenbach'ın operetiydi. Gecesi 30 dolara. Amos adlı- bir eşek kiralandı. Fakat Amos, umumi provaya geç gelince, Rudolf Bing tebliğ levhasına şöyle bir ihtarname astırdı:

"Şimdiden sonra hiçbir eşek, provalara ve 'temsillere geç gelmiyecektir."

S P O R

Adalet - Gençlerbirliği maçından görünüş
Talihi de yendiler

Futbol

Hasılat maçları

Geçen hafta Pazar günü, şişman uzun boylu, esmer bir şahıs Mithatpaşa stadının idarecilere mahsus L kapısı önünde adeta bir heykel gibi duruyordu. Maçtan çıkanlar bu aşina simayı tebessümle selâmlamakta ve tebrik etmekteydiler. Bu mağrur idareci Sadri Usuoğlu'dan başkası değildi ve arada sırada şapkasını çıkartarak etrafa mültefit tebessümler dağıtıyor, selâmlıyanlara mukabelede bulunuyordu. Halinden çok memnun olduğu anlaşılıyordu. Gerçekten de takımı kendisinden ümit edilmiyecek kadar büyük bir bar şan kazanmıştı. Beykoz gibi çetin bir rakibi 5-2 mağlup etmek.. Dile kolaydı bu!. Vakıa Beşiktaş takımını sahada görenler hayretlerini gizleyememiş ve Beşiktaşın sahadan mağlup çıkacağına hükmetmişlerdi. Nusret, Eşref ve Bülent gibi büyük maç oyuncularına böyle kritik bir müsabakada nasıl olur da yer verilmezdi? Bu doğrusu bir idareci için büyük bir riskti. Hem de Sadri Usuoğlunun son zamanda Beşiktaş klübündeki yeri eskisi kadar sağlam da değildi. Gayrımemnunlar artık onu serbestçe tenkit ediyorlardı. Kurt idareci bunlara cevap veremez olmuştu. Çünkü takım kifayetsizdi ve ligte aldığı neticeler tatmin edici olmaktan uzaktı. Beşiktaş Federasyon Kupası final maçını da kaybetmiş olsaydı, umumi kaptanın durumu daha da güçleşecek ve belki de diğer klüplerde olduğu gibi Beşiktaş da bir fevkalâde kongreye gitmek mecburiyetinde kalacaktı. Usuoğlu eski itibarına tekrar kavuşmuş ve insiyatifi eline geçirmişti. Bu durumda muhalifleri susmaktan 'başka birşey yapamazdı. Gerçekten umumi kaptan tehlikeli bir oyun oynamıştı. İki kurt futbolcuyu saf harici bırakmak, onun yerine kabiliyet ve durumları, meçhul iki gence şans tanımak doğrusu büyük bir cesaretti. Çünkü kaybetmek Beşiktaşa kırılan prestiji yanında enaz 150 bin liraya mal olacaktı. Bu astronomik, rakam finale kalan Beşiktaş ve Galatasaray takımlarının Federasyon Kupası maçlarının programına göre diğer sebeblerde yapacağı deplasman maçlarından elde edilecek hasılattı. Fenerbahçe, Galatasaraya mağlup olarak bu büyük şansı kaybetmişti. Şimdi "yılbaşı turnesi" namı altında bir seyahate çakmış Ankara, Adana, Eskişehir ve İzmir şehirlerinde muhtelif temaslar yapıyor ve kaybettiği parayı telâfi etmenin yolunu arıyordu,

Beşiktaş - Beykoz

Umumî kaptan Sadri Usuoğlunu hayatından son derece memnun kılan bu maçta Beşiktaş hakikaten çok güzel bir oyun çıkardı. Havadan ve uzun paslarla yaptığı akınlar Beykoz kalesi için daimi bir tehlike oldu. İlk devrede attıkları 3 gol hazırlanış bakımından fevkalâdeydi» Vakıa Beykozlular da aynı miktarda gol pozisyonuna girdiler. Hatta gollük şütler de attılar. Ama kaleci Varol, bu tehlikeleri önlemesini bildi. Aksi halde maçın neticesi değişebilirdi. İkinci devreye Beykozlular hızlı bir tempo, ile başladılar. İlk devredeki asabi halleri geçmişti. S gol farka rağmen

oyunları bozulmamıştı. Tam 15 inci dakikanın dolduğu bir sırada, iki gol kazanmışlar ve bir fırsatı da kaçırmışlardı. İşte bu andan sonra oyunun kaderi değişti ve hakem Sulhi Garanın cömert bir kararla verdiği penaltı Beykozun mağlûbiyetini ilâna kâfi geldi. Bunu son dakikalarda Coşkunun attığı 5 inci gol takip etti. Beşiktaşlılar kuvvetli rakiplerini 5-2 yenerek Federasyon Kupası finaline kalmaya hak kazandılar.

Fenerbahçenin turnesi

Geride bıraktığımız hafta içerisinde yılbaşı turnesine çıkan Fenerbahçe, Ankarada Demirsporla karşılaşmış ve ilk devrede yediği gole zorlukla mukabele ederek kuvvet Ölçüleri bakımından kendisinden hafif rakibiyle 1-1 berabere kalmıştı. Turnenin bu şekilde başlaması Sarı-Lâcivertli takım için hayırlı olmamıştı. İşte Adana yolculuğu böyle başlamıştı. Adana Demirsporu çok güzel bir oyundan sonra ve Selâminin attığı gollerle Fenerbahçeyi 2-1 mağlup etmesi doğrusu bir sürpriz tesiri yaratmadı. Çünkü daha evvelki seyahatte Demirspor, Fenerbahçeyi gene mağlûp etmişti. Fakat ertesi gün Tün Mensucatla 2-2 berabere kalışları, Basrinin dişlerinin dökülmesi, Şerefin kolunun çıkması, Necdet'in ayak bileğinden sakatlanması takımı seyahate götürenlere karşı bilhassa klüp çevrelerinde menfi bir hava yarattı. Fenerbahçeliler herşeye rağmen hasılat maçlarını yarıda bırakmak, niyetinde gözükmüyordu. Bu hafta İzmirde yapılacak karşılaşmalar bakalım ne netice verecekti?

Galatasaray İzmirde

*F*enerbahçenin başarısız neticeler elde etmesine mukabil Galatasaraylılar geçen hafta Cumartesi ve Pazar günleri İzmirde iki galibiyet aldılar. Cumartesi günü Alsancak stadında güzel bir oyundan sonra Altayı 3-0 mağlup eden Sarı-Kırmızılılar bir gün sonra da İzmirsporu Kadrinin attığı gollerle gene aynı şekilde mağlûp ettiler. İzmirli sporseverler Galatasarayın güzel oyununu takdir ettiler ve maçtan sonra büyük tezahüratta bulundular.

Adalet Ankarada

Gene lig maçlarının tehir edilmesi sebebiyle İstanbul liginde başarısızlığa uğrayan, fakat takım halinde hakikaten Orta Avrupa futbolunu temsil eden Adalet, geçen haftanın Cumartesi günü Ankarada Gençlerbirliği ile karşılaştı ve bu maçı 3-9 kazanmaya muvaffak oldu. Bir gün sonra ise Kırmızı - Beyazlı takım bol deplasmanlı yerden, kısa paslı ince futbolunu Güneşspor karşısında göstermiş ve bu maçtan da 3-1 galip çıkmasını bilmiştir. Gittikçe form tutan ve takım halinde anlaşma gösteren Adaletin ikinci devrede puvan cetvelinde yukarıya çıkacağı tahmin edilmektedir, çünkü eleman itibariyle hakikaten büyük kıymetlere sahiptir ve Ankarada artık makûs talihini yenmiş bulunmaktadır.

Vefanın kongresi

Son bir ay İçerisinde gazetelerin Spor sayfalarına bir göz atanlar hemen her gün Vefa klübüne alt bir haberle karşılaşıyorlardı: "Vefa klübü iflâs ediyor", "Vefa klübü futbolcularına aylıklarını ödeyemiyor", "Vefa klübünde karışıklık", "Vefa klübünde hizipleşme", "Vefa klübü fevkalâde kongre yapıyor".. Bu son haber diğerlerinin tamamlayıcısıydı.

Galatasaray profesyonel futbol takımı
"Cim bom, bom!

Futbol ve Aristokrasi

İngiltereyi 77 milli maçta temsil eden Dünyanın 1 numaralı futbolcusu Stanley Matthews'e İngiliz İmparatorluğunun komandörü payesinin verilmesi az kalsın bir sınıf mücadelesine yol açacakta. Zira daha önce kriket ve at yarışları Len Hitton ve Gordon Richards sayesinde "Sir" unvanına kavuşmuş bulunuyordu. Futbolden "Sir" unvanının esirgenmiş olması, doğrusu büyük bir haksızlıktı. Wanderers klübünün menaceri, futbolseverlerin infialini söyle ifade etti: "Spor züppeliğinin son derece kuvvetli olduğu bu memlekette, asıl sporların mevcudiyetine inanılmaktadır. Rugby ve kriket seyircileri ile futbol maçları müşterileri, İngilterede sınıf farklarını en iyi gösteren bir misaldir. Asil sporlar müdavimleri, futbol meraklısı bayağı güruhu hor görmektedir. Maamafih İngilterede futbol meraklıları ekseriyettedir. Futbolu istihfafla doğuracağı bir ihtilâl, bu aristokrat memleketteki Tory saltanatına son verebilir".

Geçen hafta Pazar günü Vefalılar kendi lokallerinde fevkalâde kongrelerini yaptılar ve İktidarı muhalifler ele geçirdi. Selâhattin Karayavuz ve eski futbolculardan Muhteşemin çekip götürdüğü liste, nihayet Hadi Nasırların grubunu mağlûp etmişti. Ama Hadi Nasırın Vefa klübünden tam 140 bin lira alacağı vardı. Kongreyi kazanmış olsaydı bu parayı klübe hibe edecekti. Ayrıca 200 bin liralık da kredi açacağını vaadediyordu. Fakat buna rağmen Vefa klübünün kaderine hakim olan azalar onu seçmediler. Selâhattin Karayavuzun çok güç şartlar altında çalışmak mecburiyetinde kalacağı muhakkaktı. Hem bu kadar borcu ödemek, hem profesyonel kadroya çeki düzen vermek, futbolcuların maaşım günü; 'gününe ödemek doğrusu kolay şey değildi.

Galatasarayın kongresi

Aynı gün Galatasaraylıların da senelik kongresi vardı. Ama onlarınki fevkalâde değil, alelade idi. San» Kırmızılı klübün azaları tam bir anlayış içerisinde 6 saat süren bir kongre yaptılar. Vakıa onlarda da hizipleşmeler ve ihtilâflar yok denemezdi. Vardı, vardı ama, bu aile ocağı sırları dışarıya aksettirmiyecek kadar ketum davranmasını biliyordu. Umumî meseleler üzerinde durulmuş, bazı kararlar alınmış, fakat bu kararları tatbik edecek olan idareciler seçilmemişti.